

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Kvalita života v kontextu udržitelného rozvoje –
ekonomický pohled**

**Quality of life in the context of sustainable
development – economic perspective**

Bc. Michala Pátková

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Kvalita života v kontextu udržitelného rozvoje – ekonomický pohled“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 24. 4. 2022

v. r. Michala Pátková

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Ing. Marii Černé, Ph.D. za její ochotu, přátelský přístup a odborné vedení, které mi poskytovala po celou dobu naší spolupráce. Také bych ráda poděkovala panu doc. PaedDr. Ludvíku Egerovi, CSc. za vstřícný přístup a poskytnutí cenných rad v rámci jeho konzultačních hodin.

Především bych ale chtěla poděkovat své rodině, která mě podporovala po celou dobu mého studia, poskytla mi prostor a klid, když jsem potřebovala být sama, a naopak mě zahrnovala láskou, když jsem to nejvíce potřebovala. Poděkování také patří mým nejbližším přátelům, kteří trpělivě naslouchali mému stěžování, rozesmávali mě, když mi do smíchu nebylo a vznášeli do mého života vděčnost, štěstí a radost.

Obsah

Úvod	6
1 Kvalita života.....	7
1.1 Definice pojmu.....	7
1.2 Historie.....	8
1.3 Dimenze kvality života	10
1.4 Úrovně zkoumání kvality života	12
1.5 Kvalita života v ekonomických aspektech.....	12
2 Udržitelný rozvoj	18
2.1 Historie vývoje koncepce udržitelného rozvoje v celosvětovém kontextu.....	18
2.2 Definice pojmu.....	25
2.3 Aktéři na poli udržitelného rozvoje.....	27
2.4 Financování udržitelného rozvoje	36
2.5 Ekonomické aspekty udržitelného rozvoje	38
3 Měření kvality života v konceptu udržitelného rozvoje	45
3.1 Nástroje měřící udržitelný rozvoj na makroregionální úrovni	47
4 Metodika	58
4.1 Tematická analýza.....	58
4.2 Vztah mezi výsledky indikátorů v rámci zemí EU	59
5 Výsledky.....	60
5.1 Tematická analýza.....	60
5.2 Vztah mezi výsledky indikátorů v rámci zemí EU	70
5.3 Shrnutí.....	73
Závěr	75
Seznam použitých zdrojů	77

Seznam tabulek	83
Seznam obrázků	84
Seznam použitých zkratek	85
Seznam příloh.....	88
Přílohy	
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

V současnosti se s pojmem kvalita života lze setkat napříč nejrůznějšími vědními disciplínami. Tato skutečnost ukazuje, že kvalita života je multidisciplinárním pojmem, který proto bývá často skloňovaný, ať už ze strany vědecké, politické či mediální, tak i ze strany široké veřejnosti. Sledováním kvality života v čase lze dojít k lepšímu porozumění ekonomickým, sociálním a environmentálním trendům. Tyto informace mohou sloužit jednotlivým vládám a institucím jako podklad k hodnocení životaschopnosti, kvality životního prostředí, kvality života a udržitelnosti za účelem rozvoje jak na makroregionální, meziregionální, tak i na mikroregionální či lokální úrovni. Výzkum kvality života může poskytnout pevné základy pro vytváření, udržování a podporu udržitelného rozvoje. Pojem udržitelný rozvoj se používá v mnoha oblastech života a stal se fenoménem, který určuje směr vývoje každé společnosti. Udržitelný rozvoj je takový ekonomický rozvoj, který bere ohledy na ekologické principy a je složen ze tří základních pilířů: ekonomický, sociální, environmentální. Koncept udržitelného rozvoje prošel od svého zavedení různými vývojovými fázemi. Na historickém vývoji tohoto konceptu se podílely různé organizace a instituce, které v současnosti finančně podporují a intenzivně pracují na jeho realizaci. Tyto organizace také vyvíjejí nástroje určené pro měření udržitelného rozvoje, prostřednictvím kterých je možné měřit, sledovat, porovnávat a kontrolovat pokrok jednotlivých zemí na cestě k udržitelnému rozvoji.

Hlavním cílem této práce je identifikovat a porovnat objektivní nástroje měřící udržitelný rozvoj, které se používají na makroregionální úrovni. Pro dosažení tohoto cíle bude nejprve provedena literární rešerše, která poslouží k ukotvení konceptu udržitelného rozvoje a poskytne přehled objektivních indikátorů měřících udržitelný rozvoj na makroregionální úrovni, které se v literatuře vyskytují. Ke splnění cíle bude dále využita tematická analýza, jejímž úkolem bude odpovědět na následující výzkumnou otázku. Jaké indikátory se využívají pro měření udržitelného rozvoje na makroregionální úrovni v odborných časopisech nalezených dle specifikovaného postupu pro tematickou analýzu? Výstupy tematické analýzy společně s literární rešerší následně poslouží jako podklad pro výzkum, jehož úkolem bude porovnávat výsledky vybraných indikátorů v rámci států EU.

1 Kvalita života

Pojem kvalita života v dnešní době stále více nabývá na své důležitosti. Proto bývá často skloňovaný, a to nejen nejrůznějšími vědními disciplínami, politickou a mediální sférou, státními a nadnárodními organizacemi, ale i širokou laickou veřejností. Toto sousloví je mimořádným fenoménem, protože se na něj dá nahlížet z různých pohledů a tyto pohledy jsou ovlivněny subjektivitou každého člověka a kontextem, který je tvořen řadou různých faktorů a souvislostí (Andráško, 2013).

1.1 Definice pojmu

Pro interpretační účely je vhodné popsat kvalitu života jako **multidisciplinární** pojem, kterým se zabývají nejrůznější vědní disciplíny, jako je ekonomie, psychologie, politologie, enviromentalistika, sociální geografie, ale i medicína a mnohé jiné (Heřmanová, 2012). Tyto disciplíny problematiku kvality života řeší pouze v rámci vlastního oboru, což je příčinou skutečnosti, že pojem kvalita života je rovněž **pluralitní**, tedy existuje různé uchopení a pojetí tohoto pojmu v rámci různých oborů. Rozdílné přístupy ke kvalitě života lze pozorovat nejen mezi jednotlivými obory, ale i v oborech samotných. Kvalita života je rovněž **multidimenzionální**, což znamená, že lidský život je tvořen velkým množstvím různorodých aspektů. Mohou to být například mezilidské vztahy, kvalita bydlení, životní prostředí, způsoby trávení volného času, zaměstnání apod. Tyto aspekty jsou formovány a ovlivňovány dalšími dílčími vlivy, tudíž jednotlivé aspekty života neexistují izolovaně, ale jsou vzájemně propojeny (Andráško, 2013). Z výše uvedeného vyplývá, že neexistuje jednotná definice kvality života ani jednoznačný koncept, a proto je tato problematika do jisté míry **kontroverzní** a těžko uchopitelná (Heřmanová, 2012).

To, že kvalita života (QOL) je těžce uchopitelným pojmem, dokazuje fakt, že pochopení, měření a zlepšení QOL bylo v minulosti hlavními cíli jednotlivců, výzkumníků, vlád i různých organizací. Vyhledávání v databázi Institute for Scientific Information (ISI) v letech 1982 až 2005 odhalilo více než 55 000 citací používajících termín QOL (Costanza et al., 2007).

Kvalita života je **časově a prostorově proměnlivá**. Jinými slovy, QOL je fenomén měnící se v čase a prostoru a to jak z hlediska jeho chápání a interpretace, tak z hlediska jeho úrovně. Změna QOL v čase je často interpretována jako evoluční tendence, která

určuje, zda se QOL zlepšuje nebo zhoršuje. Z čehož vyplývá, že různá místa či území vykazují různou úroveň QOL svých obyvatel, a je tedy možné určit místa s vyšší či nižší QOL (Andráško, 2013).

Vysoká QOL je jednou z hodnot sociálního státu, jejíž dosažení zvyšuje vnímaný efekt dalších demokratických hodnot národa a motivů ekonomické participace a rozvoje. Dnes se pro hodnocení QOL využívá více než 150 složených indikátorů blahobytu. Pokud daná země dosáhne vysoké pozice v mezinárodních žebříčcích, přispívá to k její pozitivní pověsti, ale také to ukazuje na vysokou konkurenceschopnost dané ekonomiky a na příležitosti pro další rozvoj lidského kapitálu (Tvaronavičienė et al., 2021).

Turkoglu (2015) zmiňuje důvody pro měření QOL, přičemž jedním z nich je, že zavedení systému sledování QOL povede k lepšímu porozumění společenským a ekonomickým trendům. Zároveň měření QOL poskytuje informace o ekonomické životaschopnosti, kvalitě životního prostředí, kvalitě života a udržitelnosti za účelem rozvoje národních, regionálních a místních zdrojů. Výzkum QOL může poskytnout základy pro vytváření, udržování a pozitivní podporu udržitelnosti prostřednictvím implementace politiky, která je založená na důkazech.

Jediná obecná definice pro kvalitu života neexistuje. Z výše uvedeného je zřejmé, že existuje velmi mnoho definic QOL, což je důsledkem multidimenzionality a multidisciplinarity tohoto fenoménu. Gál et al. (2002, s. 186) uvádí, že „kvalita života je výsledkem vzájemného působení sociálních, zdravotních, ekonomických a environmentálních podmínek, které se týkají společenského a lidského rozvoje. Na jedné straně představuje objektivní podmínky pro dobrý život a na druhé straně subjektivní prožívání dobrého života“.

Rifkin (2005, s. 97) definuje QOL jako „nehmotné aspekty života, tj. zdraví, společenské vztahy, kvalitu pracovního prostředí, existující životní podmínky a osobní blahobyt“.

Andráško (2013, s. 24) vnímá QOL jako „míru, do jaké soubor vlastností lidského života odpovídá nárokům na něj kladeným“.

1.2 Historie

Zájem o kvalitativní stránku života je pro jedince zcela přirozený a souvisí s naplňováním potřeb a tužeb. Zájem o QOL je imanentní vlastnost, která vzniká od narození člověka a provází ho celý život. V tomto kontextu je pojem QOL velmi individualistický. Tento

druh zájmu lze však pozorovat i na straně lidské společnosti. Proto lze tvrdit, že **zájem o QOL** je přirozenou součástí lidského vývoje a je **starý jako lidstvo samo** (Andráško, 2013). Což dokazuje i studie Potůčka et al. (2002), kteří ve své práci zmiňují, že výzkum QOL jako specifická výzkumná problematika se objevila kolem roku 1960, přestože zájem o toto téma byl již od nepaměti.

Hlavním důvodem pro výzkum QOL byla kritika konzumního a materiálního způsobu života obyvatel nejvyspělejších zemí západní Evropy a USA, který se rozmohl v šedesátých letech, kdy trend materialismu a konzumerizmu vzrůstal s nástupem poválečné generace, která se dostala do produktivního věku (Heřmanová, 2012).

V důsledku událostí v **70. letech 20. století** (např. ropné krize v letech 1973 a 1979) a rozvoje koncepce udržitelného rozvoje se začaly objevovat **indikátory QOL**, které hodnotily stav a vývoj životního prostředí. Začalo se hledat řešení na problémy související s využíváním neobnovitelných zdrojů energie a růstem znečišťování životního prostředí. Právě **zájem o environmentální aspekty lidského života** představuje další důležitou součást konceptu kvality života. Není divu, že např. pojem udržitelnost je často vnímán jako synonymum pro pojem QOL. I když s takovým názorem nelze souhlasit, je zřejmé, že jde o pojmy, které spolu úzce souvisejí (Andráško, 2013).

Ve 21. století se téma QOL dostalo do popředí vlivem různých okolností, které jsou spojeny s postindustriální společností, jako je především vyšší životní standard, ale také zaměření na duchovní práci a tvořivost, pocit nárůstu volného času vzhledem k zrychlení životního tempa, zvýšení tolerance a individualismu, rozšiřující se demokracie, relativní zkrácení vzdálenosti mezi lidmi pomocí komunikačních technologií atd. (Heřmanová, 2012).

Současně se začal projevovat **zájem výzkumu** velmi důležitého **aspektu QOL**, kterým je **rozvoj**. **Pojem rozvoj** je přitom stejně populární a diskutovaný jako pojem kvalita života. Podle Hancocka (2000) je jedním z výchozích bodů současného zájmu o kvalitu života poznání, že „rozvoj není jen o ekonomickém rozvoji, ale o sociálním, a nakonec i lidském rozvoji, přičemž má-li být rozvoj environmentálně udržitelný, musí být také sociálně udržitelný a přispívat ke zlepšení kvality života“ (Hancock, 2000, s. 1).

Je třeba poznamenat, že QOL, a to především ta, která se týká duševního zdraví, byla v posledních letech narušena celosvětovou pandemií způsobenou virem Covid 19. Lidé

po celém světě museli čelit novým restrikcím ve formě karantén, omezení odchodů a služeb, omezení cestování, omezení navštěvování rodin a přátel, práce z domova atd. Tyto a jiné faktory, které jsou spojovány s pandemickou situací ve světě, způsobily, že se kvalita života související se zdravím začala snižovat (Ferreira et al., 2021).

1.3 Dimenze kvality života

Pojem QOL lze rozdělit na dvě obsahově široké kategorie nazvané základní dimenze. Jedná se o typické a často používané dělení pojmu QOL. Těmito dvěma dimenzemi je dimenze **objektivní a subjektivní**. S tímto pojetím se lze často setkat v souvislosti s definicemi či konceptualizacemi QOL z hlediska objektivních charakteristik života nebo životních podmínek člověka a subjektivního aspektu reprezentujícího vnímání těchto vlastností či podmínek člověkem. Objektivní a subjektivní pojetí se také týká způsobu, jakým je hodnocena či měřena QOL nebo její dílčí složky. Tento koncept či přístup tedy přímo souvisí s výběrem výzkumných metod, charakterem vstupních indikátorů apod. (Andráško, 2013).

Objektivní dimenze se v takovém případě týká nezaujatého pohledu na kvalitativní aspekty lidského života, tedy pohledu, který by neměl být pokud možno zaujatý osobními pocity nebo názory jednotlivce. Objektivní hodnocení kvality života většinou zahrnuje konkrétní kvantifikovatelné životní podmínky a životní úroveň jednotlivců. Faktorů, které ovlivňují objektivní kvalitu života, je celá řada. Mezi základní životní podmínky, které lze srovnávat, patří například dostupnost služeb, zdravotní péče a vzdělání, průměrná mzda, kvalita přírodního prostředí atd. (Glova, Gavurová, 2013). Pro ukazatele charakterizující tuto dimenzi QOL je typické, že jsou přesně definované a jednoznačně a exaktně měřitelné. Mohou být obvykle vyjádřeny v absolutních i relativních hodnotách. Tyto ukazatele jsou velmi často spojeny s různými normami či standardy, které představují určitou doporučenou nebo referenční úroveň, pomocí které lze porovnávat naměřené hodnoty ve smyslu vyšší/nížší, lepší/horší, vhodná/nevhodná úroveň atd. (Andráško, 2013).

Subjektivní dimenze QOL souvisí se subjektivním pohledem na aspekty vlastního života. Jde o subjektivní hodnocení pomocí osobních postojů či názorů ovlivněných mnoha faktory. Například se může jednat o zkušenosti nebo hodnotové systémy člověka. Z hlediska praktického využití může být typickým příkladem subjektivní hodnocení QOL

vyjádřené jako míra spokojenosti člověka s vybranými aspekty nebo s kvalitou života vůbec (Andráško, 2013).

Pochopení **rozdílu mezi těmito přístupy** je důležité pro komplexní porozumění QOL. Během roku 1998 proběhla na internetu bouřlivá diskuse týkající se definice QOL, která probíhala mezi členy International Society for Quality-of-Life (Mezinárodní společnosti pro kvalitu života). Jedním z hlavních problémů této diskuse byl vztah mezi objektivním a subjektivním měřením QOL (Cummins, 2000). Prvním krokem pro formulaci komplexní definice QOL je uznat obě stránky, a to jak subjektivní, tak objektivní vnímání QOL. Tento závěr byl podpořen mnoha předchozími výzkumníky, přesto se ale najdou výzkumníci, kteří s tímto tvrzením nesouhlasí, jako jsou například Andrews a Withey (1976), kteří odmítli vytvářet rozdíly mezi objektivními a subjektivními indikátory QOL (Cummins, 2000). Rozdíl mezi objektivní a subjektivní QOL lze zachytit v příběhu zveřejněném Edgertonem (1990), který popsal život mentálně postiženého muže z USA: Muž ve věku 58 let s IQ 54 žije v hotelu s jedním pokojem ve zchátralé a zločinem prolezlé části centra Los Angeles. Má nebezpečnou, ale osobně obohacující práci nočního manažera prádelny, kam chodí bezdomovci, prostitutky a drogoví dealaři. Jeho sexuální partnerky jsou prostitutky užívající drogy, z nichž jedna se nedávno nakazila AIDS. Není pochyb o tom, že tento muž velmi tvrdě pracuje, je často ve fyzickém nebezpečí a jeho opakované vystavování nemoci AIDS může být smrtelně ohrožující. Přesto žije mezi přáteli a známými, kteří si váží jeho přátelství a pomoci, kteří nevědí, nebo je nezajímá, že neumí číst ani psát. Je milován a respektován a s kvalitou svého života je spokojený.

Je zřejmé, že objektivní hodnocení QOL tohoto muže by poukazovalo na nízkou QOL, ale subjektivní hodnocení QOL tímto mužem bylo diametrálně odlišné. Tyto hrubé nesrovnalosti mezi objektivně měřenou životní úrovní a subjektivní kvalitou života odhalují etické problémy týkající se používání subjektivních ukazatelů k posouzení přiměřenosti životních podmínek (Cummins, 2000).

Nyní je obecně uznáváno, že při studiu vztahů mezi člověkem a prostředím jsou vyžadovány objektivní i subjektivní ukazatele. Výzkum kvality života by se tedy měl pokusit změřit kombinovaný účinek objektivních a subjektivních faktorů na QOL (Marans 2000).

1.4 Úrovně zkoumání kvality života

Měření QOL lze provádět nejen v různých vědních disciplínách, na jednotlivcích či skupinách, pomocí subjektivních indikátorů a objektivních indikátorů, ale i na různých úrovních prostoru. Kvalitu života lze měřit na úrovni globální, národní, regionální a lokální. Pro každou úroveň přitom platí, že v rámci jejich měření je potřeba jiných dat a jiných metod pro jejich získávání a také mají různá omezení (Heřmanová, 2012).

Na nejnižší úrovni se jedná o **mikroregionální a lokální úroveň**. Na této úrovni lze zkoumat objektivní i subjektivní QOL, které se dají navzájem porovnávat. Výsledky měření na této úrovni jsou reprezentativní, vysoce hodnotné a nezkrácené, protože se vztahují k malým sociálním skupinám či jednotlivcům. Nevýhoda může být v podobě generalizování výsledků, protože se z pravidla jedná pouze o místní šetření. Mezi metody, které se na této úrovni používají, patří dotazníková šetření a rozhovory, rovněž je možné využít dostupná statistická data. Další možností zkoumání je **mezoregionální úroveň**, kde se jedná o okresy, kraje a obecně územní jednotky NUTS II, III, IV. Na této úrovni začínají převládat objektivní měření, jelikož se jedná o větší sociální skupiny a soubory jedinců. Poslední úroveň je **makroregionální úroveň**, ve které je možno QOL měřit pouze pomocí objektivních indikátorů. Tyto indikátory jsou většinou běžně dostupné, a proto je možné výsledky výzkumu porovnávat i na mezinárodní úrovni. Což vede k tomu, že výsledky bývají zobecňovány, tím může ale docházet ke zkreslování a nesrovnalostem těchto výsledků. Taková měření se vztahují k velkým územním celkům a velkým sociálním skupinám (Heřmanová, 2012).

1.5 Kvalita života v ekonomických aspektech

Knih s názvem „**The Economic Value Of The Quality Of life**“ (**Ekonomická hodnota kvality života**), která vznikla na základě výzkumu financovaného ministerstvem práce a průmyslu v Montaně, měla za úkol **posoudit QOL v Montaně a analyzovat** způsoby, jak by **zohlednění QOL** mohlo vstoupit **do rozhodování**, které ovlivňuje **ekonomickou budoucnost** Montany. Díky projektu „Montana Futures Project“, který odstartoval guvernér Montany Thomas Judge, ministerstvo financovalo rozsáhlou analýzu všech částí ekonomiky Montany, a došlo tak i k **teoretickému uchopení ekonomické hodnoty QOL** (Power, 2020).

V průběhu 70. let 20. století probíhala debata o ochraně životního prostředí mezi **ochranáři životního prostředí** a **ekonomickými developery**. Obě tyto strany došly k závěru, že je třeba rozlišovat **ekonomické, environmentální a sociální hodnoty**, přičemž usilování o ekonomické hodnoty s sebou přináší změny ve fyzickém a sociálním prostředí, které ohrožují environmentální či sociální hodnoty. Jinými slovy došlo k závěru, že **zlepšení ekonomického blahobytu může vést ke zhoršení QOL**. Účastníci této debaty přitom uznávali důležitost jak QOL, tak potřeby dalšího ekonomického rozvoje. Proto začátkem 70. let bylo **téma rovnováhy mezi QOL a ekonomickým rozvojem** přidáno na seznam národních cílů „Presidential Commission“ (Prezidentskou komisí) Spojených států amerických (Power, 2020).

Debata o ochraně životního prostředí proti sobě často staví **praktické jedince**, kteří vidí potřebu **dodatečné produkce komodit, rozšíření pracovních příležitostí a zvýšení reálné úrovně příjmů**, a to zejména pro chudé lidi, na jednu stranu a **idealisty**, kteří chtějí **ochraňovat životní prostředí** a zachovávat **životaschopnost ekosystémů** na stranu druhou. Tito idealisté jsou často vnímáni jako lidé, kteří sledují duchovní hodnoty oproti praktickým jedincům, kteří sledují hodnoty materiální. Pojem QOL používají obě strany způsobem, který naznačuje, že jde o vágní sociologické nebo morální určení hodnot a rámců chování vedoucí spíše k vyvolání sdíleného souboru společenských hodnot a k prosazení morální nadřazenosti než k předávání informací nebo vytváření logického rámce (Power, 2020).

Ekonomové nerozdělují hodnoty na materiální a duchovní, praktické a ideální, tržní a netržní atd., ale zaměřují se pouze na některé vybrané lidské hodnoty. Ekonomové dělají pouze jeden rozdíl, a to rozdíl v chování: zaměřují se na hodnoty, které ovlivňují způsob, jakým **se lidé chovají při využívání vzácných zdrojů**. Tyto zdroje nemusí být nutně materiální. Lidské úsilí, iniciativa a podnikavost, stručně řečeno, **lidská motivace** je pravděpodobně **nejdůležitější ze všech zdrojů**. Podobně tak **sociální prostředí** se zvláštními charakteristikami a konkrétními estetickými aspekty fyzického prostředí jsou vzácnými zdroji, ale obvykle nebývají označovány za materiální. Ekonomie jako věda zahrnuje analýzu vzájemného ovlivňování všech lidských hodnot, které ovlivňují lidské chování vůči vzácným zdrojům. **QOL** je tedy jak **ekonomickým konceptem**, tak i **sociologickým** nebo **duchovním konceptem**. QOL není vágní éterický koncept, který se týká pouze menšiny ekologických puristů nebo bohatých diletantů či filozofických intelektuálů. Zahrnuje velmi cenné služby, které všem občanům denně

poskytuje fyzické a sociální prostředí. Ignorovat QOL nebo ji zavrhnout znamená ohrožovat tyto cenné služby a z tohoto důvodu je **QOL přístupná pro analýzu společenských věd**. Zejména **ekonomická analýza chování jednotlivců**, ve snaze o zvýšení QOL, otevírá možnost kvantitativně odhadnout hodnotu, kterou tito jedinci přikládají konkrétním aspektům QOL (Power, 2020).

Wingo (1997) **definuje QOL** jako kvalitu sociálního a fyzického (lidmi vytvořeného i přirozeného) prostředí, ve kterém lidé usilují o uspokojení svých přání a potřeb. QOL zahrnuje charakter vnějších zážitkových prostředí, ve kterých lidé žijí své životy. Poskytuje pozadí, na kterém se odehrává veškerá lidská činnost a poskytuje lidem tok cenných služeb, které umožňují a usnadňují jejich „honbu za štěstím“. **Sociální**, lidmi vytvořená a **přírodní prostředí**, která lidem umožňují žít pohodlný, zdravý, produktivní a bezpečný život, jsou **omezená a nerovnoměrně rozložená**. V důsledku toho musí lidé soukromě i kolektivně vynaložit část svých omezených zdrojů, aby jich dosáhli. Významné množství lidské činnosti je věnováno dosažení nebo zlepšení QOL. Lidé šetří část svých pravidelných příjmů na pořízení bydlení, které jim poskytuje bezprostřední prostředí. Rozhodnutí o bydlení zahrnuje rozhodování o umístění, jedná se tak o volbu mezi různými přírodními a sociálními prostředími, a také o zdrojích pro migraci. Společenské prostředí je silně závislé na kolektivní, politické aktivitě, jejímž úkolem je mimo jiné schvalování daní a vládních výdajů, které jsou zaměřené na zlepšení sociálního a fyzického prostředí osídlených oblastí. Při snaze o vyšší QOL **lidé** individuálně i kolektivně **vyměňují jeden omezený zdroj za druhý**. Volný čas a příjem jsou vyměněny za homogennější, příjemnější a bezpečnější čtvrti. Méně ucpané a lépe ovladatelné maloměstské nebo venkovské prostředí je vyměněno za vyšší plat, více znečištěný a méně bezpečný život ve velkém městě. Soukromý příjem a individuální kontrola jsou obchodovány prostřednictvím vládního zdanění a regulací pro lépe řízené sociální prostředí. Jednotlivci investují do sebe a svých dětí, rozvíjejí jejich schopnost plně si užívat určité aspekty svého vnějšího prostředí, a díky tomu jsou pro ně tyto aspekty cennější. Vzhledem k tomu, že zážitková prostředí, na kterých závisí QOL existují v omezené míře, protože služby, které jsou poskytovány lidem, jsou cenné, a protože lidé jednotlivě anebo kolektivně vynakládají jiné omezené zdroje na jejich dosahování, je **QOL významným aspektem**, který je přístupný pro **ekonomickou analýzu** (Power, 2020).

Ekonomická analýza v minulosti implicitně naznačovala, že QOL byla primárně **určena množstvím a rozsahem komodit** (soukromé, obchodovatelné, reprodukovatelné zboží a služby), které má populace k dispozici. Blahobyť populace byl tedy definován a diskutován z hlediska celkové produktivní kapacity ekonomiky nebo průměrného či středního podílu tohoto výstupu dostupného obyvatelstvu. Hrubý domácí produkt (**HDP**) a Hrubý národní produkt (**HNP**) na obyvatele byly primárními měřítky tohoto blahobytu. To je dnes vnímáno jako poněkud **úzké zaměření**, protože to jsou z velké části měřítka produkce, nikoli spotřeby a **ignorují** některé z nejzřejmějších složek blahobytu, jako je **volný čas, úsilí nezbytné k dosažení** určité úrovně **materiálního blahobytu** a **QOL**. Kvalita života tak nezapadala v minulosti do tržní a komoditně orientované ekonomiky a v důsledku toho byla ignorována nebo definována primárně z hlediska komodit. Ekonomická teorie však v posledních dvou desetiletích podnikla kroky k **nápravě tohoto úzkého a zavádějícího zaměření**. Dnes je patrné, že QOL, kterou si každý občan užívá nebo s níž trpí, je stejně zásadním prvkem v jeho blahobytu jako peněžní příjem, který dostává (Power, 2020).

Ekonomové bývají velmi skeptičtí ve snaze zjistit hodnotu, kterou lidé připisují takovému zboží a službám, které nejsou uváděny na trh, jako jsou ty, které určují QOL v určité oblasti, pokud jde o **techniku přímého rozhovoru**. Ekonomové nehledí na to, kolik jsou lidé ochotni utratit nebo obětovat, ale studují skutečné chování lidí. Tato disciplína je nazývána jako **ekonomická behaviorální analýza lidských hodnot**. Ekonomové vycházejí z předpokladu, že lidé racionálně sledují to, co považují za nejlepší pro sebe, a snaží se z chování velkého počtu lidí odvodit relativní hodnoty, které z tohoto chování vyplývají. Ekonomové tak mají tendenci více důvěřovat analýze chování než analýze, která vyplývá z přímých rozhovorů (Power, 2020).

Vzhledem k tomu, že ekonomové a ekonomika klade důraz na produkci komodit a směnu na komerčním trhu, mnohé překvapí tvrzení, že **ekonomická analýza** se nemusí a neměla by se **omezovat na tyto komerční hodnoty**. Mnozí mohou být překvapeni, co ekonomové rozumí pod hodnotami, které jsou spojeny s QOL. Pro některé je to doména **filozofie, psychologie a etiky**. Jiní mohou dojít k názoru, že ekonomové vnímají jednotlivé hodnoty QOL jako jejich osobní hodnocení, která jsou poté vnucována populaci (Power, 2020).

Toto teoretické uchopení ekonomické hodnoty QOL napomáhá porozumět ekonomickým aspektům QOL, které jsou diskutovány níže.

Jak již bylo zmíněno v 70. letech 20. století, vstoupil koncept QOL do oboru ekonomie. Nejednalo se však výlučně o problematiku **objektivního ekonomického blahobytu** měřeným HDP či HNP na obyvatele, příjmem nebo materiálním zabezpečením, ale i o **subjektivně vnímané štěstí**, a to jak jednotlivců, tak zemí. Současně se objevila otázka, **zda více je vždy lépe**, tedy otázka, zda motivace racionálně smýšlejícího spotřebitele není utvářena pocíťovaným rozdílem mezi jejich aspiracemi a mírou naplnění těchto aspirací, popřípadě náročností pro jejich uskutečnění. Potřeba subjektivního měření QOL v oblasti ekonomie vyplynula z výsledků řady empirických výzkumů, které dokazovaly, že obyvatelé bohatších či rozvinutějších zemí nejsou vždy šťastnější nežli obyvatelé chudších či rozvojových zemí (Mlčoch, 2007). Podle tzv. **paradoxu blahobytu** neroste subjektivně vnímané štěstí s rostoucím materiálním bohatstvím, stejně jako nepřetržitý ekonomický růst nevede vždy ke zvýšení subjektivně vnímané QOL (Mühlfeit, 2007). To dokazuje i řada prací zabývajících se tzv. **mezním užítkem bohatstvím**. Výsledky těchto prací ukazují, že bohatí lidé jsou sice často více šťastní nežli lidé chudí, ale zároveň poukazují na to, že neexistuje silná závislost či přímá úměra mezi majetkem, penězi a štěstím (Dunn & Laham, 2006).

Proto v roce 1972 vznikl v jižní Asii, konkrétně v Bhútánu koncept **Gross National Happiness (Hrubé národní štěstí)**, jehož prioritou není materiální či hmotný blahobyt, ale ekonomický blahobyt, který by směřoval ke zvýšení štěstí obyvatel. Lze ho tak považovat za další fázi ve vývoji ekonomických ukazatelů pro **udržitelný rozvoj**, která jde nad rámec pouhého měření hodnot, které lze vyjádřit v penězích. Hrubé národní štěstí je ukazatel, který zohledňuje všechny hodnoty relevantní pro život na této planetě, včetně štěstí. Navíc slouží jako důležité měřítko pro rámec buddhistické ekonomie. Buddhistická psychologie a filozofie, která inspirovala buddhistického krále Bhútánu k tomuto konceptu, může nabídnout mnohé k požadovanému posunu v ekonomickém myšlení (Tideman, 2011). Dá se říct, že tento koncept tak předběhl svou dobu, protože rozvinuté země začaly řešit problematiku **ekonomie štěstí** výrazně v pozdější době (Heřmanová, 2012).

Subjektivní hodnocení QOL, respektive vnímání životní spokojenosti nejen ve vztahu k materiálnímu bohatství je mimo jiné ovlivňováno tzv. **principem porovnávání se s druhými lidmi**. Podle tohoto principu je subjektivní hodnocení QOL ovlivněno tím, že se lidé chtějí mít lépe nežli druzí, přičemž ale platí, že se lidé 1,75krát častěji srovnávají s lidmi, kteří mají lepší postavení než s lidmi, kteří mají postavení horší. Tento princip

vycházející z psychologie tak zpochybňuje funkčnost a logiku ekonomického růstu, respektive to, že ekonomický růst by měl být hlavním politickým cílem pro rozvoj společnosti (Boyce et al., 2010).

Ukazatel **HDP na obyvatele** je nástrojem, který měří celkové peněžní hodnoty toků a zboží v určité ekonomice, respektive zemi. Jde primárně o indikátor výkonu ekonomiky, a jako takový nemá vypovídající hodnotu o změnách objektivní nebo subjektivní QOL. Tento ukazatel navíc nebere v potaz **environmentální kontext**, jelikož nezohledňuje negativní dopady lidských činností na životní prostředí. Tyto negativní dopady ekonomické činnosti jsou přitom stále zřejmější, a to v celosvětovém měřítku. Jde o **primární dopady**, jako je znečištění ovzduší a vod, snižující se biodiverzita, rostoucí produkce odpadů, kontaminace půdy, růst spotřeby zdrojů či vyčerpávání přírodních neobnovitelných zdrojů, ale i o **sekundární dopady**, které se projevují v delším časovém horizontu, jako je zhoršování kvality potravního řetězce, pokles ekologické stability krajiny nebo zhoršování zdravotního stavu populace (Heřmanová, 2011).

Jak vyplývá z předcházejících odstavců, existují značné **limity ekonomického růstu** či ekonomického rozvoje. Mezi takové bariéry patří **nedostatek surovinových zdrojů, problémy ve struktuře a kvalitaci úrovně pracovních sil, technologická zaostalost, nevyhovující geografická poloha či infrastruktura** atd. V současné době však lze limity ekonomického rozvoje nalézt i v problematice **sociálních změn**, které spočívají ve změnách lidských hodnot. Lidé si dnes více, než kdy dříve uvědomují **důležitost kvality životního prostředí**, stejně jako **významnost aspektu QOL**, ve kterém převažují nemateriální potřeby nad těmi materiálními. Tyto sociální změny se projevují především v ekonomicky rozvinutých zemích. Dalším limitem je náročnost ve **financování** regulace a **ochrany životního prostředí**. Proto je pro budoucí udržitelný rozvoj ekonomik důležité udržovat **rovnováhu** mezi **vývojem ekonomickým, ekologickým, ale i sociálním** (Heřmanová, 2011).

2 Udržitelný rozvoj

Pojem udržitelný rozvoj se používá v mnoha oblastech a sférách života a stává se moderním fenoménem určujícím směr vývoje každé společnosti. Stejně jako QOL se i udržitelný rozvoj v poslední době stává mimořádně atraktivním tématem jak ve vědeckém výzkumu, tak i v běžném životě. Udržitelný rozvoj znamená neustálý ekonomický rozvoj s ohledem na ekologické principy, přičemž se zaměřuje na překonávání konfliktů mezi ekonomikou a ekologií (Popović et al., 2019).

2.1 Historie vývoje koncepce udržitelného rozvoje v celosvětovém kontextu

Za velký přelom v problematice ekonomického rozvoje a negativních dopadů na životní prostředí, které s ním souvisí, lze označit dílo „**Silent Spring**“ (**Tiché jaro**) od autorky Rachel Carsonové publikované v roce **1962**. Kniha poukazovala na souvislosti mezi používáním chemických pesticidů a umíráním dravců, kteří se nacházeli stovky kilometrů daleko od místa, kde byly pesticidy používány. Autorka tak světu dokázala, že lidská činnost může mít za následek devastování životního prostředí, a to i navzdory velké vzdálenosti (Moldan, 2007).

Snaha vyspělých zemí zlepšit socioekonomickou a ekologickou situaci rozvojových a nerozvinutých zemí shromáždila v Římě v roce **1968** vědce, ekonomy a humanisty z deseti zemí, aby diskutovali o současných problémech a budoucích výzvách lidstva (omezené přírodní zdroje, růst populace, ekonomický rozvoj, ekologické problémy atd.). Tito vědci vytvořili seskupení jako nezávislá globální organizace nazvaná **Římský klub**, který varoval, že nadměrná industrializace a ekonomický rozvoj brzy překročí ekologické hranice (Tomislav, 2018).

V roce **1972** Římský klub upoutal pozornost svou první zprávou s názvem „**The Limits to Growth**“ (**Meze růstu**), ve které se objevily první zmínky o tom, že růst ekologické stopy v souvislosti s životaschopností ekosystému Země není dlouhodobě udržitelný. Jinými slovy bylo konstatováno, že ekonomický rozvoj nemůže trvat věčně, protože na Zemi dochází přírodní zdroje a životní prostředí je devastováno. Odlišné pohledy na tento problém vznikaly ze stran rozvinutých a rozvojových zemí, přičemž prvořadým cílem rozvojových zemí bylo dosažení lepších životních podmínek

a až druhořadým cílem bylo případné omezování v rámci udržitelnosti ekosystémů (Nováček, 2011).

5. června 1972 proběhla **Stockholmská konference**, kterou svolala Organizace spojených států (OSN). Tento den je do současnosti považován za Mezinárodní den životního prostředí. Tato konference byla svolána s cílem identifikovat hlavní ekologické problémy a odvrátit hrozící ekologickou krizi. Bylo odsouhlaseno, že není možné pokračovat v ekonomické činnosti, aniž by se neohlíželo na životní prostředí. Byla přijata deklarace, která přiznávala lidstvu právo na zdravé životní prostředí. Také byla diskutována již zmíněná zpráva „The Limits to Growth“, která vyšla jen pár měsíců předtím. V souvislosti s touto konferencí se začaly ve vyspělých zemích uplatňovat zákony, které upravovaly dopady hospodářských činností, jednalo se například o redukci emisí, eliminaci nebezpečných odpadů, ochrany přírody atd. V rámci této konference byl také založen Program OSN pro životní prostředí (Moldan, 2007).

Bylo stále jasnější, že je nutné přijít s návrhy, které by umožňovaly celosvětový rozvoj a zároveň by zachovávaly funkčnost ekosystémů a zdravotnost životního prostředí. Proto v roce 1983 byla ustanovena **Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj** (WCED) zřízená Organizací spojených národů, aby vypracovala program globální změny. Tento program měl za cíl zvýšit povědomí a obavy o negativním dopadu socioekonomického rozvoje na životní prostředí a přírodní zdroje, a také poskytnout perspektivu dlouhodobého a udržitelného rozvoje v souladu s ochranou a zachováním životního prostředí (WCED, 1987). Po čtyřech letech, tedy v roce 1987 komise vydala zprávu s názvem „**Our Common Future**“ (**Naše společná budoucnost**), známější jako Brundtlandova zpráva. Tato zpráva ve svých dvanácti kapitolách analyzovala a poskytla jasný přehled o podmínkách ve světě (sociálně-ekonomický rozvoj, zhoršování životního prostředí, populační růst, chudoba, politika, války atd.) a zpracovala první koncept udržitelného rozvoje (WCED, 1987). Základním cílem konceptu nastíněného v dokumentu je zajistit základní lidské potřeby všem lidem (domov, jídlo, voda, oblečení atd.) s tendencí ke zlepšení životní úrovně, jakož i dosažení aspirace na lepší život (Tomislav, 2018).

Dalším důležitým milníkem udržitelného rozvoje byla **Konference OSN o životním prostředí a rozvoji**, známá také jako **Summit Země**, která se uskutečnila v Riu de Janeiru přesně 20 let po Stockholmské konferenci, tedy 5. června 1992. Hlavním přínosem této konference bylo určení komise OSN pro udržitelný rozvoj a přijetí dvou

významných dokumentů. Prvním dokumentem byla Deklarace Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, kde bylo ustanoveno 27 zásad udržitelného rozvoje. Dalším dokumentem byla Agenda 21, neboli strategický plán pro dosažení ekonomického a sociálního růstu a ochrany životního prostředí. Na této konferenci byly také podepsány dvě důležité environmentální úmluvy: „Úmluva o biologické rozmanitosti“ a „Rámcová úmluva o změně klimatu“ (Moldan, 2007).

Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji obsahuje 27 zásad udržitelného rozvoje o právech a povinnostech OSN. Tyto principy také tvořily základ pro budoucí politiku a rozhodování a rovnováhu mezi socioekonomickým rozvojem a životním prostředím. Deklarace dává lidem právo na rozvoj, ale také povinnost chránit životní prostředí, a protože životní prostředí je veřejným i společným dobrem, zdůrazňuje také potřebu spolupráce a porozumění mezi veřejným a soukromým sektorem a občanskou společností (Weiss, 1992).

Agenda 21 je globální program s cíli udržitelného rozvoje a akčními plány a zdroji pro jejich realizaci stanovenými ve 40 kapitolách. Dokument komplexně poskytuje směrnice pro socioekonomický rozvoj v souladu s ochranou životního prostředí. Dokument také zdůrazňuje potřebu mezinárodní spolupráce a konsensu mezi rozvojem a ochranou životního prostředí. Kde vlády hrají důležitou roli při přijímání a provádění politik, plánů a programů, i když je nezbytná i účast všech ostatních zainteresovaných stran (United Nations Sustainable Development, 1992).

Poté následovalo několik dalších summitů, které úzce souvisely s otázkami životního prostředí. V roce **1994** proběhl **Summit o populaci a rozvoji**, který se konal v Káhiře. Dále se jednalo o **Sociální Summit**, který proběhl v Kodani v roce **1995**. O dva roky později se konala v New Yorku konference s názvem **Zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN**, ale v podstatě se jednalo o další summit, na kterém bylo prohlášeno, že **stav životního prostředí se globálně stále zhoršuje**, a to i přes celosvětové úsilí o jeho záchranu. V roce **1997** proběhla **konference v Kjótu**, která se konala v souvislosti s Rámcovou úmluvou o změně klimatu a přinesla tzv. „Kjótský protokol“, ve kterém se rozvinuté země zavazovaly ke snižování emisí oxidu uhličitého a jiných skleníkových plynů (Moldan, 2007).

Dalším významným summitem, který se uskutečnil v New Yorku v roce **2000**, byl **Summit milénia**. Na tomto summitu bylo přijato 8 „**Millenium Development Goals**“

(Rozvojových cílů desetiletí), které měly být dosaženy do roku 2015. K dosažení těchto 8 cílů, které měly za cíl eliminovat největší problémy rozvojového světa, se zavázalo spolupracovat všech 189 členů OSN, Švýcarsko a Vatikán. Mezi tyto cíle patřilo skoncovat s extrémní chudobou a hladem, dát všem dětem základní školní vzdělání, podporovat rovnost mezi dívkami a chlapci, snížit počet dětí, které umírají do 5 let, zabezpečit bezpečné porody dětí, bojovat proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem, zajistit udržitelnost životního prostředí a rozvíjet globální partnerství (BBC, 2015).

Světový summit o udržitelném rozvoji, který se konal v roce 2002 v jihoafrickém Johannesburgu, nepřinesl žádné nové cíle, ani myšlenky udržitelného rozvoje. Cílem summitu bylo navázat na konferenci, která proběhla v Riu de Janeiru v roce 1992 (Moldan, 2007). Tento Summit kladl důraz na tři základní pilíře udržitelného rozvoje, označované také jako dimenze nebo roviny. Jedná se o pilíře: ekonomický, sociální a environmentální. Tyto tři pilíře bývají označovány také jako **3P**, tedy **People, Planet, Prosperity (Lidé, Planeta, Prosperita)**. Prostřednictvím tzv. „Johannesburského prováděcího plánu“ řešil summit jejich implementaci do rozvojových politik (United Nations, 2002).

V roce 2012 proběhla **Konference OSN o udržitelném rozvoji**, jinak známá jako **RIO+20**. Konference se pořádala k příležitosti 20. výročí Summitu Země. Na této konferenci byl přijat dokument s názvem „**The future we want**“ (**Budoucnost, kterou chceme**). V tomto dokumentu byl schválen záměr na vytvoření a integraci „**Sustainable Development Goals**“ (**Globální cíle udržitelného rozvoje**), které měly být implementovány do roku 2015. Měly tak navázat na již zmíněné „Millennium Development Goals“ (United Nations, 2012).

Velmi důležitým milníkem pro udržitelný rozvoj byl rok 2015, ve kterém proběhl v New Yorku **Summit OSN o udržitelném rozvoji**. Na tomto summitu byl zveřejněn dokument „**Transforming Our World: 2030 Agenda for Sustainable Development**“ (**Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030**), jehož součástí bylo definování **Sustainable Development Goals (SDGs)**. V tomto dokumentu bylo stanoveno celkem 17 SDGs, které lze vidět na obrázku č. 1. Tyto SDGs vycházejí ze tříletého vyjednávání, které započalo na Konferenci OSN o udržitelném rozvoji. K těmto 17 hlavním cílům bylo dále stanoveno 169 dílčích cílů, které tvoří společný rozvojový program všech států světa do roku 2030. V tomto dokumentu došlo také k rozšíření původních 3P (People, Planet, Prosperity) o Mír a Partnerství. Nová agenda

tedy bere v úvahu 5 klíčových oblastí, kterými jsou People, Planet, Prosperity, Peace a Partnership (United Nations, 2015).

Splnění těchto cílů by mělo pomoci k vytvoření rovnováhy mezi třemi již zmíněnými základními pilíři udržitelného rozvoje (Roorda, 2020).

Obr. 1: SDGs – Cíle udržitelného rozvoje

Zdroj: Informační centrum OSN v Praze (n.d.a)

V této kapitole byly přestaveny nejdůležitější milníky, které zachycují vývoj udržitelného rozvoje. Od zavedení konceptu udržitelného rozvoje se uskutečnilo mnoho mezinárodních konferencí, kongresů, summitů a setkání, jejichž výsledkem byly různé deklaráce, zprávy, úmluvy a dohody zabývající se ekologickými problémy. Pro přehlednost byly tyto významné aktivity, které přímo i nepřímo souvisejí s tvorbou a rozvojem koncepce udržitelného rozvoje, chronologicky seřazeny a jsou uvedeny v tabulce č. 1, přičemž každá událost obsahuje její stručný popis.

Z tabulky č. 1 je patrná různorodost událostí a aktivit. Kromě toho, pouze OSN v posledních sedmdesáti letech zveřejnila více než sedmdesát dokumentů významných pro lidský rozvoj (United Nations Dag Hammarskjöld Library, 2015). Z tohoto důvodu není možné pokrýt všechny události související s udržitelným rozvojem, které se v minulých letech uskutečnily.

Tab. 1: Přehled různých aktivit souvisejících s konceptem udržitelného rozvoje

Rok	Aktivita	Stručný popis
1969	OSN zveřejnila zprávu "Man and His Environment" (Člověk a jeho životní prostředí).	Činnosti zaměřené na zamezení globální degradace životního prostředí. Na tvorbě této zprávy se podílelo více než 2000 vědců.
1972	První konference OSN „Conference on the Human Environment“ (Konference o životním prostředí člověka) konaná ve Stockholmu, ve Švédsku.	Pod heslem "Only One Earth" (Pouze jedna Země) byla zveřejněna deklarace a akční plán ochrany životního prostředí.
1975	Konference UNESCO o vzdělávání o životním prostředí konaná v Bělehradu, v Jugoslávii.	Nastavení globálního environmentálního vzdělávacího rámce, prohlášení známé jako Bělehradská charta.
1975	"International Congress of the Human Environment" (Mezinárodní kongres o životním prostředí člověka) konaná v Kjótu, v Japonsku	Kongres zdůraznil stejné problémy jako ve Stockholmu v roce 1972.
1979	"The First World Climate Conference" (První světová konference o klimatu) konaná v Ženevě, ve Švýcarsku.	Zaměřeno na vytvoření výzkumu změny klimatu a programu monitorování.
1981	"The first UN Conference on Least Developed Countries" (První konference OSN o nejméně rozvinutých zemích) konaná v Paříži, ve Francii.	Zpráva s pokyny a opatřeními na pomoc zaostalým zemím.
1984	Založení "United Nations World Commission on Environment and Development" (Světové komise OSN pro životní prostředí).	Úkolem komise je spolupráce mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi a přijímání globálních rozvojových plánů na ochranu životního prostředí.
1987	Zpráva Světové komise pro životní prostředí a rozvoj "Our Common Future" (Naše společná budoucnost).	Zpráva se základními principy konceptu udržitelného rozvoje.
1987	Zveřejnění Montrealského protokolu.	Obsahuje výsledky výzkumů škodlivých účinků na ozonovou vrstvu.
1990	"The Second World Climate Conference" (Druhá světová konference o klimatu) konaná v Ženevě, ve Švýcarsku.	Další rozvoj výzkumu a monitorování klimatických změn program a vytvoření "Climate Change Monitoring System" (Globálního systému monitorování změny klimatu).
1992	"United Nations Conference on Environment and Development" (Konference OSN o životním prostředí a rozvoji) nebo "Earth Summit" (Summit Země) konaný v Riu de Janeiru, v Brazílii.	V deklaraci z Ria a akčním plánu Agendy 21 byl vytvořen koncept udržitelného rozvoje a také rámec pro budoucí úkoly.
1997	Kjótská konference o změně klimatu konaná v Kjótu, v Japonsku.	Kjótský protokol byl podepsán mezi zeměmi za účelem snížení emisí CO ₂ a dalších skleníkových plynů se zahájením v roce 2005.
2000	OSN zveřejnila "Millennium declaration" (Deklaraci tisíciletí).	Deklarace obsahující osm "Millennium Development Goals" (Rozvojových cílů tisíciletí) stanovených do roku 2015.
2002	"The World Summit on Sustainable Development" (Světový summit o udržitelném rozvoji) konaný v jižní Africe, v Johannesburgu.	Zpráva s výsledky dosaženými za dobu od konference v Riu (1992), která znovu potvrdila předchozí závazky a stanovila pokyny pro implementaci koncepce do budoucna.

2009	"The Third World Climate Conference" (Třetí světová konference o klimatu) konaná v Ženevě, ve Švýcarsku.	Další rozvoj globálního systému monitorování změny klimatu s cílem včasného předvídání možných katastrof.
2009	"World Congress Summit G20" (Summit světového kongresu G20) konaný v Pittsburghu, v USA.	Členské státy G20 uzavřely dohodu o umírněném a udržitelném hospodářství.
2012	Konference OSN Rio +20 konaná v Riu de Janeiru, v Brazílii.	Dvacet let od konference v Riu, zpráva "The Future We Want" (Budoucnost, kterou chceme), obnovila závazek k cílům udržitelného rozvoje a podpořila otázky globální zelené ekonomiky.
2015	OSN "Sustainable Development Summit" (Summit OSN o udržitelném rozvoji).	Byl zveřejněn dokument "Transforming Our World: 2030 Agenda for Sustainable Development" (Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030), který stanovil 17 SDGs, kterých by mělo být dosaženo do roku 2030.
2015	Konference OSN o změně klimatu s názvem "COP21 Paris Climate change Conference" (COP21 Pařížská konference o změně klimatu) konaná v Paříži, ve Francii.	Dohoda o snížení skleníkových plynů za účelem snížení a omezení globálního oteplování.

Zdroj: Tomislav (2018, s. 72)

Z výše uvedeného je patrné, že koncept udržitelného rozvoje prošel od svého zavedení různými vývojovými fázemi. Na historickém vývoji konceptu se podílely různé organizace, které v současnosti intenzivně pracují na jeho realizaci. Tento koncept prošel postupem času různými kritikami a interpretacemi, přičemž byl přijímán v různých oblastech lidské činnosti a definice udržitelného rozvoje se stala jednou z nejcitovanějších definic v literatuře. Koncept se ve svém vývoji přizpůsobovala současným požadavkům komplexního globálního prostředí, avšak základní principy a cíle, stejně jako problémy jejich implementace, zůstaly téměř beze změny. Přesto byly některé cíle aktualizovány a byly stanoveny cíle nové (Tomislav, 2018).

Udržitelný rozvoj by měl poskytnout řešení z hlediska uspokojování základních lidských potřeb, integrace rozvoje a ochrany životního prostředí, dosažení rovnosti, zajištění sociálního sebeurčení a kulturní rozmanitosti a zachování ekologické integrity. Přestože koncept udržitelného rozvoje prošel v minulosti určitými změnami, jeho základní principy a cíle přispěly k uvědomělejšímu chování k životnímu prostředí. To je důvod, proč je tento koncept přejímán v různých oblastech lidských činností. Do implementace konceptu udržitelného rozvoje se zapojilo mnoho mezinárodních organizací. Zapojení organizací do implementace konceptu udržitelného rozvoje přineslo pozitivní ohlasy na lokální úrovni, ale nepřineslo významné výsledky v celosvětovém měřítku. Tato skutečnost poukazuje na ekologické problémy, které i 30 let po zavedení konceptu stále přetrvávají. Současné chápání konceptu udržitelného rozvoje je zvažováno

prostřednictvím SDGs OSN zaměřených na komplexní globální situaci, jako je populační růst, hlad a chudoba, války, politická nestabilita a zhoršování životního prostředí. Mnoho zemí se udržitelnému rozvoji ani nepřibližuje a propast mezi rozvinutými a zaostalými zeměmi se prohlubuje. Zásadním omezením pro implementaci konceptu udržitelného rozvoje je míra socioekonomického rozvoje, které řada zemí dosud nedosáhla, spojená s nedostatkem finančních zdrojů a technologií. Dalším omezením je různorodost politických a ekonomických cílů v celosvětovém měřítku (Tomislav, 2018).

2.2 Definice pojmu

Přestože je podstata konceptu udržitelného rozvoje dostatečně jasná, přesná interpretace a definice udržitelného rozvoje vyvolává silné diskuse. Je pravděpodobné, že terminologický problém nastává v duální povaze konceptu udržitelného rozvoje, který zahrnuje rozvoj i udržitelnost (Ciegis, 2004). Je třeba vzít v potaz skutečnost, že koncept udržitelného rozvoje může být obtížně srozumitelný a může mít různý význam v závislosti na analyzované literatuře (Pierantoni, 2004). Z výše uvedeného je patrné, že existuje mnoho definic udržitelného rozvoje.

Nejrozšířenější a nejpoužívanější definicí pro udržitelný rozvoj je definice, která byla určena Komisí OSN pro životní prostředí a rozvoj v rámci zprávy „Our Common Future“ (Naše společná budoucnost) vydané v roce 1987. **Udržitelný rozvoj je takový „rozvoj, který naplňuje potřeby současnosti, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby.“** (World Commission on Environment and Development., 1987, s. 43).

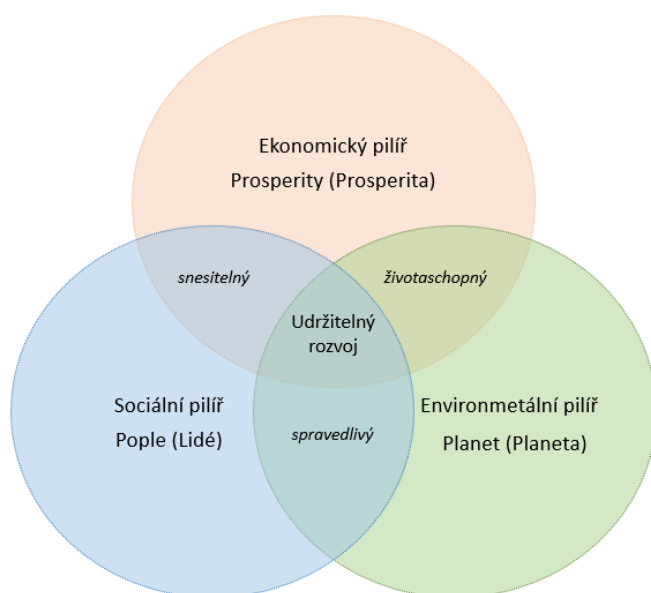
Udržitelný rozvoj tedy není o volbě mezi ochranou životního prostředí a sociálním pokrokem, ale jde spíše o snahu ekonomického a sociálního rozvoje, který by byl v souladu s ochranou životního prostředí (Ciegis et al., 2009).

Stručnost této definice neumožňuje zcela vystihnout myšlenku udržitelného rozvoje v celém jeho kontextu. Z tohoto důvodu se často současně s definicí představují **hlavní principy udržitelného rozvoje** (Nováček, 2011). Tyto principy byly zveřejněny Programem OSN pro životní prostředí, Mezinárodním svazem ochrany přírody a Světovým fondem na ochranu přírody v dokumentu „Caring for the Earth: a strategy for sustainable living: summary“ (Péče o Zemi: strategie udržitelného žití: shrnutí) v roce 1991. Jedná se o tyto hlavní principy:

- respekt a péče o společenství života,
- zlepšení kvality lidského života,
- zachování vitality a diverzity Země,
- minimalizování čerpání neobnovitelných zdrojů,
- udržování mezí únosnosti Země,
- změna osobních postojů a praktik,
- umožňování komunitám pečovat o své vlastní prostředí,
- poskytování národního rámce pro integraci rozvoje a ochrany,
- vytváření globální aliance k podpoře udržitelného rozvoje (United Nations Environment Programme et al., 1991).

Jak již bylo zmíněno, udržitelný rozvoj je založen na rovnováze tří pilířů, které byly definovány na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v roce 2002 v jihoafrickém Johannesburgu. Jedná se o tyto tři pilíře: ekonomický, sociální a environmentální, které jsou také nazývány jako People, Planet and Prosperity. Souhrnně bývají označovány jako „Triple Bottom Line“ (Trojí zodpovědnost) nebo 3P (Roorda, 2020).

Obr. 2: Pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Jak vyplývá z definice udržitelného rozvoje, cílem je naplňování lidských potřeb, které je přímo závislé na ekonomice. Proto je **ekonomický pilíř** potřebný k podpoře udržitelného rozvoje. Tento pilíř býval v minulosti často spojován s ekonomickým ukazatelem HDP,

což bylo později velmi kritizováno. Důvodem byla omezující vypovídající hodnota tohoto ukazatele ovlivňovaná řadou faktorů, které nemusejí přímo přispívat k vyššímu blahobytu dané země (Maier, 2012). Podle Tomislava (2018) je ekonomická udržitelnost o zachování přírodního, sociálního a lidského kapitálu, které jsou potřebné k dosažení příjmů a vysoké životní úrovně.

Důležitost **sociálního pilíře** je spojena s faktem, že člověk je bytostí společenskou. Sociální potřeby vyplývají z Maslowovy pyramidy potřeb. Jedná se o potřeby, jako je pocit bezpečí, pocit sounáležitosti, společenské vztahy nebo seberealizace (Maier, 2012). Z širšího pohledu je sociální udržitelnost o zachování společnosti a kulturní identity, respektování kulturní rozmanitosti, rasy a náboženství, zachování společenských hodnot, pravidel a norem, ochrany lidských práv a rovnosti atd. (Tomislav, 2018).

Význam **environmentálního pilíře** spočívá v naplnění potřeb lidí žít ve zdravém přírodním prostředí. Důležitým prvkem je dostupnost a zachování přírodních zdrojů a biodiverzity (Maier, 2012). Podle Tomislava (2018) environmentální udržitelnost usiluje o udržení kvality životního prostředí, které je potřebné pro ekonomické aktivity a QOL. Jde zejména o ochranu životního prostředí, snížení emisí znečišťujících látek, racionální využívání zdrojů atd. Tento pilíř je spojen s mnoha indikátory a normami, které hodnotí kvalitu životního prostředí, informují o jeho stavu a posuzují, zda nedochází k překročení únosných mezí a není nutné přistoupit k vhodné regulaci (Maier, 2012).

Úplného udržitelného rozvoje je dosahováno prostřednictvím rovnováhy mezi všemi těmito pilíři. Požadované podmínky však není snadné dosáhnout, protože v procesu dosahování svých cílů musí každý pilíř udržitelnosti respektovat zájmy ostatních pilířů, aby se nedostaly do nerovnováhy. Takže zatímco se určitý pilíř udržitelného rozvoje stane udržitelným, jiné se mohou stát neudržitelnými, zejména pokud jde o ekologickou udržitelnost, na které závisí celková kapacita rozvoje. Všechny tři pilíře spolu tedy souvisejí a vzájemně se ovlivňují (Tomislav, 2018).

2.3 Aktéři na poli udržitelného rozvoje

Dříve v historii zastávaly dominantní roli v oblasti udržitelnosti a lidského rozvoje především vlády jednotlivých národů. S růstem mezinárodních environmentálních problémů a ekonomické globalizace se tato role začala postupně měnit. V současné době

jsou kroky, které vlády přijímají, výrazně ovlivněny mezinárodními dohodami, mezinárodními finančními institucemi, soukromými obchodními investory i korporacemi, také nevládními organizacemi a občanskými skupinami. Důležitým faktem je, že všechny tyto instituce nyní utvářejí procesy, jejichž prostřednictvím dochází ke změnám, tedy ovlivňují rozhodování, které je spojeno s dosahováním výsledků v oblasti udržitelného rozvoje (Elliott, 2013).

Jednou z nejvýznamnějších institucí na poli udržitelného rozvoje je **OSN**. Tato mezinárodní organizace sdružuje nezávislé státy, jejichž kolektivním cílem je především ochrana míru a bezpečnosti a zlepšování životních podmínek lidí na celém světě (Informační centrum OSN v Praze, 2014). Vznik OSN je datován k 24. říjnu 1945, kdy došlo k ratifikaci Charty OSN mezi Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, Velkou Británií a většinou ostatních signatářských zemí OSN. Tento den je do současnosti oslavován jako Den spojených národů. Charta OSN je dokument, ve kterém je uveden soubor pravidel, práv a povinností všech členských států OSN, které se jeho podpisem zavazují k jeho dodržování (Informační centrum OSN v Praze, n.d.). K dnešnímu dni se OSN skládá ze 193 států, přičemž tito členové jsou jedinou finanční podporou organizace (Informační centrum OSN v Praze, 2014). V současnosti OSN stále pracuje na udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, poskytování humanitární pomoci potřebným, ochraně lidských práv a dodržování mezinárodního práva, zároveň se ale **zavazuje k podporování udržitelného rozvoje**, jak již bylo popsáno v předchozí kapitole (United Nation, n.d.).

V roce **2017** byl přijat Valným shromážděním OSN robustní mechanismus sledování a přezkumu pro provádění Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj, který vyžaduje pevný rámec ukazatelů a statistických údajů pro sledování pokroku, informování o politice a zajištění odpovědnosti všech zúčastněných stran. **Globální sada indikátorů** je obsažena v dokumentu „Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development“ (Usnesení přijaté Valným shromážděním o práci Statistické komise v souvislosti s Agendou 2030 pro udržitelný rozvoj), přičemž podle usnesení bude tato sada indikátorů každoročně zpřesňována a komplexně přezkoumávána Statistickou komisí (Sustainable development Goals, 2022a). Globální sada indikátorů zahrnovala v roce 2017 **231 unikátních indikátorů**. Dle příslibu Statistické komise byla sada indikátorů každoročně upřesňována, v dokumentech OSN (Sustainable development Goals, 2022b).

Mezi instituce, které podporují udržitelný rozvoj, patří i **Světová banka**, která svým působením podporuje aktivity zabývající se snižováním emisí, odstraňováním chudoby nebo zvyšováním odolnosti vůči změně klimatu. Od roku 2015 podporuje SDGs, které jsou spjaty s jejími vlastními cíli, kterými jsou **ukončení extrémní chudoby a posílení společné prosperity** (The World Bank, 2022). V roce 2017 Světová banka poprvé představila publikaci „**Atlas of Sustainable Development Goals**“ (Atlas cílů udržitelného rozvoje), kterou neustále aktualizuje. Tato publikace je zveřejňována formou interaktivní vizualizace dat o 17 SDGs. Zdůrazňuje trendy pro vybrané dílčí cíle u každého jednotlivého SDGs a představuje koncepty, jak se některé SDGs měří. Také zkoumá dopady pandemie COVID-19 na jednotlivé SDGs, pokud jsou pro tuto skutečnost k dispozici údaje. Publikace čerpá data z „World Bank’s World Development Indicators database“ (Databáze Světových indikátorů rozvoje Světové banky), a také ze široké škály relevantních zdrojů dat od vědců a dalších výzkumníků z celého světa (The World Bank, 2020).

Stejně jako Světová banka i **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)** podporuje OSN při zajišťování úspěchu **Agendy pro udržitelný rozvoj 2030** tím, že spojuje své stávající znalosti, jedinečné nástroje a zkušenosti, včetně dobrých výsledků v politické práci s rozvinutými a rozvojovými zeměmi, opatřeních a systémů pro monitorování výkonnosti. OECD navíc vytváří synergie mezi soukromými a veřejnými, domácími i mezinárodními zdroji a zdroji dárcovských a rozvojových zemí s cílem poskytnout zemím silný podpůrný mechanismus, na kterém lze stavět směrem k lepší budoucnosti (OECD, 2016). Tato organizace byla založena v roce 1961 jako nástupce Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC), která vznikla za účelem správy americké a kanadské pomoci v rámci Marshallova plánu na obnovu Evropy po druhé světové válce. Dnes OECD sdružuje 30 členských zemí, přičemž její činnost je stejně jako u OSN financována z příspěvků členských států (OECD, 2021). V současnosti organizace pracuje na vytváření lepších politik pro lepší život. Cílem OECD je **vytvářet politiky, které podporují prosperitu, rovnost, příležitosti a blahobyt pro všechny**. Spolu s vládami, tvůrci politik a občany pracuje na stanovení mezinárodních standardů založených na důkazech a na hledání řešení řady sociálních, ekonomických a ekologických problémů, a to od zlepšování ekonomické výkonnosti a vytváření pracovních míst, až po podporu silného vzdělávání a boj proti mezinárodním daňovým únikům. Dále poskytuje jedinečné fórum a centrum znalostí pro data a analýzy,

výměnu zkušeností, sdílení osvědčených postupů a poradenství v oblasti veřejných politik a stanovování mezinárodních standardů (OECD, 2019).

Jak již bylo zmíněno, OECD podporuje OSN při zajišťování úspěchu Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. Tato podpora se týká **zlepšování soudržnosti politik**, konkrétně OECD pomáhá zemím revidovat jejich politiky a přístupy k práci v náročných kontextech, aby bylo zajištěno, že budou vhodné pro daný účel. Dále se jedná o **podporu inkluzivního růstu a blahobytu**, kde OECD pracuje zejména na plnění cílů udržitelného rozvoje pro ženy a dívky prostřednictvím řady partnerství a programů. Poskytuje také pevné a komplexní politiky pro integraci migrantů a jejich dětí. Rovněž se snaží pomoci při **zajištění udržitelnosti planety**, přičemž spolupracuje se svými členy, partnerskými zeměmi a dalšími zúčastněnými stranami na zajištění řádného environmentálního managementu, který podporuje trvalé dosahování hospodářského rozvoje a prosperity a zároveň zajišťuje lidskou bezpečnost a odolnost. Například společně s „World Water Council“ (Světová rada pro vodu), vytvořila OECD „High Level Panel on Financing Infrastructure for a Water Secure World“ (Panel na vysoké úrovni pro financování infrastruktury pro Svět zabezpečený vodou). Cílem Panelu na vysoké úrovni je vyslat jasný signál vládám, aby se zavázaly k akci na různých úrovních a řešily významné problémy s financováním vodohospodářské infrastruktury dnes i v budoucnu. OECD také sleduje mezinárodní financování v oblasti klimatu a sdílí své odborné znalosti o těchto tocích a o důsledcích různých metodologií pro odhad financování v oblasti klimatu. Dále zajišťuje **podporu partnerství**, především poskytuje platformu pro dialog a výměnu názorů. Společně s United Nations Development Programme (Rozvojový program OSN) podporuje „Global Partnership for Effective Development Co-operation“ (Globální partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci), které sjednocuje všechny zainteresované strany, aby společně diskutovali o rozvojových otázkách na stejné úrovni. V neposlední řadě **posiluje dostupnost dat a kapacity**, pomáhá zemím sledovat pokrok v oblastech, jako je důvěra, nerovnost v oblasti zdraví, environmentální růst, nerovnost příjmů a spotřeby a kvalita pracovních míst. Podporuje země v používání indikátorů životního prostředí a environmentálního růstu a při dosahování integrace mezi ekonomickým rozvojem a ochranou životního prostředí v průběhu času. OECD rovněž podporuje rozvojové země při budování jejich vlastních statistických kapacit a systémů prostřednictvím partnerství PARIS21 (Partnerství ve statistice pro rozvoj v 21. století). OECD také přispívá k **usnadnění sledování kontroly**. Hodnocení zemí OECD je

založeno na mechanismu vzájemného hodnocení a vzájemného učení v celé řadě politických oblastí, jako je hospodářství, investice, životní prostředí, energetika, migrace, vzdělávání, rozvojová spolupráce atd. Toto hodnocení hraje klíčovou roli při sdílení učení a znalostí, zlepšování politik a postupů, budování důvěry a vzájemného respektu mezi partnery a je přizpůsobeno nové Agendě pro udržitelný rozvoj 2030 včetně „Programme for International Student Assessment“ (Programu pro mezinárodní hodnocení studentů), což je mezinárodní výzkum, který se poprvé konal v roce 2000 (OECD, 2016).

Udržitelný rozvoj, ochrana a zachování životního prostředí jsou také zakotveny v zakládajícím dokumentu **Světové obchodní organizace (WTO)** „Marrakesh Agreement“ (Marrákešská dohoda), kterou v roce 1994 podepsalo 123 států. Organizace oficiálně vznikla 1. ledna 1995 jako nástupce „General Agreement on Tariffs and Trade“ (Všeobecná dohoda o clech a o obchodu) a je jedinou globální mezinárodní organizací zabývající se pravidly obchodu mezi národy. (WORLD TRADE ORGANIZATION, 2015). WTO provozuje globální systém obchodních pravidel a pomáhá rozvojovým zemím budovat jejich obchodní kapacitu. Svým členům také poskytuje fórum pro vyjednávání obchodních dohod a řešení obchodních problémů, kterým vzájemně čelí (WORLD TRADE ORGANIZATION, 2022a). Obecným cílem WTO je pomáhat svým členům využívat obchod jako prostředek ke **zvyšování životní úrovně, vytváření pracovních míst a zlepšování života lidí**. WTO má v současnosti 164 členů, kteří tvoří 98 % světového obchodu, přičemž o členství vyjednává celkem 25 zemí (WORLD TRADE ORGANIZATION, 2022b). Organizace získává většinu příjmů pro svůj roční rozpočet z příspěvků svých členů. Tyto příspěvky jsou založeny na vzorci, který zohledňuje podíl každého členu na mezinárodním obchodu. Různé příjmy jsou také získávány z poplatků za pronájem a prodeje tištěných a elektronických publikací WTO. WTO také spravuje řadu svěřenských fondů, do kterých přispěli členové. Ty se používají na podporu speciálních činností pro technickou spolupráci a školení, které mají nejméně rozvinutým a rozvojovým zemím umožnit lépe využívat WTO a čerpat větší výhody z mnohostranného obchodního systému (WORLD TRADE ORGANIZATION, 2022c).

Vytvoření WTO znamenalo zásadní krok v historii mnohostranného obchodu, což pomáhá otevřít nové cesty dialogu o tom, jak **obchod interaguje s prostředím**, a jak zajistit, že obchodní a environmentální politika jdou ruku v ruce. Podpora a ochrana mnohostranného obchodního systému a jednání s cílem **chránit životní prostředí a podporovat udržitelný rozvoj** mohou být podle WTO vzájemně se podporující cíle.

Úkolem je najít způsoby, jak zajistit, aby obchodní a environmentální politiky spolupracovaly v zájmu udržitelného rozvoje. Zakladatelé mnohostranného obchodního systému vybavili WTO sadou užitečných nástrojů, které pomáhají členům při plnění této výzvy (WORLD TRADE ORGANIZATION, 2015). OSN uznává, že obchod je motorem inkluzivního hospodářského růstu a snižování chudoby, což přispívá k udržitelnému rozvoji. Mezinárodní obchod tvoří více než 50 procent HDP zemí s nízkými příjmy a je důležitým zdrojem příjmů pro soukromý i veřejný sektor v rozvojových zemích. Obchod zvyšuje schopnost země vytvářet příjmy, což je základní předpoklad pro dosažení udržitelného rozvoje. Stejně jako OECD i WTO hraje důležitou roli při zajišťování úspěchu **Agendy pro udržitelný rozvoj 2030** a úzce spolupracuje s „United Nations Department of Economic and Social Affairs“ (Ministerstvo hospodářství a sociálních věcí OSN) při sledování pokroku k dosahování SDGs. WTO podává každoročně zprávu „The United Nations High-level Political Forum on Sustainable Development“ (Politickému fóru OSN na vysoké úrovni o udržitelném rozvoji) o úsilí WTO při **dosahování obchodních cílů v rámci SDGs**. Zmíněné fórum je hlavním prostředkem OSN pro revizi Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 a umožňuje všem členům OSN a specializovaným agenturám každoročně se setkávat za účelem hodnocení pokroku při dosahování SDGs. Světová krize v podobě pandemie COVID-19 zdůraznila důležitost přezkoumání vztahu mezi lidským blahobytem, zdravím a socioekonomickým rozvojem, který se projevuje napříč všemi SDGs. WTO se zavázalo k poskytnutí komplexního přehledu o vztahu mezi obchodem a sledovanými SDGs, a také o krátkodobých a dlouhodobých dopadech pandemie na plnění těchto cílů. V současnosti také došlo k zahájení dvou iniciativ podobně smýšlejících skupin členů WTO, které se týkají **obchodu a udržitelnosti životního prostředí a znečištění plasty**. Pokračují také mnohostranná jednání o **dotacích pro rybolov a environmentální služby**, které přímo souvisejí s dosažením SDGs (WORLD TRADE ORGANIZATION, 2022d).

Udržitelný rozvoj je dlouhou dobu základním principem **Evropské unie (EU)**, který je zakotven v různých smlouvách EU již od roku 1997 a je také jedním z prioritních cílů jejich vnitřních a vnějších politik (European Commission & Eurostat 2021). Vznik EU je datován k 1. listopadu 1993, kdy došlo oficiálně k platnosti Smlouvy o Evropské unii, která je spíše známá jako „Maastricht Treaty“ (Maastrichtská smlouva), došlo tak k nahrazení „European Communities“ (Evropského společenství). Šlo o významný milník, který stanovil jasná pravidla pro budoucí jednotnou měnu i pro zahraniční

a bezpečnostní politiku a užší spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí EU (European Union, 2022a). EU je politická a ekonomická unie, jejímž hlavním cílem je zlepšit spolupráci v Evropě. V současné době má EU 27 členských států a 24 úředních jazyků. Rozpočet EU je tvořen procentem hrubého národního důchodu členských zemí, přičemž tyto země rozhodují jak o výši rozpočtu, tak o způsobu jeho financování. Mezi vlastní zdroje EU patří cla, odvody DPH a vnitrostátní příspěvky, které tvoří přibližně 98 % rozpočtu. EU financuje řadu oblastí, jako je podpora zaměstnanosti, regionální rozvoj, vzdělávání, výzkum a životní prostředí (European Union, 2022b).

EU stejně jako jiné instituce přijala **Agendu pro udržitelný rozvoj 2030** a zavázala se k implementaci SDGs a plnému integrování těchto cílů do jejího politického rámce. „The von der Leyen Commission“ (Komise von der Leyenové) učinila z udržitelnosti prvořadou politickou prioritou svého mandátu. Všechny SDGs jsou součástí jedné nebo více ze šesti hlavních ambicí pro Evropu oznámených v tzv. „The Political Guidelines“ (Politických směrnicích). Přístup EU k implementaci SDGs formovalo několik hlavních politických dokumentů. V roce **2016** šlo o sdělení „Next steps for a sustainable European future: European action for sustainability“ (Další kroky pro udržitelnou evropskou budoucnost: Evropská akce pro udržitelnost), které oznámilo **začlenění SDGs do rámce evropské politiky**. V rámci vnější činnosti EU byl přijat v roce **2017** „European Consensus on Development“ (Evropský konsensus o rozvoji), který definoval společnou vizi a **akční rámec EU pro rozvojovou spolupráci**. Kromě toho EU od roku 2017 **sleduje provádění SDGs ve své výroční zprávě**. V roce **2019** diskusní dokument „Towards a Sustainable Europe by 2030“ (Směrem k udržitelné Evropě do roku 2030) zdůraznil složité výzvy, kterým EU čelí a určil **konkurenční výhody**, které by EU přineslo **implementování SDGs**. Od tohoto roku představila nová „The European Commission“ (Evropská komise) mnoho **transformačních politik** zaměřených na dosahování udržitelnosti a mnoho dalších oblastí v EU i mimo ni (European Commission & Eurostat 2021).

V první řadě byla v roce **2019** přijata „The European Green Deal“ (Zelená dohoda pro Evropu), jejímž cílem je vytvořit moderní, **na zdroje účinnou a konkurenceschopnou ekonomiku**, kde do roku 2050 bude dosaženo **čistých emisí skleníkových plynů**, a kde bude ekonomický růst oddělen od využívání zdrojů. Jeho cílem je také chránit, uchovat a zhodnocovat přírodní kapitál EU a chránit zdraví a blaho občanů před riziky a dopady souvisejícími s životním prostředím. Tato dohoda je také

považována za nedílnou součást strategie Evropské komise, která se zavázala provádět Agendu 2030 a SDGs. Evropská komise v roce **2020** přijala řadu nových dokumentů, plánů a iniciativ, jedním z nich je nový „Circular Economy Action Plan“ (Akční plán pro cirkulární ekonomiku), který zavádí **opatření v průběhu celého životního cyklu produktů**, přičemž cílem je, aby **použité zdroje zůstávaly** v hospodářství EU **co nejdéle**. Dále byla přijata iniciativa „The Farm to Fork Strategy“ (Strategie z farmy na vidličku), která si klade za cíl učinit **potravinové systémy v EU spravedlivé, zdravé a šetrné k životnímu prostředí**, a to zajištěním udržitelné výroby, zpracování, distribuce, spotřeby potravin a minimalizací plýtvání jídla. Téhož roku byla přijata i „The EU Biodiversity strategy for 2030“ (Strategie EU pro biodiverzitu do roku 2030), která obsahuje konkrétní akce a závazky, jako je **zřízení rozsáhlé celoevropské sítě chráněných oblastí na pevnině i na moři**, zahájení plánu EU na **obnovu přírody** a zavedení opatření k řešení globálního problému **biologické rozmanitosti**. Dalším plánem byl „2030 Climate Target Plan“ (Cílový plán klimatu do roku 2030), který předpokládá **snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 alespoň o 55 %** oproti úrovni z roku 1990, což je v souladu s cílem EU stát se klimaticky neutrální do roku 2050. V roce 2020 byla také přijata „The Sustainable and Smart Mobility Strategy“ (Strategie udržitelné a chytré mobility), která pokládá základy toho, jak může **dopravní systém EU** dosáhnout své **environmentální a digitální transformace** a stát se odolnějším vůči budoucím krizím. V roce **2021** byl vydán „The Zero Pollution Action Plan“ (Akční plán nulového znečištění) vyzývající ke **snížení znečištění ovzduší, vody a půdy** na úroveň, která již není považována za škodlivou pro zdraví a přírodní ekosystémy, a tím **vytvořit prostředí bez toxických látek**. Za zmínku stojí i „The European Pillar of Social Rights Action Plan“ (Akční plán Evropského pilíře sociálních práv), který nastiňuje konkrétní opatření k dalšímu **provádění zásad Evropského pilíře sociálních práv** jako společné úsilí členských států a EU s aktivním zapojením sociálních partnerů a občanské společnosti. Navrhuje také hlavní cíle v oblasti **zaměstnanosti, vzdělávání a sociální ochrany**, kterých má EU dosáhnout do roku 2030. Nové hlavní cíle pro rok 2030 jsou v souladu s SDGs a stanovují společnou ambici pro silnou sociální Evropu. Krize v podobě pandemie COVID-19 ukázala, jak důležité je vybudovat udržitelnou, odolnou a spravedlivou Evropu. SDGs lze považovat za prostředek k dosažení tohoto cíle. V reakci na krizi zveřejnila Evropská komise v září 2020 svou první „Strategic Foresight Report“ (Strategickou prognostickou zprávu) se

záměrem **začlenit strategickou prognózu do tvorby politik EU**. Zpráva identifikuje první ponaučení z krize COVID-19, zavádí odolnost jako nový atribut při tvorbě politik EU, a také pojednává o úloze strategické předvídavosti při posilování odolnosti EU a jejích členských států (European Commission & Eurostat 2021).

V souvislosti s EU je také důležité zmínit její **sadu indikátorů udržitelného rozvoje**. Soubor těchto indikátorů je strukturován podle 17 SDGs a pokrývá sociální, ekonomické, environmentální a institucionální rozměry udržitelnosti tak, jak je představuje Agenda pro udržitelný rozvoj 2030. Každý SDG je pokryt šesti hlavními indikátory. Třicet sedm indikátorů je „víceúčelových“, což znamená, že se používají ke sledování více než jednoho cíle. To umožňuje zvýraznit vazbu mezi různými cíli a zlepšuje popis této monitorovací zprávy. **Šedesát sedm současných indikátorů udržitelného rozvoje EU** je v souladu s indikátory udržitelného rozvoje OSN. Sada indikátorů udržitelného rozvoje EU je otevřena pravidelnému přezkumu, aby se zvažil vývoj nových politik. Jak se metodiky, technologie a zdroje dat v průběhu času vyvíjejí, dochází k aktualizacím nebo jsou vytvořeny indikátory nové (European Commission & Eurostat 2021).

Mimo vlády a mezinárodní organizace, které se zabývají udržitelným rozvojem, působí na mezinárodní úrovni celá řada jiných institucí. Jedná se o **nevládní neziskové organizace (NGOs)**, což jsou organizace nezávislé na vládě, jejichž primární poslání není komerční, a které se zaměřují na **sociální, kulturní, environmentální, vzdělávací** a další problémy (Cooppola, 2020). Mezi takové instituce patří **Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN)**, což je mezinárodní organizace, která se zaměřuje na uchování přírodních zdrojů. IUCN Využívá zkušenosti, zdroje a dosah od svých více než 1 400 členských organizací a vstupy od více než 18 000 odborníků. Tato rozmanitost a rozsáhlé odborné znalosti činí z IUCN globální autoritu v oblasti stavu přírody a opatření potřebných k její ochraně (IUCN, 2022). Již 60 let se i **Světový fond na ochranu přírody (WWF)** snaží pomáhat lidem a přírodě. Jako přední světová ochranná organizace působí WWF v téměř 100 zemích. Tato mezinárodní nezisková organizace na každé úrovni spolupracuje s lidmi z celého světa na vývoji a poskytování inovativních řešení, která chrání celé komunity, divokou přírodu a místa, kde tyto lidé žijí (WWF, 2022). Další nezávislou institucí je **Greenpeace**, což je síť nezávislých organizací, která využívá mírovou, kreativní konfrontaci k odhalení globálních problémů životního prostředí a vyvíjí řešení pro environmentální a mírovou budoucnost (GREENPEACE, 2022). Význam těchto NGOs se neustále posiluje. Podle European

Commission (2020) se **NGOs** staly zásadními **aktéry v sociální oblasti**, zejména v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Zapojují se do pravidelného dialogu s veřejnými orgány s cílem zajistit lepší provádění iniciativ a politik EU. NGOs mají mnoho programů, funkcí a rolí, které pomáhají komunitám získávat pravomoci, a nakonec dosahovat udržitelného rozvoje. Také mobilizují komunity, aby byly soběstačné, pomáhají komunitám objevit jejich vlastní potenciál a spoléhat se na vlastní zdroje. Stručně řečeno všechny tyto programy a funkce NGOs tvoří velký potenciál pro přispívání k realizaci udržitelného rozvoje (Nikkhah & Redzuan, 2010).

Přes velký počet zmíněných institucí, které zastávají důležitou roli v rámci udržitelného rozvoje, je třeba zdůraznit, že toto není jejich kompletní výčet. Tyto instituce se společně snaží o adekvátní nastavení cílů udržitelného rozvoje, jejich implementaci a následnou kontrolu. Proto řada z nich využívá různé indikátory udržitelného rozvoje a zřizuje systémy pro jejich sledování. Jiné instituce zase finančně podporují aktivity, které napomáhají ke zdravému životnímu prostředí a k řešení sociálních problémů.

2.4 Financování udržitelného rozvoje

Potřeba financování udržitelného rozvoje, respektive potřeba financování SDGs je výrazně velká a postupem času stále roste. Právě **SDGs pokrývají všechny aspekty udržitelného rozvoje**, proto není překvapením, že se jednotlivé státy a aktéři na poli udržitelného rozvoje zapojují do jejich naplnění, jak bylo popsáno v předchozí kapitole. Udržitelný rozvoj je tedy financován právě prostřednictvím podpory **nadnárodních institucí a organizací, samostatných států, NGOs a podniků ze soukromého sektoru** (Niculescu, 2017).

Proces financování udržitelného rozvoje navazuje na dohody a závazky dosažené během tří velkých mezinárodních konferencí o financování udržitelného rozvoje: v Monterrey (Mexiko) v roce 2002, v Dauhá (Katar) v roce 2008 a v Addis Abebě (Etiopie) v roce 2015 (United Nations, n.d.a).

Výstupem konference v Addis Abebě byla „**Addis Ababa Action Agenda**“ (**Akční agenda z Addis Ababy**), která definovala zajištění financování SDGs. Tato agenda poskytuje nový **globální rámec pro financování udržitelného rozvoje**, který podporuje implementaci Agendy 2030 včetně SDGs. Agenda uvádí do souladu všechny domácí a mezinárodní toky zdrojů, politiky a mezinárodní dohody s ekonomickými, sociálními

a environmentálními prioritami. Začleňuje všechny prostředky k realizaci SDGs do komplexního finančního rámce, a slouží jako vodítko pro další kroky vlád, mezinárodních organizací, podnikatelského sektoru, občanské společnosti a filantropů. **Konkrétní akční oblasti agendy** jsou: domácí veřejné zdroje, domácí a mezinárodní soukromé podnikání a finance, mezinárodní rozvojová spolupráce, mezinárodní obchod jako motor rozvoje, dluh a udržitelnost dluhu, řešení systémových problémů, věda, technologie, inovace a budování kapacit (Agenda, A. A. A., 2015).

V rámci této agendy bylo zřízeno každoroční **fórum ECOSOC** o financování rozvoje, jedná se o mezivládní proces s univerzální účastí, jehož úkolem je **projednat následná opatření a přezkum financování výsledků rozvoje** a prostředků provádění Agendy 2030. Mezivládní odsouhlasené závěry a doporučení jsou rovněž podkladem pro Politické fórum OSN na vysoké úrovni o udržitelném rozvoji, o kterém již byla zmínka v předchozí kapitole (United Nations, n.d.b).

Podle agendy vyžaduje dosahování 17 SDGs roční investici ve výši 5–7 bil. USD, přičemž současná **investiční mezera činí 2,5 bil. USD ročně**. Jednotlivé vlády a OSN se tuto mezeru snaží minimalizovat pomocí různých mechanismů financování a investic, které jsou zaměřené na SDGs a jiné doplňkové aktivity. Tyto **finance a investice** jsou primárně **řízeny** prostřednictvím **Oficiální rozvojové spolupráce (ODA)**, která je poskytována vyspělými zeměmi na podporu rozvoje. Faktem ale zůstává, že současná úroveň financování a investic zůstává mnohem nižší, než je potřeba (Barua, 2020). ODA je definována Výborem OECD pro rozvojovou pomoc jako vládní pomoc, která podporuje a konkrétně cílí na hospodářský rozvoj a blahobyt rozvojových zemí. Výbor OECD pro rozvojovou pomoc (DAC) přijal ODA jako „zlatý standard“ zahraniční pomoci v roce 1969 a zůstává hlavním zdrojem financování rozvojové pomoci. V roce 2020 vzrostla ODA na historické maximum 161, 2 mil. USD, což je reálný nárůst o 3,5 % oproti roku 2019 (OECD, 2020).

Podle OECD jsou v současné době k dispozici **tři vzájemně propojené inovativní přístupy**, aby byly finance související s rozvojem a ODA efektivnější s ohledem na SDGs. Jedná se o smíšené finance, investování se sociálním dopadem a o tzv. zelené finance. **Řešení smíšených financí** kombinuje finanční zdroje z různých sektorů, jako jsou vlády, dobročinné organizace a soukromý sektor, takže lze mobilizovat velké množství finančních prostředků na investice, zejména v rozvojových zemích. **Investice se sociálním dopadem** poskytují finanční prostředky organizacím, které se zabývají

sociálními anebo environmentálními potřebami s explicitním očekáváním měřitelné sociální i finanční návratnosti. Jeho cílem je tedy podporovat hospodářský rozvoj a zároveň dosahovat sociálních výsledků. **Koncept zelených financí** pokrývá širokou škálu finančních produktů a služeb, které lze široce rozdělit na bankovní, investiční a pojišťovací produkty. Mezi takové příklady patří zelené dluhopisy, půjčky se zelenými značkami, zelené investiční fondy a pojištění klimatických rizik (Barua, 2020).

Tvůrci politik a vědci tvrdí, že by nebylo možné dosáhnout SDGs, pokud by se **soukromý sektor** nezapojoval do jeho financování. Při současné úrovni financování ze soukromého sektoru musí nedostatek financí ve výši 1,6 bil. USD pokrýt veřejný sektor, a pokud budou globální finanční trendy běžet jako doposud, veřejný sektor nebude schopen financovat implementaci Agendy roku 2030. **Nejméně přispívají** formální finanční trhy a instituce, jako jsou **banky, nadnárodní společnosti, penzijní fondy a pojišťovny**, které jsou hlavními zdroji kapitálových investic (Chamber, 2018). Financování ze soukromého sektoru **zůstává slabým zlomkem financování SDGs**, přestože má obrovský potenciál zvýšit jejich pokrok. Mezi další **výzvy** ve financování udržitelného rozvoje patří **nedostatečná spolupráce zainteresovaných stran** (komunikace, angažovanost a ochota), **nedostupnost včasných a přesných údajů a informací, nedostatek řádného plánování, řízení a regulačního rámce a nerovnost ve vývoji mezi národy** (Barua, 2020).

2.5 Ekonomické aspekty udržitelného rozvoje

Environmentální vědy zaznamenaly velké a znepokojivé změny v zemských systémech. Jedná se o **změny klimatu a ztrátu biologické rozmanitosti, změny v hydrologických cyklech a cyklech živin a vyčerpání přírodních zdrojů** (Polasky et al., 2019). Tyto globální změny životního prostředí mají potenciálně velké negativní důsledky pro budoucí lidský blahobyt a vyvolávají otázky, zda je globální civilizace na udržitelné cestě, nebo zda „spotřebovává příliš mnoho“ vyčerpáváním životně důležitého přírodního kapitálu (Arrow et al., 2004). Větší rozsah **ekonomické aktivity** a následné rostoucí negativní dopady na Zemi jsou způsobeny velkými **demografickými změnami**, včetně růstu populace, posunů ve věkové struktuře, urbanizace a prostorového přerozdělení prostřednictvím migrace. Dále jsou také způsobeny **rostoucím příjmem na obyvatele a posuny ve vzorcích spotřeby**, jako je například zvýšení spotřeby masa s rostoucím příjmem (Tilman et al., 2011). Naopak je třeba zdůraznit i **problém**

nedostatku v určitých oblastech světa. V roce 2015 žilo 10 % světové populace (736 milionů) v extrémní chudobě s příjmy nižšími než 1,90 dolaru na den. V roce 2017 bylo zaznamenáno 821 milionů podvyživených lidí. Ve srovnání s rokem 2016 se jednalo o nárůst počtu hlášených podvyživených ve světě (World Bank, 2018).

Tudíž existuje naléhavá **potřeba dalšího hospodářského rozvoje**, aby se lidé dostali z chudoby. Navíc **rostoucí nerovnost** vedoucí k **rostoucí polarizaci společnosti** je sama o sobě **hrozbou** pro dosažení udržitelného rozvoje (Polasky et al., 2019). Není proto divu, že odstranění chudoby a hladu, dosažení rovnosti žen a mužů nebo snížení nerovnosti jsou prominentní součástí SDGs (Roorda, 2020).

Ekonomická disciplína by pravděpodobně měla hrát ústřední roli při řešení výzvy udržitelného rozvoje. Centrálním ohniskem ekonomie je, jak **alokovat vzácné zdroje ke splnění požadovaných cílů**. Ve skutečnosti je standardní definicí ekonomie studium alokace za nedostatku. Ekonomie konkrétněji **studuje produkci, distribuci a spotřebu zboží a služeb**, které jsou jak klíčovou hybnou silou rozvoje (zvýšení životní úrovně poskytováním potravin, bydlení a dalších základních lidských požadavků), tak hlavní příčinou současných změn v zemských systémech. Ekonomika v kombinaci s vědami o zemském systému je zásadní pro pochopení pozitivních i negativních dopadů alternativ a souvisejících kompromisů. Ekonomie v kombinaci s dalšími společenskými a behaviorálními vědami je **zásadní pro pochopení** toho, jak by bylo možné **posunout lidské chování směrem k dosažení udržitelného rozvoje**. Součástí ekonomie jsou dnes již rozvinuté oblasti, které se týkají životního prostředí, jedná se například o **ekonomii rozvoje, environmentální ekonomii, ekonomii životního prostředí a ekonomii přírodních zdrojů**, které přinášejí řadu **relevantních výzkumů pro výzvu udržitelného rozvoje**. Aplikace ekonomických principů a empirických zjištění by měla být ústřední složkou ve snaze splnit touhy lidstva po dobrém životě vzhledem k omezeným zdrojům Země (Polasky et al., 2019).

Není proto divu, že v průběhu 20. století byla stále větší pozornost věnována právě environmentální ekonomii. V polovině 20. století pak **vznikla** zmíněná **ekonomie životního prostředí** jako samostatný obor. Ekonomie životního prostředí se zjednodušeně zabývá tím, jak produkce a spotřeba služeb, tedy klíčové ekonomické činnosti ovlivňují životní prostředí, ale také, jak stav a ochrana životního prostředí ovlivňuje danou ekonomiku. Zejména se pak zabývá otázkami, jako je **maximalizace životní úrovně jednotlivých společností**, což zahrnuje jednak spotřební materiální

statky, ale i kvalitu životního prostředí. Dále se jedná o **dosahování environmentálních cílů** při současné snaze **minimalizování společenských nákladů**. Neméně důležitá je otázka **integrace politiky životního prostředí s politikami hospodářskými** (Štěpánek, 1997). Tento přístup charakterizuje výstižně heslo Komise OECD: „Silná ekonomika vyžaduje zdravé životní prostředí a zdravé životní prostředí vyžaduje silnou ekonomiku“ (Nováček, 2011, s. 232).

Stejně jako je třeba rozlišovat různé **účely hospodářství**, například podle Riche (1994), který rozlišoval **základní, humánní, sociální a ekologický účel hospodářství**, tak je třeba rozlišovat i druhy kapitálu. Hawken et al. (2003) rozlišovali druhy kapitálu na **lidský, finanční, výrobní a přírodní kapitál**. Pro účely této práce je nejdůležitější **přírodní kapitál**, který je klíčový pro udržitelný rozvoj. Přírodním kapitálem je přitom myšlen **vzduch, nerosty, fosilní paliva, ryby, půda atd.**, přičemž součástí jsou i **živé systémy**, jako jsou korálové útesy, pastviny a savany, oceány a řeky, mokřady, pobřežní koridory, tundra, deštné pralesy apod. (Hawken et al., 2003). Tento přírodní kapitál poskytuje čistou vodu, zdroje látek a energie, biologické zdroje, životní prostor, přirozenou dekontaminaci, ochranu proti kosmickým vlivům a poměrně stálé fyzikálně chemické životní podmínky (Štěpánek, 1997). Především v minulosti docházelo **k plýtvání a neefektivnímu zacházení s přírodními zdroji**, protože se ekonomové a politici primárně zaměřovali na problematiku produktivity práce, kapitálu a jejich vzájemného vztahu. V současnosti je již zřejmé, že **zdroje energie a surovin nejsou nevyčerpatelné**, a že je třeba **ochraňovat životaschopnost ekosystému**, a proto dnes není **nejvzácnějším faktorem** kapitál, který je vytvořen člověkem, ale právě **kapitál přírodní**. V dnešním světě s vysokou ekonomickou činností, který je již hustě obydlený, vchází v platnost fakt, že například neustálým kácením stromů si lidstvo zadělává na větší problémy, které budou jejich nedostatkem způsobovány (Daly, 1996).

Tuto úvahu podpořili autoři Keller et al. (1996), kteří si uvědomovali, že důsledkem lidské aktivity je ohrožováno životní prostředí a příroda ztrácí své produktivní síly. Bohatství světa povstává z přírody a lidské jak fyzické, tak duševní práce. Ekonomové jsou si vědomi toho, že produktivita lidské práce je závislá na schopnosti obnovování fyzické a duševní síly zaměstnanců, a proto musí dbát na zdraví zaměstnanců. Od přírody je ale očekáváno, že se bude regenerovat sama nehledě na to, jak moc ji lidstvo bude svou činností zatěžovat. Při stejném jednání by zaměstnanci nejspíše umřeli vyčerpáním. Není tedy divu, že dnes čelíme **ekologické krizi**, kdy příroda nemá prostředky a čas na svou

regeneraci a obnovení sil. Autoři též docházejí k závěru, že **limitujícím faktorem** je v dnešní době **zbývající přírodní kapitál** namísto kapitálu vytvořeného lidmi (Keller et al., 1996). Úlovky ryb nejsou omezeny počtem rybářských lodí, ale dosavadními počty rybích populací. Produkce dřeva není omezena množstvím techniky či počtem dřevorubců, ale zbylou rozlohou lesů. Čerpání ropy není omezeno schopnostmi lidí ropu čerpat, ale výší ropných zásob a schopností atmosféry absorbovat emise CO₂. Zemědělská produkce není omezena počtem traktorů a jiných strojů, ale dostupností vody (Daly, 1996). Pokud se dříve v minulosti objevily nějaké limitující faktory, tak docházelo povětšinou k **rekonstrukci ekonomie**. Nyní se v takovém období rekonstrukce společnost nachází znovu. Nejde tu o novou ekonomii, ale o **nové uchopení ekonomického chování**, které je konzistentní se starou ekonomikou, ale v nových podmínkách, ve kterých dochází **ke změně struktury vzácností** (Nováček, 2011).

Je třeba rozlišovat **ekonomický kvantitativní růst a ekonomický kvalitativní rozvoj**, protože podléhají jiným zákonitostem. Planeta se v období času vyvíjí, aniž by rostla, proto se i ekonomika, která je její součástí musí přizpůsobit tomuto způsobu rozvoje. Přestože existují **meze růstu**, nemělo by to současně omezovat **meze rozvoje** (Meadows et al., 1992). Úkolem environmentální ekonomie je vytvořit takový **ekonomický nástroj**, který by **upozorňoval** na to, že **rozsah lidských činností již překračuje únosnou míru pro přežití přírodních systémů**. Neexistence tohoto nástroje je čím dál nebezpečnější, čím rychleji dochází v ekonomice k přeměně přírodních zdrojů v odpad (Nováček, 2011).

Nyní se svět nachází v bodě, ve kterém další růst ekonomiky činí lidi chudšími. **Vhodnými nástroji pro eliminaci chudoby je politika přerozdělování, environmentální daňová reforma a politika efektivního využívání zdrojů**. Při dosahování udržitelného rozvoje a v bodě dosažení mezí růstu ekonomiky se **ekonomie stává významně důležitou disciplínou**, přičemž je ale kladen důraz na celistvou ekonomii pěstování a kvalitativního zdokonalování, ekonomii solidarity, šetrnosti, pokory a přizpůsobování se hranici únosnosti planety a limitům přírody. Jde **o ekonomii, která usiluje především o kvalitu**, ne o expanzi (Daly, 1996).

Výsledkem tržní ekonomiky jsou mimo jiné i neúmyslné externality. Stiglitz (1997 s. 106) definuje externality takto: „Případy, ve kterých činnost jednotlivců nebo společností způsobuje vyšší náklady u jiných spotřebitelů nebo výrobců, nazýváme negativní externality. Existují ale také důležité pozitivní externality, kdy činnost jednotlivců nebo společností přináší prospěch ostatním.“. A právě tyto **negativní**

externality převládají v **oblasti životního prostředí**. Jednotlivé složky životního prostředí se staly kvůli nadměrné spotřebě omezenými a vzácnými statky. Pokud by šlo o limitující statky soukromé, tak by se jejich nedostatek odrážel v ceně. Čím více omezený statek, tím dražší by byla jeho cena. Tento princip ovšem nelze použít u **environmentálních statků**, protože většina těchto statků nepatří do **kategorie soukromých statků nýbrž statků veřejných**. V tomto případě nelze využít mechanismus cenového působení. Proto je **klíčová role státu**, respektive státní a vládní politiky, a především **politika životního prostředí** (Štěpánek, 1997).

Vlády v režimu demokracie mohou využívat pro problematiku neefektivnosti **přímé (normativní) nástroje** nebo **nástroje ekonomické**, které fungují na principu nepřímého ovlivňování subjektů. **Přímé nástroje politiky životního prostředí a udržitelného rozvoje** fungují na základě administrativního řízení ve smyslu „command and control system“ (systému příkazu a kontroly), kdy orgány státní správy využívají donucovací pravomoci. Jedná se především o různá **nařízení, limity, standardy a technické normy**. Tyto nástroje mají své **nevýhody**, jako jsou **vysoké náklady a nízká efektivita**, což je způsobeno tím, že lidé jsou nuceni k plnění různých předpisů bez dalšího stimulu k jejich pokračování, a tak se chovají velmi defenzivně. Další nevýhodou je skutečnost, že k tomu, aby byl systém přímé regulace účinný, je zapotřebí administrativní aparát, který je spjat se **značnou byrokracií, nebezpečím korupce atd.** (Nováček, 2011). **Ekonomické nástroje politiky životního prostředí a udržitelného rozvoje** působí za pomoci nepřímé ekonomické kalkulace, jedná se například o **poplatky a daně, různé finanční podpory, obchodovatelné emisní opatření atd.** Tyto ekonomické nástroje jsou méně nákladné než nástroje přímé cca o 30–50 % (Štěpánek, 1997). Tyto nástroje se ale nedají uplatnit ve všech případech, například u nakládání s vysoce nebezpečnými látkami je vhodnější využít přímé nástroje ve formě nařízení nebo limitu (Nováček, 2011).

Mezi ekonomické nástroje se řadí i **ekologická daňová reforma** jinak známá jako **Pigouovská daň**. S myšlenkou na tuto reformu přišel Arthur Cecil Pigou. Představil ji ve své knize „The economics of welfare“ (Ekonomie blahobytu) již v roce 1920. Podstata této reformy tkví v **transformaci daňové zátěže** z toho, čeho je dostatek, na to, co se společnost snaží chránit. Příkladem může být uvalení daně na energetické a surovinné zdroje, které bude kompenzováno nižším nebo nulovým zdaněním práce. Zásadou ovšem je, že to, co stát získá díky vyšší dani za životní prostředí, poté rozpustí do sníženého

zdanění lidské práce. Ekologická daňová reforma by tedy byla tzv. **fiskálně neutrální**. **Realizace** takové daňové reformy by byla kvůli své složitosti a komplexnosti velice **komplikovaná**. Z tohoto důvodu se tato **reforma zavádí postupně** a její celková implementace může trvat i více než jedno desetiletí (Nováček, 2011).

Za **průlom** v zavádění daňové ekologické reformy lze považovat **směrnici o zdanění energetických výrobků a elektřiny** (směrnice 2003/96/EC), kterou schválila Evropská rada v roce 2003. Současně i Česká republika zahájila jisté kroky, které směřují k příjmově neutrální ekologické daňové reformě. Těžištěm této reformy je vyšší zdanění energetických výrobků. **Klíčovou roli** při zavádění reformy má **EU**, která se snaží o koordinaci daňové reformy ve všech členských státech. **Cílem** je vytvoření **jednotného rámce zdanění energií**, prostřednictvím kterého by docházelo ke **snižování emisí skleníkových plynů**. V současné době je tato reforma v různém rozsahu postupně zaváděna v zemích EU. Ve většině případů se jedná právě o zdanění energií, ale například ve Švédsku je již zdaněn i oxid siřičitý, což v podstatě znamená, že je uvalena daň na dovoz a těžbu stavebních surovin. Ke stejnému kroku přistoupila i Velká Británie, která již není členem EU (Žítek, 2004).

Dalším možným krokem na cestě k ekologické daňové reformě by mohlo být **zavedení uhlíkové daně**, respektive daně na fosilní paliva. Uhlíková daň se zaměřuje na fosilní paliva především z toho důvodu, že jejich spálením vzniká skleníkový plyn a oxid uhličitý. Klíčovou myšlenkou této daně je, že lidé, kteří zapříčiňují svou aktivitou vysoké emise oxidu uhličitého, by prostřednictvím přerozdělení platili lidem, kteří emise oxidu uhličitého neprodukují nebo je produkují v menším množství. Tato daň je například **zavedena ve Finsku** už od roku 1990 (Nováček, 2011). Také některé členské státy EU již přistoupily k zavedení této daně. V roce 2020 byla zavedené uhlíková daň již **v 11 členských státech EU**, mezi které patřily například Švédsko, Estonsko nebo Polsko. V minulém roce zavedlo daň i Nizozemsko a Německo. Mezi země, které nejsou členy EU a vybírají uhlíkovou daň, patří například Ukrajina, Lichtenštejnsko a Švýcarsko (Asen, 2020; Vrbová, 2021).

Uhlíková daň může být **řešením pro řadu sociálních problémů**, a to v tom případě, že by například tok peněz z rovinatých zemí, které mají vysokou produkci CO₂ plynul do chudších zemí, které mají naopak produkci CO₂ nízkou (Nováček, 2011). To by však nebyl jediný pozitivní důsledek zavedení uhlíkové daně. Mezi další pozitiva by mohly patřit **úspory energie a řešení emisí CO₂, ziskovost obnovitelných zdrojů energie**

a úsporných opatření, rozvoj v oblasti jaderné energetiky, snížení potřeby států dovážet fosilní paliva, snížení byrokracie a zachování zdrojů pro příští generace (Svoboda & Svobodová, 2008).

Výzva pro dosahování udržitelného rozvoje je velká a naléhavá. Velké probíhající změny v zemských systémech by mohly způsobit potenciálně velké negativní důsledky pro lidský blahobyt. Problematika chudoby a rostoucí nerovnosti, současně se změnami životního prostředí, **zvyšuje** kromě environmentálních dimenzí také **důležitost sociálních a ekonomických aspektů udržitelného rozvoje**. Stejně tuto **důležitost zvyšuje** potřeba, aby **ekonomický růst byl v souladu s udržitelným rozvojem**. Existují pádné argumenty pro to, aby bylo věnováno větší úsilí pro porozumění environmentálním, sociálním a ekonomickým aspektům udržitelného rozvoje, což bude vyžadovat větší **integraci ekonomie**, ale i společenských a přírodních věd (Polasky et al., 2019).

3 Měření kvality života v konceptu udržitelného rozvoje

V první kapitole byl představen pojem QOL, který lze mimo jiné chápat jako multidisciplinární obor. Jelikož se jedná o multidisciplinární obor, je třeba se pro účely této práce zaměřit na environmentální oblast QOL, která se zabývá udržitelným rozvojem. Dále se tedy bude **práce zaměřovat na kvalitu života v konceptu udržitelného rozvoje**. Kvalitu života lze zkoumat na různých úrovních. Jak již bylo popsáno, může se jednat o makroregionální, mezoregionální nebo mikroregionální a lokální úroveň, případně lze zkoumat specifickou QOL vybraných skupin nebo subjektivní vnímání QOL jednotlivci. Tato práce se dále bude zaměřovat na **makroregionální úroveň**, ve které je možno měřit QOL za **pomocí objektivních indikátorů**. Tato úroveň byla vybrána z toho důvodu, že výsledky z měření těchto indikátorů jsou většinou veřejně dostupné, a je tak možné je mezinárodně porovnávat (Heřmanová, 2012).

V textu Komise OSN pro udržitelný rozvoj jsou indikátory vyloženy následovně „Indikátory plní celou řadu funkcí. Mohou zjednodušovat, objasňovat a zprostředkovávat souhrnné informace pro rozhodování, pomáhat začleňování přírodních a sociálních věd do rozhodování a pomáhat měřit směřování k udržitelnému rozvoji. Mohou poskytovat včasné varování před možnými ekonomickými, sociálními a environmentálními ohroženími. Představují také důležité nástroje pro přenos idejí a hodnot.“ (Potůček et al., 2002, s. 76).

K podobným závěrům došli i autoři Hardi & Zdan (1997), kteří ve své práci tvrdili, že **monitorování a měření udržitelného rozvoje** na základě indikátorů je **klíčové**, protože tyto procesy umožňují porozumět složitosti životního prostředí a poskytují včasné nápravná opatření a opatření zaměřená na dosažení rozvojových cílů. Indikátory do značné míry ukazují míru implementace konceptu udržitelného rozvoje. V posledních 30 letech různé mezinárodní organizace, vládní agentury, akademické instituce a autoři vyvíjeli **metodologické rámce a systémy indikátorů udržitelného rozvoje** za účelem měření, monitorování a hodnocení udržitelného rozvoje (Tomislav, 2018).

To, že se sledováním a hodnocením indikátorů kvality života a udržitelnosti lidského rozvoje zabývá celá řada mezinárodních institucí, bylo již naznačeno v kapitole, která se

věnovala aktérům na poli udržitelného rozvoje. Mezi takové instituce patří například **Světová banka**, která každoročně publikuje „**World Development Indicators**“ (Indikátory světového rozvoje), přičemž vede svou vlastní již zmíněnou „**World Bank’s World Development Indicators database**“ (Databázi Světových indikátorů rozvoje Světové banky). Nezisková organizace **World Resources Institute** vydává „**World Resources**“ (Přehled světových zdrojů), což je publikace, která je vydávána v pravidelných intervalech a poskytuje hloubkové analýzy problémů od lidského zdraví a životního prostředí po klimatické změny, ekosystémové služby a správu životního prostředí. **Světová zdravotnická organizace** publikuje databázi „**Health For All**“ (Zdraví pro všechny). Další organizací, kterou lze zmínit je **Organizace pro potraviny a zemědělství**, která vede statistickou databázi **FAOSTAT**. Za zmínku stojí i „**OECD Environmental Indicators**“ (Sada indikátorů životního prostředí OECD), kterou publikuje OECD (Nováček, 2011).

Zatím však **nebyl definován celosvětově unikátní systém indikátorů**, protože není jednoduché pokrýt všechny oblasti udržitelnosti a splnit kritéria indikátorů, aby byly optimální. Zásadním **problémem** nemožnosti sledování a kontroly cílů udržitelného rozvoje, ale i používání indikátorů obecně, je **nedostupnost dat** pro výpočet indikátorů. Důvodem je různá míra socioekonomického rozvoje jednotlivých zemí, která ovlivňuje dostupnost těchto dat, a to i přes záměry např. EU, OSN a OECD poskytovat průběžně relevantní a srovnatelná data (Tomislav, 2018).

V současné době tak existují rozsáhlé soubory indikátorů, které s sebou přinášejí přebytek informací v jednotlivých oblastech rozvoje. Tyto **indikátory** ale **neposkytují jednoduchý a srozumitelný pohled** na kvalitu života v konceptu udržitelného rozvoje, a to z důvodu jejich **nedostatečné integrace** (Nováček, 2011). Proto jsou často objektivní indikátory využívány jako dílčí indikátory pro následnou konstrukci tzv. **agregátního indexu** (agregovaného indikátoru). Agregátní index je bezrozměrné číslo, které má řadu **výhod**, jako je sloučení mnoho indikátorů do jednoho, lepší přehlednost a srovnatelnost výsledků, možnost spojení veličin, které jsou jinak nesčitatelné nebo schopnost vážení jednotlivých indikátorů jejich významností v rámci agregátního indexu. **Silné stránky** takových indexů tkví v jednoduchosti, srozumitelnosti a atraktivnosti, zejména pro širokou veřejnost. Mezi **nevýhody** tohoto indexu patří záměrné či nezáměrné zkrácení výsledků způsobené například chybnou konstrukcí dílčích indikátorů, chybnou standardizací vstupních dat atd. Problémem při sestavování indexu může být volba

prostých či vážených podob jednotlivých dílčích indikátorů. V případě použití vážených indikátorů dochází k problematice volby a stanovení těchto vah. Proto paradoxně **slabé stránky** agregátních indexů vycházejí z jejich silných stránek. Vlivem zmiňované jednoduchosti a snadné pochopitelnosti indexů může u laiků, kteří neznají způsob výpočtu indexu či způsob určení vah dílčích indikátorů docházet k vulgarizaci výsledků. Tyto indexy mohou mít také nízkou spolehlivost, která je ovlivněna subjektivními rozhodnutími jejich tvůrci (Heřmanová, 2012).

3.1 Nástroje měřící udržitelný rozvoj na makroregionální úrovni

V této podkapitole jsou nejprve popsány sady indikátorů udržitelného rozvoje, které byly navrženy různými institucemi a následně jsou identifikovány jednotlivé indikátory, agregátní indexy a jiné nástroje zabývající se udržitelným rozvojem. Pro přehlednost je v tabulce č. 2 uvedeno pořadí nástrojů měřících udržitelný rozvoj, které jsou postupně popsány níže.

Tab. 2: Přehled nástrojů měřících udržitelný rozvoj

Pořadí	Anglický název	Český název
1.	Set of sustainable development indicators (UN)	Sada indikátorů udržitelného rozvoje (OSN 1996, 2000)
2.	Sustainability Dashboard (UN)	Panel udržitelnosti (OSN 2000–2001, 2006)
3.	Set of sustainable development indicators (EU)	Sada indikátorů udržitelného rozvoje (EU 2005)
4.	Index of Sustainable Economic Welfare – ISEW	(Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu)
5.	Index of Economic Wellbeing – IDEW	Index ekonomického blahobytu
6.	Genuine Progress Indicator – GPI	Indikátor ryzího pokroku
7.	Measure of Economic Welfare – MEW	Ukazatel ekonomického blahobytu
8.	Human Development Index – HDI	Index lidského rozvoje
9.	Environmental Sustainability Index – ESI	Index environmentální udržitelnosti
10.	Environmental Performance Index – EPI	Index environmentální výkonnosti
11.	Environmental Vulnerability Index – EVI	Index environmentální zranitelnosti
12.	State of the Future Index – SOFI	Index stavu budoucnosti
13.	Human Wellbeing Index – HWI	Index lidského blahobytu
14.	Ecosystem Wellbeing Index – EWI	Index dobrého zdraví ekosystémů
15.	Wellbeing/Stress Index – WSI	Index blahobytu/stresu
16.	Wellbeing Index – WI	Index blahobytu či dobré životní úrovně

17.	Living Planet Index – LPI	Index živé planety
18.	Happy Planet Index – HPI	Index šťastné planety
19.	Ecological Footprint	Ekologická stopa
20.	Carbon Footprint	Uhlíková stopa
21.	Social Footprint	Sociální stopa
22.	Water Footprint	Vodní stopa
23.	The Calvert-Henderson Quality of Life Indicators	Calvert-Hendersonové indikátory kvality života
24.	Gross National Happiness – GNH	Hrubé národní štěstí
25.	Genuine Savings as a Sustainability Indicator	Ryzí úspory jako indikátor udržitelnosti
26.	Responsible Competitiveness Index – RCI	Index odpovědné konkurenceschopnosti
27.	The Index Of Social Health	Index sociálního zdraví
28.	Human Poverty Index	Index lidské chudoby
29.	Climate Change Performance Index – CCPI	Index změny klimatu
30.	Global Climate Risk Index – CRI	Index klimatem podmíněného rizika

---

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

V rámci OSN probíhá již od roku **1955** speciální program, jehož úkolem je **navrhovat sady nejvhodnějších indikátorů udržitelného rozvoje** na makroregionální úrovni. První výstupní materiál tohoto programu byl vydán v roce **1996** pod názvem „Indicators of Sustainable Development, Framework and Methodologies“ (Indikátory udržitelného rozvoje, rámec a metodiky). Výstupem tohoto materiálu bylo **celkem 134 indikátorů**, které byly rozděleny do 4 skupin, jednalo se o 41 sociálních, 23 ekonomických, 55 environmentálních a 15 institucionálních indikátorů. Indikátory byly testovány ve 22 zemích, mezi kterými byla i Česká republika. Výsledky testování proti sobě postavily dvě skupiny, které měly protichůdné názory. Jedna skupina tvrdila, že by některé indikátory měly být doplněny či přidány, ale druhá skupina poukazovala na fakt, že je zapotřebí zúžit seznam indikátorů z důvodu praktičnosti a lepší výstižnosti. V roce **2000** byl proto navržen nový seznam indikátorů. Jednalo se o celkem **57 indikátorů**, které byly seřazeny do 15 témat a 38 podtémat, přičemž byly ale zachovány původní skupiny (sociální, ekonomická, environmentální a institucionální). Přehled jednotlivých indikátorů z roku 2000 je uveden v příloze A (Heřmanová, 2012).

V návaznosti na indikátory OSN zmíněné výše stojí za zmínku „**Sustainability Dashboard**“ (panel udržitelnosti), který byl poprvé sestaven v letech **2000–2001** Divizí OSN. Panel byl složen ze čtyř původních skupin, jednalo se tedy o skupinu sociální,

ekonomickou, environmentální a institucionální. **Agregátní index** se skládal ze **45 dílčích indikátorů**. V rámci tohoto panelu bylo hodnoceno **170 zemí**. Země byly hodnoceny na stupnici 0–1000, přičemž 0 označovala nejhůře hodnocenou zemi a 1000 nejlépe hodnocenou zemi. Vyhodnocení probíhalo v podobě barev následovně (zelená barva – uspokojivý stav, oranžová barva – varování, červená barva – kritický stav). Mezi **nejlépe hodnocené země** patřily: Finsko (720 bodů), Švédsko (717 bodů), Rakousko (708 bodů), Švýcarsko (689 bodů) a Dánsko (687 bodů). Naopak mezi **nejhůře hodnocené země** patřily: Guinea-Bissau (409 bodů), Afghánistán (370 bodů), Niger a Mauretánie (353 bodů) a Sierra Leone (328 bodů). V roce **2006** byl panel zaměřen na **Rozvojové cíle tisíciletí** a bylo hodnoceno celkem **183 zemí** pomocí „Millennium Development Goals Index“ (Indexu rozvojových cílů tisíciletí). Na žebříčku pěti **nejlépe hodnocených zemí** se umístily: Švédsko, Dánsko, Finsko, Norsko a Island. Naopak na žebříčku pěti **nejhůře hodnocených zemí** se umístily: Afghánistán, Somálsko, Niger, Sierra Leone a Středoafrická republika (Nováček, 2011).

Neméně známou sadou indikátorů je **soubor indikátorů udržitelného rozvoje**, který přijala v roce **2005 Evropská komise**. Jednalo se celkem o **98 konkrétních indikátorů**, které byly rozčleněny do 10 témat a 31 podtémat. Tento soubor indikátorů, podobně jako sada indikátorů OSN, není příliš uživatelsky přívětivý, a proto není schopen zastoupit ukazatel HDP. Alespoň pokud nebude přeměněn do jednotného agregovaného indexu (Nováček, 2011). Přehled témat a podtémat souboru indikátorů udržitelného rozvoje Evropské komise je uveden v příloze B.

Podle Nováčka (2011) je nejčastěji používaným ukazatelem ekonomické prosperity HDP, který ovšem není ukazatelem QOL ve smyslu, čím vyšší HDP, tím vyšší QOL, což už bylo objasňováno v jiných kapitolách. Proto ve své knize popsal řadu indikátorů a agregátních indexů, které berou v úvahu udržitelnost jako nutnou součást rozvoje všech ekonomik. Za nejzdařilejší alternativní ukazatel k HDP považuje **Index of Sustainable Economic Welfare – ISEW** (Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu), což je agregovaný indikátor založený na osobní spotřebě, která je upravena s ohledem na faktory vztahující se k sociálnímu blahobytu a kvalitě životního prostředí. To potvrzuje ve své knize i Heřmanová (2012), která uvádí, že ISEW svým způsobem nahradil HDP, protože propojuje ekonomický blahobyt a ekonomickou udržitelnost. V letech 1950–1990 byl ISEW vypočítáván pro Spojené státy americké a Velkou Británii. Výsledky ukázaly, že zatímco HDP na obyvatele vzrostlo o 130 %,

tak ekonomický blahobyť na obyvatele vzrostl pouze o 3 %. Přestože tento indikátor byl velmi přínosný po metodické stránce, tak se jako alternativní indikátor k HDP neprosadil, což může být způsobeno složitostí jeho výpočtu (Nováček, 2011).

Další index, který vznikl ve snaze vylepšit či nahradit HDP je **Index of Economic Wellbeing – IDEW** (Index ekonomického blahobytu). IDEW byl vypracován Střediskem pro studium životní úrovně v Kanadě a zohledňuje čtyři oblasti, které úzce souvisejí s ekonomikou. Jedná se o spotřební toky (spotřeba zboží a služeb, služby nabízené vládou atd.), akciový trh (např. kapitál v podobě investic do výzkumu a vývoje), nerovnosti (rozdělení příjmů) a ekonomické ohrožení (nezaměstnanost, chudoba atd.). Tento index je tvořen 24 dílčími indikátory, čímž vzniká problém v dostupnosti dat a následné porovnání na mezinárodní úrovni je proto problematické (Heřmanová, 2012; Nováček, 2011).

Stejně jako ISEW představuje **Genuine Progress Indicator – GPI** (Indikátor ryziho pokroku) společně s **Measure of Economic Welfare – MEW** (Ukazatelem ekonomického blahobytu) alternativní způsob měření ekonomického blahobytu vůči HDP. GPI indikátor vychází z environmentální ekonomie a snaží se změřit, jestli příčinou zlepšení blahobytu, respektive zvýšení QOL je zvýšená produkce zboží či nabídka služeb v rámci určité země. Mezi země, které jsou nakloněny využívání tohoto indikátoru, patří například Holandsko, Francie a Německo (Nováček, 2011). Ukazatel MEW vytvořili američtí ekonomové William Nordhouse a James Tobin. Mezi proměnné, které MEW využívá, patří například práce v domácnosti, znečištění prostředí, náklady spojené s kriminalitou atd. (Heřmanová, 2012).

Index, který se prosadil a pravidelně se vyhodnocuje už od roku 1990, publikuje „United Nations Development Programme – UNDP“ (Program OSN pro rozvoj), jedná se o **Human Development Index – HDI** (Index lidského rozvoje). V roce 2007 bylo pomocí tohoto indexu hodnoceno celkem 182 zemí, včetně České republiky. HDI bere v úvahu tři základní kategorie faktorů, jedná se o lidské zdraví, úroveň vzdělanosti a hmotnou životní úroveň. Ukazatelem lidského zdraví je *průměrná očekávaná délka života při narození*. Mezi ukazatele, které znázorňují úroveň vzdělanosti, patří *gramotnost obyvatelstva staršího 15 let a kombinovaný podíl populace z příslušné věkové skupiny navštěvující školy prvního, druhého a třetího stupně*. Ukazatelem hmotné životní úrovně je *HDP na obyvatele v paritě kupní síly* (Heřmanová, 2012). HDI může nabývat hodnot mezi 0–1, přičemž čím blíže se index blíží k 1, tím vyšší je dosažený stupeň

lidského rozvoje daného státu. Porovnáním výsledků měření HDP a HDI lze dojít k zajímavým interpretacím. Například bývalé socialistické země se umísťovaly na nižším pořadí podle HDP, ale na lepším pořadí dle HDI. Důvodem bylo, že tyto země kladly větší důraz na vzdělávání, gramotnost a dostupnou lékařskou péči. Naopak horších hodnot HDI oproti HDP dosahovaly země, které vyvážely ropu v oblasti Blízkého východu. Důvodem nízké hodnoty HDI bylo pravděpodobně nerovnoprávné postavení žen, což mělo za následek jejich nižší gramotnost a nerovnoměrné rozdělení bohatství (Nováček, 2011).

Dalším indexem, který se bezprostředně vztahoval k udržitelnému rozvoji, **byl Environmental Sustainability Index – ESI** (Index environmentální udržitelnosti). Tento index vyvinula Yaleova univerzita ve spolupráci s univerzitou Kolumbijskou a zaměřoval se na environmentální pilíř udržitelného rozvoje. Index byl složen ze 76 indikátorů, které byly rozděleny do 5 témat a 21 podtémat. Pět hlavních témat se skládalo ze stavu životního prostředí a jeho zatížení, závislosti a citlivosti člověka na vnějších vlivech, sociální kapacity, institucionální kapacity a zapojení do mezinárodní spolupráce. Hodnotící stupnice indexu se pohybovala od 0–100, přičemž 0 označovala nejhorší postavení (Nováček, 2011). **Nástupcem** tohoto indexu je od roku **2006 Environmental Performance Index – EPI** (Index environmentální výkonnosti), který byl vyvinut stejnými autory ve spolupráci se Světovým ekonomickým fórem a Společným výzkumným centrem Evropské komise (Nováček, 2011). Účelem EPI je popsat stav životního prostředí prostřednictvím 25 indikátorů, které jsou seřazeny do 10 tematických okruhů zabývajících se lidským zdravím a ochranou životního prostředí. EPI je od roku 2006 každoročně sestavován pro cca 163 zemí světa (Heřmanová, 2012). Konstrukce indexu je rozdělena do tří úrovní: cíle, tematické okruhy a indikátory. Hodnotící stupnice indexu se pohybuje od 0–100, přičemž čím vyšší číslo, tím je situace hodnocena příznivěji (Nováček, 2011). Přehled dílčích indikátorů EPI je uveden v příloze C.

Komise pro aplikované geovědy jižního Tichomoří vyvinula ve spolupráci s Programem OSN pro životní prostředí **Environmental Vulnerability Index – EVI** (Index environmentální zranitelnosti). Účelem EVI je poskytnout rychlé a standardizované metody hodnocení environmentální zranitelnosti, a tím pomoci identifikovat problémy, které je třeba řešit v souvislosti s udržitelným rozvojem společnosti. Mezi hlavní tematické okruhy EVI patří klimatické změny, biodiverzita, voda, zemědělství a rybolov, lidské zdraví, desertifikace a rizika přírodních hazardů (Nováček, 2011).

Dalším indexem je **State of the Future Index – SOFI** (Index stavu budoucnosti), který kombinuje 28 dílčích indikátorů stavu společnosti a znázorňuje, jestli se bude tento stav v budoucnu zlepšovat či zhoršovat. Princip tohoto indexu je založen na hodnocení opakovaných dotazníkových šetření, kterých se účastní řada expertů. Tito experti mají za úkol identifikovat trendy a problémy budoucího rozvoje. Dále odhadují váhy dílčích indikátorů nebo události s velkým pozitivním či negativním vlivem na vývoj společnosti, které by mohly nastat, a to v horizontu 10 let. Dílčí indikátory lze rozdělit do čtyř následujících skupin. Indikátory, které se v minulých 20 letech zlepšovaly, a je u nich předpoklad dalšího zlepšování v čase, i když možná pomalejším tempem. Další skupinou jsou indikátory, které se v posledních 20 letech zlepšovaly, ale v důsledku ekonomické recese může dojít ke změně tohoto trendu. Třetí skupinou jsou indikátory, které se v posledních 20 letech zhoršovaly, ale je u nich šance, že se v dalších 10 letech zlepší. Poslední skupinou jsou indikátory, které se v posledních 20 letech zhoršovaly, a v dalších 10 letech se předpokládá, že u nich tento trend bude pokračovat (Nováček, 2011).

Kanadská instituce „International Development Research Centre“ (Mezinárodní středisko pro rozvoj výzkumu) vyvinula **metodiku** měření **Wellbeing of Nations** (Blaha národa), která posuzuje životní úroveň národů. Tato metodika kombinuje indikátory lidského blahobytu s indikátory trvale udržitelného životního prostředí. Indikátory lidského blahobytu se zabývají zdravím, bohatstvím domácností, bohatstvím národa, znalostmi, kulturou, svobodou, rovností pohlavím, bezpečností atd. Zatímco indikátory trvale udržitelného životního prostředí jsou indikátory zabývající se především kvalitou vody, půdy a ovzduší, využíváním energie, biodiverzitou apod. **Výstupem** metodiky jsou celkem čtyři **Wellbeing Indexes** (indexy blahobytu), které měří pokrok konkrétní společnosti v souvislosti s trvale udržitelným rozvojem. Jedná se o **Human Wellbeing Index – HWI** (Index lidského blahobytu), který se skládá z 36 sociálně-ekonomických indikátorů měřících společenské podmínky. HWI je tvořen těmito tematickými okruhy: zdraví a populace, bohatství, znalosti a kultura, komunita a rovnost. Dalším indexem je **Ecosystem Wellbeing Index – EWI** (Index dobrého zdraví ekosystémů), který využívá 51 indikátorů zabývajících se environmentálním zdravím. EWI je tvořen 4 tematickými okruhy. První okruh je zaměřen na schopnost země zachovávat rozmanitost svých přirozených ekosystémů půdy. Další okruhy se zabývají využitím vodních zdrojů a kvalitou ovzduší. Poslední okruh je zaměřen na schopnost země chránit všechny druhy rostlin a živočichů. Třetím indexem je **Wellbeing/Stress Index – WSI**

(Index blahobytu/stresu), který vystihuje velikost škody na ekosystémech, respektive velikost škody zapříčiněné snahou dosáhnout příslušnou úroveň rozvoje společnosti. Posledním indexem je **Wellbeing Index – WI** (Index blahobytu či dobré životní úrovně), který kombinuje HWI a EWI, a tím vytváří jedinečný index trvalé udržitelnosti. Tento index znázorňuje jakousi abstraktní vzdálenost, kterou musí země zdolat, aby bylo dosaženo vysoké úrovně blahobytu lidí i ekosystémů (Heřmanová, 2012; Nováček, 2011).

Indexem, který už se trochu oddaluje od problematiky QOL je **Living Planet Index – LPI** (Index živé planety). Tento index, který sleduje trendy biologické rozmanitosti života na Zemi, vyvinula organizace WWF. Tato organizace mapuje celkem 1686 druhů živočichů, včetně jejich populačního vývoje. Druhy živočichů jsou rozděleny do tří základních skupin, jedná se o živočichy terestrické, mořské a sladkovodní. Agregátní index je složen právě z průměru těchto skupin. Pomocí LPI dochází ke znázornění změny počátečního stavu v čase, která je vztažena k výchozímu roku 1970. Od tohoto roku index poklesl o 30 %, což poukazuje na fakt, že v současnosti jsou přírodní ekosystémy ničeny rychlostí, která nemá v lidské historii obdoby (Heřmanová, 2012; Nováček, 2011).

Dalším indexem planety je **Happy Planet Index – HPI** (Index šťastné planety), který vyjadřuje průměrné množství let šťastného života v dané společnosti na jednotku spotřebovaných přírodních zdrojů. V podstatě se jedná o efektivnost dané země přeměňovat vyčerpatelné zdroje. Autorem HPI je nadace The New Economics Foundation se sídlem v Londýně, která se snaží podporovat růst, ale zároveň vysvětlovat reálný, nejen ekonomický blahobyt. Hlavním cílem nadace je zlepšit QOL, a to zejména v sociálních a environmentálních oblastech. HPI je složen ze tří indikátorů, jedná se o *ekologickou stopu, životní spokojenost a očekávanou délku života*. Národy, které vykazují dobré HPI, dokazují, že lze dosáhnout dlouhého a šťastného života a zároveň udržitelně čerpat zdroje na planetě. Naopak také dokazuje, že vysoká spotřeba zdrojů nemusí vést k vysoké míře blahobytu, respektive k dlouhému a šťastnému životu. Hodnotící stupnice tohoto indexu se pohybuje na škále 0–100, přičemž čím více bodů daná země získá, tím lepší je její výsledek. V roce 2009 byl HPI vypočítán pro 143 zemí. Výsledky ukázaly, že na prvním místě v žebříčku se umístila Kostarika (76,1 bodů). Naopak nejhůře na tom bylo Zimbabwe (16,6 bodů). Z Evropských zemí se nejlépe umístily: Island, Švédsko a Norsko, nejhůře se pak umístily: Portugalsko, Řecko a Lucembursko. Mezi přednosti tohoto indexu patří fakt, že se snaží o postižení nejen

materiálního blahobytu, ale i ekologických dopadů. Další předností je, že se index dá rozložit na tři samostatné oblasti, dle dílčích indikátorů. Slabiny HPI jsou vnímány v zavádějícím názvu indexu a špatném způsobu konstrukce, který nebere v úvahu odlišný stupeň socioekonomického rozvoje a bohatství zemí (Heřmanová, 2012; Nováček, 2011).

Indikátor ekologické stopy, který byl zmíněný výše lze využívat i samostatně. Tento indikátor, společně s indikátorem uhlíkové stopy, tvoří nejspíše nejznámější ukazatele, které jsou založeny na konceptu environmentálních limitů rozvoje lidské společnosti.

Stejně tak stojí za zmínku ještě indikátor sociální stopy či indikátor vodní stopy.

Ecological Footprint (Ekologická stopa) vyjadřuje spotřebu přírodních zdrojů, která slouží jako srovnávací jednotka pro spotřebu zdrojů přírodních a skutečné kapacity biologicky produktivních ploch na Zemi. Jinými slovy určuje míru přečerpání přírodních zdrojů. Jednotkou ekologické stopy je globální hektar na osobu. Výhodou tohoto ukazatele je, že ho lze měřit na všech úrovních (lokální, národní, mezinárodní). Výsledky celkové ekologické stopy světové populace k roku 2010 ukazovaly, že aktivity lidské činnosti přesahovaly globální ekologickou kapacitu o 1 globální hektar na osobu. Podmnožinou ekologické stopy je **Carbon Footprint** (Uhlíková stopa), která vyjadřuje jak množství oxidu uhličitého, tak množství ostatních skleníkových plynů. Tyto skleníkové plyny se uvolňují během životního cyklu výrobku, služby nebo v důsledku lidských činností, jako je například cestování, vaření, topení atd. Tento indikátor měří zatížení životního prostředí, a to zejména v souvislosti s možnými klimatickými změnami. Na stejné bázi, jako je ekologická stopa, je založena i **Social Footprint** (Sociální stopa), která měří chování organizace v souvislosti s udržitelným rozvojem. Tato stopa se zabývá tzv. antropokapitálem, který se skládá z kapitálu lidského, sociálního kapitálu a hmotné infrastruktury vybudované člověkem. Nově zahrnovaným indikátorem je **Water Footprint** (vodní stopa). Tento indikátor je zahrnut například ve „Living Planet Report (Zprávě o živoucí planetě), kterou společně sestavují organizace WWF, Zoological Society of London a Global Footprint Network každé dva roky (Heřmanová, 2012; Nováček, 2011).

Díky celosvětové snaze o vytvoření souhrnného statistického hodnocení národního blahobytu, které by nevycházelo pouze z tradičních makroekonomických indikátorů, vytvořily autorky Calvert a Henderson **The Calvert-Henderson Quality of Life Indicators** (Calvert-Hendersonové indikátory kvality života). Systémový přístup těchto indikátorů postihuje dynamickou povahu sociálních, ekonomických a environmentálních

aspektů QOL. Indikátory se zabývají těmito tematickými okruhy: vzdělávání, zaměstnanost, energie, životní prostředí, zdraví, lidská práva, příjem, infrastruktura, národní bezpečnost, bezpečí na veřejnosti, rekreace a obydlí (Nováček, 2011).

V kapitole Kvalita života v ekonomických aspektech byl již nastíněn koncept **Gross National Happiness – GNH** (Hrubé národní štěstí). Tento koncept je založen na předpokladu, že materiální a duchovní rozvoj musí jít ruku v ruce a navzájem se doplňovat, aby bylo možno dosahovat rozvoje lidské společnosti. Mezi čtyři hlavní pilíře tohoto konceptu patří podpora udržitelného rozvoje, ochrana a podpora kulturních hodnot, ochrana přírodního prostředí a ustavení dobrého vládnutí. Kalkulace GNH je opírána o dotazníková šetření, která jsou určena pro vyjádření 69 indikátorů. Tyto indikátory jsou děleny do 9 dimenzí, kterými jsou psychická pohoda, vzdělání, využití času, ekologie, kultura, vitalita komunity, zdraví, životní úroveň a dobré vládnutí. Tento koncept se radikálně odlišuje od HDP, a proto by mohlo být zajímavé ho vyhodnotit i v zemích jiných kulturně-civilizačních okruhů (Nováček, 2011).

Světová banka navrhla **Genuine Savings as a Sustainability Indicator** (Ryzí úspory jako indikátor udržitelnosti). Jedná se o jednoduchý indikátor hodnotící ekonomickou udržitelnost. Cílem ryzích úspor je ohodnotit čistou změnu všech aktiv, které souvisejí s rozvojem. Jedná se o vyrobené zboží, přírodní zdroje, kvalitu životního prostředí, lidské zdroje a zahraniční aktiva. Výsledkem je zjištění, zda celkové bohatství dané společnosti bylo posíleno nebo spotřebováno. Tato metoda byla například využita ve studii Světové banky v letech 1970–1994, kdy předmětem zkoumání byla země Ekvádor (Nováček, 2011).

Indexem, který se zaměřuje na podniky v souvislosti s udržitelností je **Responsible Competitiveness Index – RCI** (Index odpovědné konkurenceschopnosti). Tento index měří chování podniků v souvislosti s ekonomickou konkurenceschopností, sociální odpovědností a udržitelností. Cílem RCI je podpořit odpovědné podnikání, a to jak na komunální a regionální, tak i národní úrovni, a přispět tak k přijetí jeho právního rámce. Tento index byl vyvinut organizací Accountability a využívá se v řadě zemí od roku 2002. Jedná se například o Indii, Brazílii, Čínu nebo Saúdskou Arábii. RCI je složen z řady indikátorů, které jsou rozděleny do tří oblastí. Jde o oblast politickou, podnikatelskou a sociální. V roce 2007 byl index vypočítán pro 108 zemí, přičemž se nejlépe umístily: Švédsko, Dánsko, Finsko, Island, Velká Británie, Norsko, Nový Zéland, Irsko, Austrálie a Kanada. Naopak nejhůře hodnocené státy byly: Čad, Nepál, Bangladěš,

Etiopie, Kyrgyzstán, Pákistán, Mauretánie, Angola, Mongolsko a Kambodža (Nováček, 2011).

Dalším indexem udržitelného rozvoje, respektive jeho sociální dimenze je **The Index Of Social Health** (Index sociálního zdraví), který sleduje sociální blahobyt ve Spojených státech amerických. Tento index je vyhodnocován již od roku 1987 a byl vyvinut Institute for Innovation in Social Policy (Ústavem pro inovace v sociální politice). Index se skládá se z 16 dílčích indikátorů, které jsou rozděleny dle věkových skupin. Jedná se o věkové skupiny, jako jsou děti, mládí, dospělí, senioři, a nakonec všechny věkové skupiny. Výsledky indexu jsou interpretovány na škále od 0 – 100, přičemž čím více bodů, tím lépe. V roce 2006 měl index hodnotu 55 bodů, což je přibližně stejná hodnota, jaká byla naměřena v polovině 50. let 20. století. Dle časové řady výsledků indexu lze říci, že se sociální blahobyt společnosti ve Spojených státech amerických od 70. let 20. století konstantně zhoršuje (Nováček, 2011).

Pomocí UNDP byl vyvinut **Human Poverty Index** (Index lidské chudoby), což je ukazatel úrovně lidského rozvoje, který doplňuje HDI. Tento index je publikován již od roku 1997 a zkoumá jak rozvojové země, které se nacházejí na nízké ekonomické úrovni, tak i rozvinuté země OECD. Tyto dvě skupiny jsou hodnoceny samostatně a odlišnými indikátory. Index pro rozvojové země měří míru deprivace ve třech oblastech, kterými jsou dlouhý a zdravý život, vědomosti a důstojná životní úroveň. Stejně tak i index pro vybrané členské země OECD měří míru deprivace ve třech stejných oblastech. Rozdílem při měření těchto dvou skupin jsou dílčí indikátory, které do výpočtu vstupují (Heřmanová 2012, Nováček, 2011).

Poslední dva indexy se zabývají klimatem, jedná se o **Climate Change Performance Index – CCPI** (Index změny klimatu) a **Global Climate Risk Index – CRI** (Index klimatem podmíněného rizika). Oba tyto indexy jsou publikovány nevládní německou organizací Germanwatch od roku 2006, přičemž ale došlo ke zpětnému dopočtu, a tak jsou data o indexech dostupné až k roku 1990. CCPI je složen z 12 indikátorů a umožňuje hodnotit jednotlivé země na základě jejich aktivního přístupu k možné změně klimatu. Dílčí indexy jsou rozděleny do třech základních skupin. Jedná se o trendy vypouštění emisí, relativizované množství emisí a úroveň opatření a politiky, které se zabývají ochranou klimatu. CRI se skládá ze 4 indikátorů, kterými jsou absolutní a relativní počet zemřelých obětí klimaticky či extrémním počasím podmíněných událostí a absolutní a relativní výše vzniklých škod. Pomocí tohoto indexu dochází

k identifikování oblastí světa, ve kterých vzniká nejvyšší riziko spojené s klimatickými jevy (Heřmanová, 2012).

Je třeba zmínit, že tohle není konečný výčet všech indexů, indikátorů nebo nástrojů používaných pro měření udržitelného rozvoje na makroregionální úrovni, které lze v literatuře dohledat. Takových ukazatelů dnes existuje celá řada a nové stále přibývají. Z výše uvedeného textu je patrné, že existuje značná snaha o vytvoření indikátoru nebo indexu, který by překračoval perspektivu ukazatele HDP, a tím vypovídal o QOL či koexistenci lidí a ekosystémů, respektive o míře pokroku ve společnosti. V současnosti roste snaha o vývoj dílčích ukazatelů, jimiž jsou například zmíněné ukazatele ekologické a uhlíkové stopy, ale stále **neexistuje žádný univerzální ukazatel**, který by spolehlivě vyjadřoval **míru blahobytu pro státy** s rozdílnou ekonomickou strukturou, s rozdílnou úrovní spotřeby, s rozdílným zapojením globalizačních procesů a mezinárodního obchodu, s odlišnými kulturními zvyklostmi atd. Sestavení takového komplexního univerzálního ukazatele je **budoucí výzvou** pro všechny mezinárodní instituce, vlády, akademické instituce a vědce. Zároveň je třeba také vyvíjet indikátory, které by více odrážely národní specifika konkrétních zemí (Horáčková, 2012).

4 Metodika

Hlavním cílem práce je identifikovat a porovnat objektivní nástroje měřící udržitelný rozvoj, které se používají na makroregionální úrovni. Ke splnění tohoto cíle byla využita tematická analýza interpretovaná pomocí tabulky, která byla následně doplněná popisem. Tematická analýza současně sloužila jako podklad pro výzkum, jehož úkolem bylo porovnávat výsledky vybraných indikátorů v rámci států EU. K tomuto účelu byla využita statistická metoda Spearmanův koeficient pořadové korelace. Metodika těchto dvou přístupů je popsána v následujících podkapitolách.

4.1 Tematická analýza

Studie, které byly vybrány pro tematickou analýzu, podléhaly následující metodice. Všechny publikace byly vyhledávány prostřednictvím nástroje pro vyhledávání odborných informací Google Scholar. Bylo využito rozšířené vyhledávání, kde bylo stanoveno období pro vyhledávání článků publikovaných v letech 2005–2022. Vyhledávání probíhalo na základě teoretického ukotvení konceptu udržitelného rozvoje, proto byla využita tato anglická klíčová slova: Sustainable Development; Measures; Indicators. V češtině se jednalo o tato klíčová slova: Udržitelný rozvoj; Měření; Indikátory. Následně byly vyloučeny monografie a články z jiných periodik, také byly vyloučeny publikace, které se nezabývaly indikátory na makroregionální úrovni. Důležitým aspektem pro přijatelnost dané studie byl fakt, že se jednalo o zdroj pocházející z vědeckého časopisu, který disponoval Digital Object Identifier – DOI (identifikátorem digitálních objektů). DOI je číslo, které zajišťuje jednoznačnou identifikaci a umístění na webu konkrétního časopiseckého článku a jiných objektů, které mají svou reprezentaci v digitální podobě dostupnou na internetu. Jak již bylo zmíněno, tak články disponující DOI jsou dobře dohledatelné, ale také to znamená, že prošly recenzním řízením, a tudíž se jedná o relevantní zdroje. Pomocí této metodiky bylo nalezeno 6 publikací, jejichž následná analýza sloužila pro zodpovězení výzkumné otázky.

Pro tematickou analýzu byla stanovena tato **výzkumná otázka**:

Jaké nástroje se využívají pro měření udržitelného rozvoje na makroregionální úrovni v odborných časopisech nalezených dle specifikovaného postupu pro tematickou analýzu?

4.2 Vztah mezi výsledky indikátorů v rámci zemí EU

Pomocí tematické analýzy byly identifikovány veřejně dostupné indikátory, u kterých byla zkoumána pořadová závislost jejich výsledků v rámci států EU. Byly porovnávány výsledky těchto indikátorů: HDI, HPI, EPI, DESI a HDP na obyvatele.

Na základě literární rešerše a tematické analýzy byly stanoveny tyto hypotézy:

- **Hypotéza č. 1: Mezi výsledky ukazatele HDP a HDI neexistuje silná závislost.**
- **Hypotéza č. 2: Mezi výsledky ukazatele HDP a EPI neexistuje silná závislost.**
- **Hypotéza č. 3: Mezi výsledky HDI a HPI neexistuje silná závislost.**
- **Hypotéza č. 4: Mezi výsledky EPI a DESI existuje silná závislost.**
- **Hypotéza č. 5: Mezi výsledky HPI a DESI existuje silná závislost.**

Všechna data byla shromážděna z veřejně dostupných databází, přičemž se jednalo vždy o nejaktuálnější výsledky jednotlivých indikátorů. V případě HDI – 2019, HPI – 2020, EPI – 2020, DESI – 2020, HDP na obyvatele – 2020. Všechna data se vztahovala k 27 zemím EU s výjimkou HPI, u kterého chyběla data pro Lucembursko a Rumunsko. Porovnání výsledků ukazatele HPI a HDI proběhlo tedy pouze v rámci 25 zemí EU stejně jako u porovnání výsledků DESI a HPI. K ověření hypotéz byl využit Spearmanův koeficient pořadové korelace. Jedná se o neparametrickou statistickou metodu, která využívá při výpočtu pořadí hodnot sledovaných veličin a nevyžaduje tedy normalitu dat. Všechna data byla tedy převedena na pořadí. Pro výpočet byl využit dostupný online nástroj Spearman's Rho Calculator a program Microsoftu Excel, který sloužil pro následnou kontrolu výsledků. Nástroj pro výpočet Spearmanova koeficientu pořadové korelace byl dostupný ze stránky Social Science Statistics (Social Science Statistics, 2022). Pro interpretaci výsledků Spearmanova koeficientu byla použita Evansova příručka (1996), kterou navrhl pro absolutní hodnotu korelace (r). Jednalo se o následující intervaly výsledků r :

- 0,00 - 0,19 = velmi slabá korelace,
- 0,20 - 0,39 = slabá korelace,
- 0,40 - 0,59 = střední korelace,
- 0,60 - 0,79 = silná korelace,
- 0,80 - 1,00 = velmi silná korelace.

5 Výsledky

Tato kapitola je složena ze dvou podkapitol, přičemž každá obsahuje výsledky dané analýzy. V první podkapitole jsou představeny výsledky tematické analýzy prostřednictvím tabulky, která je následně doplněna o popis, čímž je zodpovězeno na stanovenou výzkumnou otázku. Druhá podkapitola přináší výsledky zkoumání vztahu vybraných indikátorů, respektive obsahuje ověření stanovených hypotéz.

5.1 Tematická analýza

Jak již bylo popsáno v metodice, pomocí tematické analýzy bylo zkoumáno 6 publikací, které se věnovaly udržitelnému rozvoji a nástrojům určeným pro jeho měření. Výstupy těchto studií je možno vidět v tabulce č. 3, která je doplněna o jejich podrobnější popis.

Hlavním cílem první studie bylo vyhodnotit vývoj hodnot **HDI na Slovensku od roku 1990 do roku 2013**, a na základě dostupných dat **porovnat tyto výsledky s vývojem hodnot HDI v zemích EU**. Konkrétně se jednalo o **Českou republiku, Polsko a Maďarsko**. Protože však HDI nezohledňuje všechny aspekty lidského rozvoje, byly výsledky HDI těchto 4 evropských zemí **porovnávány s HPI**, který kombinuje ekologickou efektivitu s lidským rozvojem a zohledňuje tak **udržitelnost** (Šoltés & Nováková, 2015).

Slovensko patřilo podle hodnocení HDI do velmi vysoké kategorie lidského rozvoje a dostalo se tak nad průměr zemí Evropy stejně jako Česká republika, Polsko a Maďarsko. V roce 2013 se Slovensko umístilo na 37. místě ze 187 hodnocených zemí. Tohoto roku byla lépe hodnocená Česká republika, která se umístila na 28. místě. Stejně jako Polsko, které obsadilo v žebříčku hodnocení 35. místo. Maďarsko oproti zmíněným zemím trochu zaostávalo a skončilo na 43. místě. Pořadí zemí dle HPI z roku 2013 vypadalo následovně. Na 79. místě se umístilo Polsko. Za ním na 89. místě bylo Slovensko a na 92. místě Česká republika. Maďarsko se umístilo na 104. místě (Šoltés & Nováková, 2015).

Podle HDI byly země zařazeny do velmi vysoké kategorie lidského rozvoje, tyto výsledky mohou být ale zavádějící při zohlednění udržitelného rozvoje. Což lze vidět při srovnání s **výsledky doplňkového indexu HPI**, ve kterých **jsou tyto země na výrazně horších pozicích** (Šoltés & Nováková, 2015).

Období analýzy	Identifikované nástroje měřící udržitelný rozvoj	Výsledky
1990–2013	HDI, HPI	Podle výsledků HDI byly země zařazeny do velmi vysoké kategorie lidského rozvoje, ale při porovnání výsledků HDI s výsledky doplňkového indexu HPI byly země na výrazně horších pozicích.
1990–2002	gNNP, GS, Ekologická stopa, ISEW, HDPI, SHDI, Francouzský panel o udržitelném rozvoji	Pro přesné hodnocení udržitelného rozvoje je nezbytná analýza různých indikátorů. Francouzský rozvoj není udržitelný, a to především z důvodu neklesající kombinované zásoby celkového kapitálu.
2021	EDP, MEW, GS, GPI, IWI	GPI je z hlediska pokrytí nejkomplexnější, zohledňuje tržní blahobyť, služby ze základního kapitálu a různé environmentální a sociální náklady a přímo navazuje na cíle čtrnácti ze sedmnácti SDG.
2017	Giniho koeficient, Uhlíková stopa, HDI, Index světového míru, ODA	Pro širokou veřejnost bylo navrženo těchto pět indikátorů, přičemž každý indikátor reprezentuje jeden z pilířů udržitelného rozvoje. Lidé – Giniho koeficient, Planeta – Uhlíková stopa, Prosperita – HDI, Mír – Index světového míru, Partnerství – ODA.
2014–2017	GCI, Globální index inovací, HDP, GEI, GoCI, SDGI, SSI	Výsledky ukázaly, že vysoce digitalizované země budou s větší pravděpodobností konkurenceschopnější, inovativnější a podnikatelsky orientované na globálním trhu. Ekonomická úroveň není jediným aspektem, který souvisí s digitalizovanějšími společnostmi. Země s vyšší úrovní digitalizace mají tendenci více přispívat lidstvu. SDGI silně koreluje s DESI. Úroveň digitalizace je vyšší ve společnostech, které mají tendenci si užívat života a bavít se ve srovnání se zdrženlivými zeměmi, které si upírají plnění svých tužeb.
2017	CWI, Ekologická stopa, EPI, ESI, GS, GWI, HPI, HDI, SSI	SSI a GSI odrážá všechny tři dimenze udržitelného rozvoje. CWI zkoumá pouze dimenzi ekonomickou a Ekologická stopa je ukazatelem, který se zaměřuje pouze na environmentální dimenzi. Výsledky NASI ukázaly, že mezi nejlépe hodnocené země patří Švýcarsko, Norsko, Švédsko a Finsko. Naopak mezi nejhůře hodnocené země patří Burundi, Sierra Leone, Stádán a Niger.

Tab. 3: Publikace zabývající se nástroji měřícími udržitelný rozvoj

Autoři	Téma	Cíl práce
Šoltés & Nováková, 2015	Měření objektivní kvality života ve Francii pomocí 8 ekonomicky vyspělých zemí.	Vyhodnotit výsledky měření HDI a HPI na Slovensku s následným porovnáním se zeměmi EU.
Nourry, 2008	Měření udržitelného rozvoje ve Francii pomocí 8 alternativních ukazatelů.	Vyhodnotit výsledky týkající se udržitelného rozvoje Francie prostřednictvím vyhodnocení časové řady osmi nástrojů měřících rozvoj anebo udržitelnost.
Cook & Daviðsdóttir, 2021	Posouzení vzájemných vazeb mezi makroekonomickými ukazateli ekonomického blahobytu a cíli udržitelného rozvoje.	Zjistit, do jaké míry je HDP a pět alternativních indikátorů ekonomického blahobytu v souladu SDGs.
Janoušková, S., Moldan, B., & Hák, T., 2017	Pět klíčových indikátorů udržitelného rozvoje: nástroj pro vzdělávání a osvětu veřejnosti.	Cílem práce bylo navrhnout pět klíčových indikátorů udržitelného rozvoje, které by přímo odrážely jednotlivé pilíře udržitelného rozvoje, tak aby napomáhaly k lepšímu pochopení konceptu udržitelného rozvoje.
Jovanović, M., Dlačić, J., & Okanović, M., 2018	Digitalizace a udržitelný rozvoj společnosti.	Cílem práce bylo zjistit, jak digitální výkonnost EU ovlivňuje hlavní složky udržitelného rozvoje. Výzkum také zkoumal vztahy mezi Hofstedeho kulturními dimenzemi a digitální výkonností.
Strezov, V., Evans, A., & Evans, T. J., 2017	Posouzení ekonomické, sociální a environmentální dimenze indikátorů udržitelného rozvoje.	Cílem práce bylo analyzovat schopnost devíti indikátorů měřit ekonomickou, environmentální a sociální dimenzi udržitelného rozvoje. Následně bylo porovnáváno 144 zemí pomocí navrženého NASI vypočítaného jako průměr analyzovaných indexů.

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Další studie se zabývala **hodnocením udržitelného rozvoje Francie**. Cílem autorů práce bylo vyhodnotit výsledky týkající se udržitelného rozvoje Francie prostřednictvím vyhodnocení časové řady osmi nástrojů měřících rozvoj anebo udržitelnost. Jednalo se o **Green national net product – gNNP** (Zelený čistý národní produkt), **Genuine Savings as a Sustainability Indicator - GS** (Ryzí úspory jako indikátor udržitelnosti), **Ekologickou stopu, ISEW, Pollution-sensitive Human Development Indicator - HDPI** (Indikátor lidského rozvoje citlivý na znečištění), **Sustainable Human Development Indicator – SHDI** (Indikátor udržitelného lidského rozvoje) a **French Dashboard on Sustainable Development** (Francouzský panel o udržitelném rozvoji). Ukazatel **gNNP** vychází z výpočtu čistého národního produktu. K získání gNNP je pak

zapotřebí mnoho úprav. Tyto modifikace jsou odvozeny z neoklasického modelu růstu s konstantní mírou diskontu a jsou spojeny se specifickými environmentálními proměnnými (vyčerpatelné zdroje, obnovitelné přírodní zdroje, toky znečištění atd.). **HDPI** a **SHDI** jsou rozšířené indikátory HDI, do kterých jsou začleněna ekologická opatření. **French Dashboard on Sustainable Development** je nepeněžní opatření složené z neagregovaných indikátorů. Lze ho navíc považovat za indikátor udržitelného rozvoje jako takového, protože poskytuje informace o blahobytu a udržitelnosti. Tento panel je založen na stejném principu, jako je panel Panel udržitelnosti OSN, který byl popsán v teoretické části. Francouzský panel je tvořen 15 klíčovými indikátory, které jsou rozděleny do 10 modulů (seskupených do 5 témat) relevantních pro hodnocení udržitelného rozvoje země (Nourry, 2008).

Výsledky jednotlivých nástrojů měřících udržitelný rozvoj byly vyhodnocovány v různých časových horizontech dle jejich dostupnosti (gNNP 1990–2002, Genuine Savings as a Sustainability Indicator 1990–2002, Ekologická stopa 1961–2003, ISEW 1990–2002, HDPI 1990–2000, SHDI 1990–2000, Francouzský panel o udržitelném rozvoji 2003, 2004) (Nourry, 2008).

Teoretický popis každého indexu, který byl ve studii proveden, zdůraznil jejich výhody a nevýhody a také skutečnost, že žádný indikátor není dokonalý a nemůže poskytnout vyčerpávající pohled na udržitelný rozvoj. **Výsledky jediného nástroje** měřícího udržitelný rozvoj proto **nestačí**. Pro přesné hodnocení udržitelného rozvoje je nezbytná analýza různých indikátorů. Výsledky studie poukazují na to, že **francouzský rozvoj není udržitelný**, a to především z důvodu neklesající kombinované zásoby celkového kapitálu. Autoři došli k závěru, že pokud je podmínkou udržitelnosti zachování ekologických funkcí a kritického přírodního kapitálu, pak francouzský rozvoj je neudržitelný (Nourry, 2008).

Ve třetí studii Autoři Cook & Davíðsdóttir (2021) zkoumali, do jaké míry je **HDP** a pět alternativních indikátorů ekonomického blahobytu v souladu SDGs, respektive s různými environmentálními, ekonomickými, sociálními a institucionálními cíli.

Jednalo se o tyto alternativní indikátory: **Environmentally Adjusted Net Domestic Product – EDP** (Ekologicky upravený čistý domácí produkt), **MEW**, **GS**, **GPI**, **Inclusive Wealth Index – IWI** (Index inkluzivního bohatství). Ukazatel **EDP** vychází ze systému environmentálního ekonomického účetnictví, což je rámec pro sestavování

statistik propojujících statistiku životního prostředí s ekonomickou statistikou. Tento systém je popisován jako „United Nations System of National Accounts“ (Systém národních účtů OSN). EDP upravuje agregáty Systému národních účtů OSN o odhady vyčerpání a degradace přírodního kapitálu. **IWI** byl vyvinut v roce 2012 „UN University’s International Human Dimensions Programme“ (Mezinárodním programem lidských dimenzí Univerzity OSN) a „UN Environment Programme“ (Programem OSN pro životní prostředí). Výpočet indexu je založen na odhadu zásob lidského, přírodního a vyrobeného kapitálu dané země, které tvoří produktivní základnu ekonomiky. „Inclusive Wealth Reports“ (Inkluzivní zprávy o bohatství) sledují pokrok v oblasti udržitelnosti na celém světě pro 140 zemí (Cook & Davíðsdóttir, 2021).

Výsledky analýzy ukázaly, že **GPI je z hlediska pokrytí nejkomplexnější**, zohledňuje tržní blahobyt, služby ze základního kapitálu a různé environmentální a sociální náklady a přímo navazuje na cíle čtrnácti ze sedmnácti SDGs (Cook & Davíðsdóttir, 2021). Podrobnější výsledky jednotlivých indikátorů jsou uvedeny v příloze D.

Udržitelný rozvoj je fenoménem, kterým se dnes zabývá celý svět. Což potvrzuje skutečnost, že tématem udržitelného rozvoje se zabývali i čeští autoři Janoušková et al. (2017). Tito autoři si stanovili za cíl **navrhnout pět klíčových indikátorů udržitelného rozvoje**, které by přímo **odrážely** jednotlivé rozšířené **pilíře udržitelného rozvoje**. Jak již bylo popsáno v literární rešerši, rozšířenými pilíři udržitelného rozvoje jsou **People, Planet, Prosperity Peace and Partnership** (Lidé, Planeta, Prosperita, Mír a Partnerství). Hlavní myšlenkou této studie je, že **indikátory** mohou plnit **informační, osvětovou i edukační funkci**, a mohou se tak stát užitečným nástrojem k lepšímu pochopení konceptu udržitelného rozvoje, což je podstatný krok pro jeho akceptaci (Janoušková et al., 2017).

V rámci dimenze „**Lidé**“ byly pro propagaci tohoto pilíře udržitelného rozvoje identifikovány následující indikátory. **Gini index** (Giniho koeficient), **Gender Development Index – GDI** (Index rozvoje pohlaví), případně **Gender Inequality Index – GII** (Index genderové nerovnosti). Tyto indexy byly zvoleny pro svou srozumitelnost z hlediska interpretace výsledků (Janoušková et al., 2017). **Giniho koeficient** měří rozložení příjmů v populaci a často slouží jako měřítko ekonomické nerovnosti měřící rozdělení příjmů nebo méně často rozdělení bohatství mezi obyvatelstvem. Koeficient se pohybuje od 0 (nebo 0 %) do 1 (nebo 100 %), přičemž 0 představuje dokonalou rovnost a 1 představuje dokonalou nerovnost (Hayes, 2022). **GDI** měří genderové rozdíly

v úspěších lidského rozvoje tím, že zohledňuje rozdíly mezi ženami a muži ve třech základních dimenzích lidského rozvoje – zdraví, znalosti a životní úroveň pomocí stejných dílčích indikátorů jako u HDI (HDR. UNDP., n.d.a). **GII** měří genderové nerovnosti ve třech důležitých aspektech lidského rozvoje. Jedná se o reprodukční zdraví měřené poměrem úmrtnosti matek a porodností adolescentů. Posílení postavení měřené podílem parlamentních křesel obsazených ženami a podílem dospělých žen a mužů ve věku 25 let a starších s alespoň určitým středoškolským vzděláním. Ekonomický status vyjádřený jako účast na trhu práce a měřený mírou participace pracovní síly ženské a mužské populace ve věku 15 let a více (HDR. UNDP., n.d.b).

Mezi ukazatele identifikované ve spojitosti s pilířem „**Planeta**“ patřily **Carbon Footprint** (Uhlíková stopa), **Ecological Footprint** (Ekologická stopa) a **Material Footprint** (Materiálová stopa), jejímž úkolem je informovat o spotřebě surovin a zátěži prostředí. Podle autorů by šly potenciálně využít i indikátory **EPI** a **EVI**, které jsou ale příliš komplexní a pro širokou veřejnost méně srozumitelné (Janoušková et al., 2017).

Dalším pilířem je „**Prosperita**“. Tento pilíř podle autorů nejlépe odráží **HDI** nebo **GS**. Index vztahující se k pilíři „**Mír**“ je **Freedom in the World Index** (Index svobody ve světě), který zpracovává nevládní nezisková organizace Freedom House. Tento index představuje stav lidské svobody ve světě na základě širokého měřítka, které zahrnuje osobní, občanskou a ekonomickou svobodu. Problematiky míru se dotýká i **Fragile States Index** (Index křehkých států). Tento Index má však širokou škálu využití, proto je vyhodnocení tématu míru obtížné. Nejslibnějším indexem tohoto pilíře ve vztahu k veřejnosti je podle autorů **Global Peace Index** (Index světového míru). Tento index měřící mírumilovnost zemí je složený z 23 kvantitativních a kvalitativních ukazatelů a zkoumá tři hlavní témata, kterými jsou: úroveň bezpečnosti ve společnosti, rozsah domácích a mezinárodních konfliktů a míra militarizace (Janoušková et al., 2017).

V rámci posledního pilíře „**Partnerství**“ byl identifikován **Commitment to Development Assistance Index** (Index vstřícnosti k rozvojovým zemím), který zahrnuje 7 oblastí politik rozvinutých zemí, kterými jsou: rozvojová pomoc, mezinárodní obchod, investice, migrace, životní prostředí, bezpečnost a technologie. Tento index se snaží zachytit politiku a aktivity vyspělých zemí, jejichž cílem je pomáhat nebo naopak omezovat rozvoj chudších zemí. Tento index ovšem měří jen vstřícnost dárců, jedná se o cca 40 států. Z tohoto důvodu a metodologických nedostatků není tento index vhodný. Jediným dostupným ukazatelem zabývajícím se vlivem rozvinutých

zemí na země rozvojové je **ODA**, která je vykazována buďto v absolutním množství finančních prostředků nebo jako podíl na národním důchodu (Janoušková et al., 2017).

Pro širokou veřejnost bylo nakonec navrženo těchto 5 indikátorů, přičemž každý reprezentuje jeden z pilířů udržitelného rozvoje. **Lidé – Giniho koeficient, Planeta – Uhlíková stopa, Prosperita – HDI, Mír – Index světového míru, Partnerství – ODA** (Janoušková et al., 2017).

V další studii byl zkoumán **vztah mezi digitalizací a udržitelným rozvojem**. Autoři článku představili složený index používaný pro měření digitální konkurenceschopnosti národů – **Digital Economy and Society Index – DESI** (Index digitální ekonomiky a společnosti). Cílem práce bylo zjistit, **jak digitální výkonnost EU ovlivňuje hlavní složky udržitelného rozvoje**: ekonomickou, sociální a environmentální. Článek tedy zkoumal korelaci DESI a dalších agregátních indexů, které měří složky udržitelnosti. Tento výzkum také zkoumal **vztahy mezi Hofstedeho kulturními dimenzemi a digitální výkonností**. Příspěvek zdůrazňuje význam digitalizace jako další klíčové složky udržitelného rozvoje společnosti (Jovanović et al., 2018).

Pro měření úrovně dosažené digitalizace v dané zemi vyvinula Evropská komise **DESI**, což je agregátní index, který integruje ukazatele související s digitální výkonností a digitální konkurenceschopností členských zemí EU. Tento index je složen ze souboru indikátorů, které souvisejí s mixem digitální politiky, a jeho struktura je tvořena třemi úrovněmi. Na první úrovni existuje pět hlavních dimenzí: **konektivita, digitální dovednosti, používání internetu, integrace digitální technologie a digitální veřejné služby**, které jsou definovány pěti hlavními politikami pro digitální ekonomiku a společnost. Druhá úroveň má 12 subdimenzí a třetí úroveň se skládá z 31 jednotlivých indikátorů (European Commission, 2016). Kompletní struktura DESI s váhovým systémem z roku 2020 je uvedena v příloze E.

Aby autoři objektivně prozkoumali vztah mezi procesem digitalizace a udržitelným rozvojem, měřili korelaci mezi DESI a vybraným souborem indikátorů, které měří určité anebo všechny aspekty udržitelného rozvoje. Výsledky DESI byly porovnávány s následujícími sedmi globálními indexy: **Global Competitiveness Index – GCI** (Index globální konkurenceschopnosti), **Global Innovation Index** (Globální index inovací), **HDP, Global Entrepreneurship Index – GEI** (Index globálního podnikání), **The Good Country Index – GoCI** (Index dobré země), **Sustainable Development Goal Index –**

SDGI – (Index cílů udržitelného rozvoje), **Sustainable Society Index – SSI** (Index udržitelné společnosti). **GII** měří inovační výkonnost 127 světových ekonomik prostřednictvím souboru 81 indikátorů. **GEI** měří zdraví 137 podnikatelských ekosystémů pomocí hodnocení podnikatelských postojů, schopností a aspirací. I když podnikatelské aktivity nejsou explicitní součástí udržitelného rozvoje, vztahují se k sociálním aktivitám v rámci ekonomického systému, takže souvisí i s ekonomickou a sociální dimenzí udržitelného rozvoje. **GoCI** na rozdíl od jiných měřítek, která jsou orientována převážně na ekonomickou a sociální výkonnost, měří příspěvek dané země k „společnému dobru lidstva“. Organizace Good Country shromažďuje data od oficiálních institucí a vyhodnocuje „dobrotu“ země prostřednictvím jejího příspěvku do sedmi dimenzí: věda a technologie, kultura, mezinárodní mír a bezpečnost, světový řád, planeta a klima, prosperita a rovnost, zdraví a pohoda. Na rozdíl od předchozích indexů se tento zabývá všemi třemi aspekty udržitelnosti: ekonomiky, životního prostředí i společnosti. **SDGI** je výsledkem celosvětové studie, která hodnotí, jak moc jednotlivé země přispívají k dosahování SDGs. „The Sustainable Development Solutions Network“ (Síť řešení pro udržitelný rozvoj) a nadace Bertelsmann Stiftung každoročně publikují tyto zprávy s pokyny pro vedoucí pracovníky, jak identifikovat priority a sledovat pokrok při dosahování cílů. Poslední index udržitelnosti **SSI** vypočítává výkonnost a je složen z 21 dílčích indikátorů, které jsou rozděleny do 7 kategorií a rozdělují se do 3 základních dimenzí udržitelného rozvoje. Tento index však neposkytuje souhrnnou míru udržitelnosti, ale tři různá skóre pro každou dimenzi. Autoři proto porovnávali výsledek DESI s každou ze tří složek SSI (Jovanović et al., 2018).

Žádný z uvedených indexů **nezahrnuje kulturní perspektivu** národa, přestože je identifikována jako důležitá součást při přijímání technologických změn. Autoři proto zahrnuli do výzkumu Hofstedeho skóre kulturních dimenzí pro vybraný soubor zemí. **Hofstedeho přístup kulturních dimenzí** je jedním z nejpoužívanějších nástrojů, které měří kulturní charakteristiky národa. Proto byla zkoumána korelace DESI s každou ze šesti definovaných dimenzí. Jedná se o následující dimenze. **Power Distance** (Vzdálenost moci) definuje, jak jsou členové organizací a institucí schopni akceptovat skutečnost, že moc není rozložena rovnoměrně. Země, které mají v této dimenzi vysoké skóre, akceptují nerovnoměrné rozdělení moci. **Individualism vs. Collectivism** (Individualismus vs. kolektivismus) popisuje sílu komunity ve společnosti. Vysoké skóre v této dimenzi znamená, že se lidé zajímají především o své vlastní blaho. Nízké skóre v této dimenzi

znamená, že lidé kladou velký důraz na širší pojetí rodiny a jsou loajální ke skupině, do které patří. **Masculinity vs. Femininity** (Mužství vs. Ženskost) popisuje role mužů a žen ve společnosti. Ve vysoce maskulinní společnosti jsou jasně stanovené role dle pohlaví. Peníze a výkon jsou pro tyto společnosti důležitými determinanty úspěchu. Femininní společnosti se více orientují na kvalitu života, přičemž role mužů a žen se v těchto společnostech překrývají. **Uncertainty Avoidance** (Vyhýbání se nejistotě) zanáčí, jakým způsobem se lidé vypořádávají se situací, kterou neznají a do jaké jsou schopni přijmout případné riziko. Vysoké skóre v této dimenzi definuje, že společnost preferuje situace, které je možno kontrolovat a situace, které lze předvídat. Zatímco nižší skóre poukazuje na komunity, které jsou uvolněné a spontánní. **Long-term orientation** (Dlouhodobá orientace) je dimenzí, jejímž cílem je zjistit, jaké země jsou orientované dlouhodobě a jaké spíše krátkodobě. Národy s nízkým skóre jsou více náboženské, nacionalistické a není pro ně snadné přijmout společenské změny, a proto jsou označeny jako krátkodobě orientované. Zatímco vysoké skóre popisuje národy, které jsou vytrvalejší, pragmatičtější, šetrnější a respektují vzdělání. Poslední dimenzí je **Indulgence vs. Restraint** (Shovívavost vs. Zdrženlivost), která měří charakteristiky společnosti týkající se užívání si života. Národy s nízkým skóre jsou zdrženlivé, pesimistické a jsou regulovány přísnými sociálními normami. Zatímco vysoké skóre popisuje společnosti, které jsou optimističtější a zaměřené na osobní štěstí (Jovanović et al., 2018).

S ohledem na vznik procesu digitální transformace, důležitost problematiky udržitelného rozvoje a zprostředkovatelskou roli makromarketingu autoři pro zodpovězení hlavní hypotézy výzkumu navrhli dvě výzkumné otázky: 1. Zda a do jaké míry digitální transformace ovlivňuje udržitelný rozvoj a jeho součásti? 2. Je úroveň digitální transformace ovlivněna kulturními charakteristikami společnosti? (Jovanović et al., 2018).

Všechna data byla shromážděna z oficiálních zpráv, webových stránek a databází. Pro srovnání výsledků a vyvození závěrů byly shromážděny data od roku 2014 do roku 2017 (od roku 2014, kdy Evropská komise začala měřit DESI pro země EU). Hodnoty SDGI byly k dispozici pouze za roky 2016 a 2017, zatímco SSI se měří každé dva roky, takže data byla čerpána pouze za roky 2014 a 2016. Pro zodpovězení výzkumných otázek byl vypočítán Spearmanův korelační koeficient pro srovnání GoCI a DESI, protože data z metodologie GoCI byla ordinálními veličinami. Pro zbytek dat byl vypočítán Pearsonův

korelační koeficient. Výsledky ukázaly, že mezi GCI, Globálním index inovací, GEI a DESI existovala silná pozitivní korelace, což znamená, že **vysoce digitalizované země budou s větší pravděpodobností konkurenceschopnější, inovativnější a podnikatelsky orientované na globálním trhu**. Obdobná situace nastala u výsledků ukazatele HDP v porovnání s výsledky DESI i v tomto případě se jednalo o silnou pozitivní korelaci. To lze označit za očekávané, protože vyšší úroveň digitalizace může souviset s vyšší standardní úrovní zemí. Hodnota nebyla však tak vysoká jako u předchozích výsledků, což dokazuje, že **ekonomická úroveň není jediným aspektem, který souvisí s digitalizovanějšími společnostmi**. Výsledky GoCI také pozitivně korelovaly s výsledky DESI. Tyto výsledky naznačují, že **země s vyšší úrovní digitalizace mají tendenci více přispívat lidstvu**. Tuto tendenci lze také považovat za určitý aspekt udržitelnosti za předpokladu, že přispívání a odpovědné chování vede k vyšší udržitelnosti. Také výsledky SDGI silně korelovaly s výsledky DESI. Výsledky kulturní složky podle Hofstedeho dimenzí kultury ukázaly, že **úroveň digitalizace je vyšší ve společnostech, které mají tendenci si užívat života a bavit se ve srovnání se zdrženlivými zeměmi, které se brání plnění tužeb** (Jovanović et al., 2018).

Úkolem poslední studie bylo **analyzovat schopnost 9 indikátorů měřit ekonomickou, environmentální a sociální dimenzi udržitelného rozvoje**. Následně byl autory navržen **(Normalized average sustainability index) - NASI** (Normalizovaný průměrný index udržitelnosti) vypočítaný jako průměr analyzovaných indexů. Tento index neslouží jako alternativa k již dostupné široké škále indexů, ale jako nástroj, podle kterého lze určit odchylku každého indexu a stanovit vztah mezi každým indexem a třemi dimenzemi udržitelného rozvoje (Strezov et al., 2017).

Pro analýzu byly vybrány následující indikátory. **Change in Wealth Index – CWI** (Index změny v bohatství), **Ekologická stopa, EPI, ESI, GS, Global Well-Being Index – GWI** (Index globálního blahobytu), **HPI, HDI a SSI**. CWI je složen ze tří indikátorů. Jedná se o indikátory měřící nehmotný, produkováný a přírodní kapitál, přičemž všechny tři ukazatele byly klasifikovány jako indikátory patřící do ekonomické dimenze. **GWI** zahrnuje ekonomické a sociální indikátory. Indikátory z ekonomické dimenze měří ekonomické jednání, které vede ke snížení stresu a schopnost zajištění vyšší bezpečnosti. Indikátory zařazené do sociální dimenze měří motivaci k životu, naplnění v souvislosti se vztahy a láskou, pocit bezpečí, dobré zdraví a dostatek energie (Strezov et al., 2017).

Každý index byl nejprve hodnocen z hlediska jeho relativní schopnosti měřit ekonomické, environmentální a sociální rozměry udržitelného rozvoje. Stejně tak byly uvedeny dílčí ukazatele jednotlivých indexů, které byly rozděleny na ukazatele, které spadají do ekonomické, environmentální nebo sociální dimenze. Každý indikátor byl přiřazen pouze jedné dimenzi. Relativní váha celkového indexu byla hodnocena podle počtu indikátorů přiřazených k jedné z dimenzí udržitelného rozvoje. Druhé hodnocení vybraných indexů udržitelnosti bylo provedeno na jejich vědeckých aplikacích na základě počtu recenzovaných publikací indexovaných ve Web of Science a relativního přínosu každé publikace do oblasti ekonomie, environmentální vědy a společenské vědy. Třetí hodnocení bylo provedeno za účelem zjištění relativních rozdílů mezi vybranými indexy udržitelnosti prostřednictvím NASI. Indexy pro každou zemi byly vybrány z odpovídajících zpráv a databází. Vzhledem k tomu, že některé hodnoty národních indexů nejsou každoročně aktualizovány, brala tato studie v úvahu nejnovější výsledky pro každý index. V této studii byly zohledněny pouze země s dostupnými údaji pro všech devět vybraných indexů. Celkově se tak jednalo o 144 zemí (Strezov et al., 2017).

Výsledky ukázaly, že pouze dva indexy **SSI a GSI obsahovaly indikátory napříč všemi třemi dimenzemi udržitelného rozvoje**. **CWI** se dle výsledků zabývá **pouze ekonomickou dimenzí** a ukazatel **Ekologické stopy** pouze **dimenzí environmentální**. Podrobnější výsledky jednotlivých indexů lze nalézt v příloze F. **Ekologická stopa** je indikátor, na který se odkazuje **největší počet publikací**, za ním následoval HDI. EPI a ESI se také používají v řadě výzkumných publikací citovaných ve Web of Science. GSI, GWI, SSI a HPI jsou indexy, které se objevují v nejnižším počtu výzkumných publikací. Pomocí zkonstruovaného **NASI**, který byl vypočítán jako průměr analyzovaných indexů, bylo zjištěno, že **Švýcarsko následované Norskem, Švédskem a Finskem** byly **země s nejvyšším hodnocením**. Zatímco země s nejnižším skóre NASI byly Burundi, Sierra Leone, Súdán a Niger (Strezov et al., 2017).

5.2 Vztah mezi výsledky indikátorů v rámci zemí EU

Hypotéza č. 1: „**Mezi výsledky ukazatele HDP a HDI neexistuje silná závislost.**“ byla stanovena na základě rešeršní části, ve které bylo poukazováno na rozdíly výsledků zemí těchto indexů. Tato **hypotéza nebyla potvrzena**. Výsledek ověřované hypotézy je vyobrazen v tabulce č. 4.

Tab. 4: Vztah výsledků ukazatele HDP a HDI

	<i>HDP na obyvatele</i>	<i>HDI</i>
HDP na obyvatele	1	
HDI	0,8974	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z tabulky č. 4 lze vidět, že ačkoliv v rešeršní části autoři upozorňovali na rozdíly mezi výsledky zemí těchto indexů, tak mezi výsledky ukazatele HDP a HDI existuje velmi silná korelace (0,8974). Výsledky pořadí zemí těchto indexů je možno nalézt v příloze G. Dle velmi silné korelace je patrné, že pořadí zemí se razantním způsobem neměnilo, pokud jde o výsledky HDP či HDI. Největší změny v pořadí byly zaznamenány u Lucemburska a Kypru. Obě země dosahovaly lepších výsledků HDP na obyvatele nežli HDI. Lucembursko mělo nejvyšší HDP na obyvatele a bylo tak 1. v pořadí, kdežto v pořadí HDI se umístilo na 10. místě. Kypr obsadil 11. místo v pořadí HDP na obyvatele, ale v pořadí HDI se umístilo až na 18. místě.

Ke stejnému závěru došlo při ověření hypotézy č. 2: „**Mezi výsledky ukazatele HDP a EPI neexistuje silná závislost.**“. Ani v tomto případě **nebyla hypotéza potvrzena.** Výsledek Spearmanova koeficientu je vyobrazen v tabulce č. 5.

Tab. 5: Vztah výsledků HDP a EPI

	<i>HDP na obyvatele</i>	<i>EPI</i>
HDP na obyvatele	1	
EPI	0,8854	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Přestože mnoho autorů upozorňuje na fakt, že ukazatel HDP nebere v úvahu životní prostředí, tak při porovnání výsledků HDP s EPI nedošlo k razantním změnám v pořadí zemí. Výsledky pořadí zemí těchto indexů je možno nalézt v příloze H. To, že mezi výsledky HDP a EPI existuje velmi silná korelace (0,8854) je překvapující zjištění, protože ukazatel HDP je ekonomickým ukazatelem, zatímco ukazatel EPI je složen z environmentálních a sociálních indikátorů. Největší rozdíly v pořadí byly shledány u Irska a Kypru. Zatímco Irsko bylo 2. v pořadí HDP na obyvatele, tak v pořadí EPI obsadilo až 11. místo. Obdobně Kypr, který se umístil jako 11. v pořadí HDP na obyvatele, se v pořadí EPI umístil až na 20. místě.

Dalšími ukazateli, u kterých byl zkoumán jejich vzájemný vztah, byly HDI a HPI. Na základě tematické analýzy byla stanovena hypotéza č. 3 „**Mezi výsledky HDI a HPI neexistuje silná závislost.**“. Autoři Šoltés & Nováková (2015) došli ve své studii k závěru, že podle HDI byly 4 evropské země zařazeny do velmi vysoké kategorie lidského rozvoje, zatímco podle HPI byly tyto země na výrazně horších pozicích. Výsledek ověření této hypotézy lze vidět v tabulce č. 6.

Tab. 6: Vztah výsledků HDI a HPI

	<i>HDI</i>	<i>HPI</i>
HDI	1	
HPI	0,4969	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z tabulky č. 6 je patrné, že mezi HDI a HPI existuje vztah, jedná se ale o střední korelaci (0,4969). V tomto případě byla tedy **hypotéza potvrzena**. Výsledky pořadí zemí těchto indexů je možno nalézt v příloze I. Pořadí zemí v případě těchto indexů se lišilo více nežli v předchozích situacích. Ve většině případů dosahovaly země lepších výsledků HDI a horších výsledků HPI. Například Dánsko se umístilo na 5. místě v pořadí HDI, ale v pořadí HPI skončilo až na 17. místě. Podobně tak Švédsko, které se umístilo na 3. místě v pořadí HDI, ale v pořadí HPI obsadilo 11. místo. Výjimkou bylo například Slovensko a Kypr, přičemž Slovensko se umístilo až 22. v pořadí HDI, ale 12. v pořadí HPI. Kypr obsadil 17. místo v pořadí HDI, ale 6. místo v HPI.

Poslední dvě hypotézy se týkaly indexů udržitelného rozvoje a DESI. Obě následující hypotézy vycházejí ze závěrů studie, ve které autoři zkoumali vztah mezi digitalizací a udržitelným rozvojem. Výsledky studie potvrdily, že digitalizace významně koreluje s jednotlivými komponentami udržitelného rozvoje (Jovanović et al., 2018). V této práci byl nejprve DESI porovnáván s EPI a byla tak ověřována hypotéza č. 4: „**Mezi výsledky EPI a DESI existuje silná závislost.**“. Výsledek Spearmanova koeficientu pro tyto indexy je vyobrazen v tabulce č. 7.

Tab. 7: Vztah výsledků EPI a DESI

	<i>EPI</i>	<i>DESI</i>
EPI	1	
DESI	0,7168	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Mezi výsledky EPI a DESI existuje silná korelace (0,7168), což znamená, že **hypotéza byla potvrzena**. Přesto se některé země výrazně lišily, pokud šlo o pořadí výsledků daných indexů. Nejvýraznější skoky byly zaznamenány u Estonska, Francie, Litvy a Řecka. Estonsko a Litva byly hodnoceny výrazně lépe podle DESI, zatímco Francie a Řecko byly hodnoceny lépe dle EPI. Podrobnější přehled pořadí zemí je možno nalézt v příloze J.

Poslední porovnání, které se týkalo hypotézy č. 5: „**Mezi výsledky HPI a DESI existuje silná závislost**.“, lze nalézt v tabulce č. 8.

Tab. 8: Vztah výsledků HPI a DESI

	<i>HPI</i>	<i>DESI</i>
HPI	1	
DESI	0,2246	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z tabulky č. 8 je patrné, že mezi výsledky HPI a DESI existuje jen slabá korelace (0,2246). Přestože výsledky tematické analýzy naznačovaly silný vztah mezi indexy udržitelného rozvoje a DESI, v případě porovnání s HPI nedošlo ke stejnému závěru. **Hypotéza nebyla potvrzena**. To může být způsobeno tím, že ukazatel HPI je složen z většího množství sociálních indikátorů udržitelného rozvoje, nežli tomu bylo u EPI. Největší rozdíly byly zaznamenány u Dánska a Estonska. Obě tyto země vykazují vysoký stupeň dosažené digitalizace. Dánsko se umístilo na 1. místě v pořadí DESI, ale v žebříčku HPI se posunulo o 16 míst směrem dolů. Stejně tak Estonsko, které se umístilo na 7. místě v pořadí DESI, ale v pořadí HPI se umístilo až na místě 23. Podrobnější přehled pořadí zemí je uveden v příloze K.

5.3 Shrnutí

Hlavním cílem práce bylo identifikovat a porovnat objektivní nástroje měřící udržitelný rozvoj, které se používají na makroregionální úrovni. K dosažení tohoto cíle byla nejdříve provedena kvalitativní analýza, respektive tematická analýza, která současně posloužila jako podklad pro následnou kvantitativní analýzu.

Úkolem tematické analýzy bylo zodpovědět na následující výzkumnou otázku: „Jaké nástroje se využívají pro měření udržitelného rozvoje na makroregionální úrovni v odborných časopisech nalezených dle specifikovaného postupu pro tematickou analýzu?“ **Pomocí tematické analýzy bylo identifikováno 27 nástrojů měřících**

udržitelný rozvoj, přičemž 5 nástrojů se v publikacích opakovalo. Dvakrát se ve studiích opakoval **ukazatel ekologické stopy, Index šťastné planety (HPI), a Index udržitelné společnosti (SSI)**. Třikrát se pak opakoval **Index lidského rozvoje (HDI) a Ryzí úspory jako indikátor udržitelnosti (GS)**.

Z tohoto důvodu byly HPI a HDI využity při následné **kvantitativní analýze**, jejímž úkolem bylo porovnávat výsledky vybraných indikátorů v rámci států EU. Dalšími indikátory vybranými pro analýzu byly ukazatel HDP na obyvatele, Index environmentální výkonnosti (EPI) a Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI). Výsledky tematické analýzy ukázaly, že **mezi výsledky ukazatele HDP a HDI existuje velmi silná korelace**. Ke stejnému závěru došlo při **porovnání výsledků HDP a EPI**, u kterých byla taktéž zaznamenána **velmi silná korelace**. Což je zajímavé zjištění vzhledem k velké kritice ukazatele HDP v souvislosti s jeho úzkým zaměřením. Nesmí být ale opomenutá skutečnost, že porovnání výsledků jednotlivých indikátorů se týkalo pouze zemí EU, a proto mohou být tyto výsledky do jisté míry zkreslené. **Porovnání výsledků HDI a HPI** ukázalo, že se jedná o **střední korelaci**. Tyto výsledky nejsou až tak překvapivé, protože se shodují s výsledky studie autorů Šoltés & Nováková (2015). Nakonec byly porovnávány výsledky dvou indexů udržitelného rozvoje s DESI. Nejprve byl s výsledky DESI porovnáván EPI a následně HPI. Oba tyto indexy reprezentují sociální a environmentální pilíř udržitelného rozvoje, ale HPI je složen z větší části ze sociálních indikátorů, zatímco EPI je složen převážně z indikátorů environmentálních. Výsledky ukázaly, že **mezi výsledky EPI a DESI existuje silná korelace**, což se shoduje se závěrem autorů Jovanović et al. (2018), že digitální výkonnost EU ovlivňuje hlavní složky udržitelného rozvoje. Proto bylo překvapivým výsledkem, že **mezi výsledky HPI a DESI existuje slabá korelace**. To může být zapříčiněno skutečností, že ukazatel HPI je složen z většího množství sociálních indikátorů, než tomu bylo u EPI.

Závěr

Udržitelný rozvoj je důležitým aspektem při dosahování vysoké kvality života a je spojen s procesy dlouhodobého rozvoje lidských činností zajišťujících soulad sociální, ekonomické a ekologické rovnováhy. Na tvorbě koncepce udržitelného rozvoje se podílely jednotlivé vlády a různé organizace a instituce, přičemž nejvýznamnější organizací na poli udržitelného rozvoje je OSN. Přestože se koncept udržitelného rozvoje v čase vyvíjel a byl přizpůsobován aktuálním požadavkům globálního prostředí, tak základní principy, cíle ani problémy spojené s jejich implementací se téměř nezměnily. Nejaktuálnější cíle udržitelného rozvoje, respektive SDGs jsou sjednoceny v dokumentu Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030. Důležitými procesy při dosahování udržitelného rozvoje jsou jeho monitorování, měření a hodnocení, čehož je dosahováno prostřednictvím nejrůznějších indikátorů. Tyto procesy umožňují porozumět složitosti životního prostředí a poskytují možnost provádění včasných nápravných opatření, která jsou zaměřená na dosahování cílů udržitelného rozvoje. Jednotlivé indikátory ukazují míru implementace koncepce udržitelného rozvoje a umožňují mezinárodní porovnání. Přestože v současnosti existuje široká škála nejrůznějších indikátorů, agregátních indexů a jiných nástrojů měřících udržitelný rozvoj, tak dodnes nebyl definován celosvětově univerzální systém indikátorů, který by pokrýval veškeré aspekty udržitelného rozvoje. Hlavním důvodem jsou překážky ve spojitosti se sledováním a kontrolou SDGs, které jsou způsobeny nedostupností dat pro výpočet indikátorů. Nedostupnost dat je zapříčiněna odlišnou mírou socioekonomického rozvoje jednotlivých zemí způsobenou nedostatkem finančních zdrojů a technologií, ale i různorodostí politických a ekonomických cílů v celosvětovém měřítku. Sestavení takového univerzálního systému indikátorů je budoucí výzvou pro všechny mezinárodní organizace a instituce, vlády i výzkumníky.

Tato práce může napomoci k porozumění konceptu udržitelného rozvoje a způsobům jeho měření, monitorování a hodnocení. V práci byla identifikována široká škála různých objektivních indikátorů, indexů a jiných nástrojů měřících udržitelný rozvoj. Výsledky vybraných indikátorů byly následně porovnávány v rámci zemí EU.

Hlavním cílem práce bylo identifikovat a porovnat objektivní nástroje měřící udržitelný rozvoj, které se používají na makroregionální úrovni. K dosažení tohoto cíle byla provedena tematická analýza. Pomocí tematické analýzy bylo identifikováno 27 nástrojů

měřících udržitelný rozvoj, které se využívají v odborných časopisech. Následně byla provedena kvantitativní analýza, jejímž cílem bylo porovnat výsledky vybraných indikátorů v rámci zemí EU. Překvapivým závěrem bylo, že mezi výsledky ukazatele HDP a HDI, stejně jako mezi výsledky ukazatele HDP a HPI existuje silná korelace, protože ukazatel HDP nebere v potaz environmentální kontext, respektive nebere ohled na negativní dopady na životní prostředí způsobené lidskou činností. Tyto výsledky mohou být ale zkresleny z důvodu, že byly porovnávány pouze země EU. Pro další zkoumání by mohlo být přínosné porovnávat jak rozvinuté země, tak i země rozvojové. Další výzkum by se také mohl zaměřit na subjektivní nástroje měřící udržitelný rozvoj nebo na nástroje, které měří míru implementace jednotlivých SDGs, protože právě ty pokrývají všechny aspekty udržitelného rozvoje.

Seznam použitých zdrojů

- Agenda, A. A. A. (2015). The Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. *UN. development*, 2, 37.
- Andráško, I. (2013). *Quality of life: an introduction to the concept*. Masarykova univerzita.
- Arrow, K., Dasgupta, P., Goulder, L., Daily, G., Ehrlich, P., Heal, G., Levin, S., Mäler, K, Schneider, S., Starrett, D. & Walker, B. (2004). Are we consuming too much?. *Journal of Economic Perspectives*, 18(3), 147-172. <https://doi.org/10.1257/0895330042162377>
- Asen L. (2020). *Carbon Taxes in Europe*. TAX FOUNDATION. Dostupné 4. 3. 2022 z <https://taxfoundation.org/carbon-taxes-in-europe-2020/>
- Barua, S. (2020). Financing sustainable development goals: A review of challenges and mitigation strategies. *Business Strategy & Development*, 3(3), 277-293. <https://doi.org/10.1002/bsd2.94>
- BBC (2015). *ave we achieved the Millennium Development Goals?* <https://www.bbc.co.uk/newsround/33382023>
- Boyce, C. J., Brown, G. D., & Moore, S. C. (2010). Money and happiness: Rank of income, not income, affects life satisfaction. *Psychological science*, 21(4), 471-475. <https://doi.org/10.1177/0956797610362671>
- Ciegis, R., Ramanauskiene, J., & Martinkus, B. (2009). The concept of sustainable development and its use for sustainability scenarios. *Engineering Economics*, 62(2).
- Cook, D., & Davíðsdóttir, B. (2021). An appraisal of interlinkages between macro-economic indicators of economic well-being and the sustainable development goals. *Ecological Economics*, 184, 106996. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.106996>
- Coppoola, D. P. (2020). *Introduction to International Disaster Management* (4 ed.). Butterworth-Heinemann.
- Costanza, R., Fisher, B., Ali, S., Beer, C., Bond, L., Boumans, R., Danigelis, N. L., Dickinson, J., Elliott, C., Farley, J., Gayer, D. E., Glenn, L. M., Hudspeth, T., Mahoney, D., McCahill, L., McIntosh, B., Reed, B., Abu Turab Rizvi, S., Rizzo, D. M., ... Snapp, R. (2007). Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecological economics*, 61(2-3), 267-276. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.02.023>
- Cummins, R. A. (2000). Objective and subjective quality of life: An interactive model. *Social indicators research*, 52(1), 55-72. <https://doi.org/10.1023/A:1007027822521>
- Daly, H. E. (1996). *Beyond growth: the economics of sustainable development*. Beacon Press.
- Dunn, E. W., & Laham, S. M. (2006). *Affective forecasting: A user's guide to emotional time travel*. Psychology Press.
- Edgerton, R. B. (1990). Quality of life from a longitudinal research perspective. *Quality of life: Perspectives and issues*, 149-160.

- Elliot, J. A. (2013). *An Introduction to Sustainable Development* (4. ed.). Routledge.
- European Commission & Eurostat (2021). *Sustainable development in the European Union: monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context: 2021 edition*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2785/636600>
- European Commission (2020). *Non-governmental organisations*. ec.europa. Dostupné 11. 2. 2022 z <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=330>
- European Commission (2016). *What is the Digital Economy and Society Index?* Europa.eu. Dostupné 26. 3. 2022 z https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_16_385
- European Union (2022a). *History of the EU*. Dostupné 9. 2. 2022 z https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en
- European Union (2022b). *Facts and figures on the structure of the European Union*. Dostupné 9. 2. 2022 z https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/structure_en
- Evans, J. D. (1996). *Straightforward statistics for the behavioral sciences*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Ferreira, L. N., Pereira, L. N., da Fé Brás, M., & Ilchuk, K. (2021). Quality of life under the COVID-19 quarantine. *Quality of Life Research*, 30(5), 1389-1405. <https://doi.org/10.1007/s11136-020-02724-x>
- Gál, F, Mesežnikov, G., & Kollár, M. (2002). *Vízia vývoja SR do roku 2020*. Bratislava, Slovensko: Veda
- Glova, J., & Gavurová, B. (2013). Vybrané aspekty systémov zdravotnej starostlivosti. *GRANT journal*, 2(2), 16-24.
- GREENPEACE (2022). *Our values*. Dostupné 10. 2. 2022 z <https://www.greenpeace.org/international/explore/about/values/>
- Hancock, T. (2000). Quality of life indicators and the DHC. *South-eastern Ontario*.
- Hardi, P., & Zdan, T. (1997). *Assessing sustainable development: principles in practice*. International Institute for Sustainable Development.
- Hawken, P., Lovins, A. B., & Lovins, L. H. (2003). *Přírodní kapitalismus: jak se rodí další průmyslová revoluce* (Vol. 14). Mladá fronta.
- Hayes, A. (2022). *Gini Index*. Investopedia. Dostupné 26. 3. 2022 z <https://www.investopedia.com/terms/g/gini-index.asp>
- HDR.UNDP. (n.d.a). *Gender Development Index (GDI)*. Human Development Reports - United Nations Development Programme. Dostupné 26. 3. 2022 z <https://hdr.undp.org/en/content/gender-development-index-gdi>
- HDR.UNDP. (n.d.b). *Gender Inequality Index (GII)*. Human Development Reports - United Nations Development Programme. Dostupné 26. 3. 2022 z <https://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>
- Heřmanová, E. (2012). *Koncepty, teorie a měření kvality života*. SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON).
- Heřmanová, E. (2011). Udržitelný rozvoj a kvalita života v ekonomických, ekologických a dalších souvislostech. In *Conference: SEMAFOR*. DOI:10.13140/2.1.3727.4888

Chamber, ECOSOC (2018). *Financing for SDGs: Breaking bottlenecks of investment from policy to impact*. Technical report.

Informační centrum OSN v Praze (2014). *Vše o OSN*. OSN. <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2014/12/vse-o-osn-historie.pdf>

Informační centrum OSN v Praze (n.d.a). *Cíle udržitelného rozvoje (SDGs)*. Dostupné 24. 01. 2022 z <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

Informační centrum OSN v Praze (n.d.b). *Historie*. OSN. Dostupné 5. 2. 2022 z <https://www.osn.cz/osn/historie/>

IUCN (2022). *About*. Dostupné 10. 2. 2022 z <https://www.iucn.org/about>

Janoušková, S., Moldan, B., & Hák, T. (2017). Pět klíčových indikátorů udržitelného rozvoje: nástroj pro vzdělávání a osvětu veřejnosti. *Envigogika*, 12(1). <https://doi.org/10.14712/18023061.536>

Jovanović, M., Dlačić, J., & Okanović, M. (2018). Digitalization and society's sustainable development—Measures and implications. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu*, 36(2), 905-928. <https://doi.org/10.18045/zbefri.2018.2.905>

Keller, J., Gál, F., & Frič, P. (1996). *Hodnoty pro budoucnost*. G plus G.

Maier, K. (2012). *Udržitelný rozvoj území*. Grada Publishing as.

Marans, R. W., & Couper, M. (2000). Measuring the quality of community life: a program for longitudinal and comparative international research. In *Proceedings of the second international conference on quality of life in cities* (Vol. 2, pp. 267-276).

Meadows, D. H., Meadows, D. L., & Randers, J. (1992). *Beyond the limits: confronting global collapse envisioning a sustainable future*. Chelsea Green Publishing Company.

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (2020). *Stratégia a akčný plán na zlepšenie postavenia slovenska v indexe desi do roku 2025*. Dostupné 26. 3. 2022 z <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Strategia-DESI-do-roku-2025.pdf>

Mlčoch, L. (2007). Ekonomie a štěstí: proč více někdy není lépe. *Politická ekonomie*, 55(2), 147-163. DOI:10.18267/j.polek.594

Moldan, B.(2007). Světové summitu o životním prostředí. *Životní prostředí*, 41(4), 173-177.

Mühlfeit, J. (2007). Changing the World. In *Svět práce a kvalita života v globalizované ekonomice, Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference* (Vol. 13, No. 14.9, p. 2007).

Niculescu, M. (2017). Impact investment to close the SDG funding gap. *United Nations Development Programme*, 1-4.

Nikkhah, H. A., & Redzuan, M. R. B. (2010). The role of NGOs in promoting empowerment for sustainable community development. *Journal of Human Ecology*, 30(2), 85-92. <https://doi.org/10.1080/09709274.2010.11906276>

Nourry, M. (2008). Measuring sustainable development: Some empirical evidence for France from eight alternative indicators. *Ecological economics*, 67(3), 441-456. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2007.12.019>

- Nováček, P. (2011). *Udržitelný rozvoj*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- OECD (2021). *A brief history*. Dostupné 6. 2. 2022 z <https://www.oecd.org/60-years/>
- OECD (2020). *Official Development Assistance (ODA)*. Dostupné 9. 3. 2022 z <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm>
- OECD (2019). *Who we are*. Dostupné 6. 2. 2022 z <https://www.oecd.org/about/>
- OECD (2016). *OECD and the Sustainable Development Goals: Delivering on universal goals and targets*. Dostupné 6. 2. 2022 z <https://www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.htm>
- Pierantoni, I. (2004). Few Remarks on Methodological Aspects Related to Sustainable Development. *Measuring Sustainable Development: Integrated Economic, Environmental and Social Frameworks*, OECD <https://doi.org/10.1787/9789264020139-8-en>
- Polasky, S., Kling, C. L., Levin, S. A., Carpenter, S. R., Daily, G. C., Ehrlich, P. R., Heal, G. M. & Lubchenco, J. (2019). Role of economics in analyzing the environment and sustainable development. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(12), 5233-5238. <https://doi.org/10.1073/pnas.1901616116>
- Popović, B., Janković Šoja, S., Paunović, T., & Maletić, R. (2019). Evaluation of sustainable development management in EU countries. *Sustainability*, 11(24), 7140. <https://doi.org/10.3390/su11247140>
- Potůček, M., Bednařík, A., Dienstbierová, J., Frič, P., Kreidl, M., Mašková, M., Mederly, P., Nováček, P., Prudký, L., Příkryl, J., Purkrábek, M., Rašek, A., Segethová, J., Urban, L., Václavík, D., & Veselý, A. (2002). *Průvodce krajinou priorit pro českou republiku*. Gutenberg.
- Power, T. M. (2020). *The economic value of the quality of life*. Routledge.
- Rifkin, J. (2005). *Evropský sen*. 1. vydání. Evropský literární klub.
- Rich, A. (1994). *Etika hospodářství*. Oikúmené.
- Roorda, N. (2020). *Fundamentals of Sustainable Development*. Routledge.
- Social Science Statistics (2022). *Spearman's Rho Calculator*. Socscistatistics. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://www.socscistatistics.com/tests/spearman/default2.aspx>
- Stiglitz, J. E. (1997). *Ekonomie veřejného sektoru*. Grada Publishing.
- Strezov, V., Evans, A., & Evans, T. J. (2017). Assessment of the economic, social and environmental dimensions of the indicators for sustainable development. *Sustainable development*, 25(3), 242-253. <https://doi.org/10.1002/sd.1649>
- Sustainable development Goals (2022a). Unstats. *Welcome to the Sustainable Development Goal indicators website*. Dostupné 10. 2. 2022 z <https://unstats.un.org/sdgs/>
- Sustainable development Goals (2022b). Unstats. *Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Dostupné 10. 2. 2022 z <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>
- Svobodová, J., & Svoboda, J. (2008). Uhlíková daň. *Vesmír: přírodovědecký časopis AV ČR*, (9).

- Šoltés, V., & Nováková, B. (2015). Measurement of objective life quality in the context of economically developed countries' quantification. *Procedia Economics and Finance*, 32, 146-153. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01376-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01376-3)
- Štěpánek, Z. (1997). *Ekonomické souvislosti ochrany životního prostředí*. Vydavatelství Univerzity Palackého.
- The World Bank (2022). *WHO WE ARE*. Dostupné 5. 2. 2022 z <https://www.worldbank.org/en/who-we-are>
- The World Bank (2020). *The Atlas of Sustainable Development Goals 2020*. Datatopics.WorldBank. Dostupné 5. 2. 2022 z <https://datatopics.worldbank.org/sdgoalatlas/>
- Tideman, S. G. (2011). Gross national happiness. In *Ethical Principles and Economic Transformation-A Buddhist Approach* (pp. 133-153). Springer, Dordrecht.
- Tilman, D., Balzer, C., Hill, J., & Befort, B. L. (2011). Global food demand and the sustainable intensification of agriculture. *Proceedings of the national academy of sciences*, 108(50), 20260-20264. <https://doi.org/10.1073/pnas.1116437108>
- Tomislav, K. (2018). The concept of sustainable development: From its beginning to the contemporary issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(1), 67-94. <https://doi.org/10.2478/zireb-2018-0005>
- Turkoglu, H. (2015). Sustainable development and quality of urban life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 202, 10-14.
- Tvaronavičienė, M., Mazur, N., Mishchuk, H., & Bilan, Y. (2021). Quality of life of the youth: assessment methodology development and empirical study in human capital management. *Economic Research-Ekonomiska Istraživanja*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.1956361>
- United Nations (2015). *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Sustainabledevelopment. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
- United Nations (2012). *Future We Want*. Sustainabledevelopment. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf>
- United Nations (2002). *Report of the World Summit on Sustainable Development*. United Nations Digital Library <https://digitallibrary.un.org/record/478154#record-files-collapse-header>
- United Nation (n.d.a). *History of the United Nations*. UN. Dostupné 5. 2. 2022 z <https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un>
- United Nations (n.d.b). *What is Financing for Sustainable Development?* Dostupné 9. 3. 2022 z <https://www.un.org/development/desa/financing/about/what-financing-sustainable-development>
- United Nations Dag Hammarskjöld Library (2015). *70 years, 70 documents*. United Nations Digital Librar. <https://digitallibrary.un.org/record/3868604>
- United Nations Environment Programme, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources & World Wide Fund for Nature (1991). *Caring for the Earth : a strategy for sustainable living : summary*. Wedocs. <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/30889>

- United Nations Sustainable Development (1992). *Agenda 21*. Sustainable development. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- Vrbová Z. (2021). *EU a její rapidní snižování emisí CO₂: Uhlíková daň na obzoru?* OENERGETICE. Dostupné 4. 3. 2022 z <https://oenergetice.cz/emise-co2/eu-jeji-rapidni-snizovani-emisi-co2-uhlikova-dan-obzoru>
- Weiss, E. B. (1992). United Nations conference on environment and development. *International Legal Materials*, 31(4), 814-817.
- Wingo, L. (1973). The quality of life: toward a microeconomic definition. *Urban Studies*, 10(1), 3-18.
- World Bank. (2018). *Poverty and shared prosperity 2018: Piecing together the poverty puzzle*.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.
- WORLD TRADE ORGANIZATION (2022a). *What is the WTO?* Dostupné 7. 2. 2022 z https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm
- WORLD TRADE ORGANIZATION (2022b). *WTO IN BRIEF*. Dostupné 7. 2. 2022 z https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr_e.htm
- WORLD TRADE ORGANIZATION (2022c). *WTO Secretariat budget for 2021*. Dostupné 7. 2. 2022 z https://www.wto.org/english/thewto_e/secre_e/budget_e.htm
- WORLD TRADE ORGANIZATION (2022d). *The WTO's contribution to achieving the SDGs*. Dostupné 7. 2. 2022 z https://www.wto.org/english/thewto_e/coher_e/sdgs_e/wtoachsdgs_e.htm
- Žítek, K. (2004). *Ekologická daňová reforma znamená přesun daňové zátěže*. EnviWeb. <https://www.enviweb.cz/45950>

Seznam tabulek

Tab. 1: Přehled různých aktivit souvisejících s konceptem udržitelného rozvoje.....	23
Tab. 2: Přehled nástrojů měřících udržitelný rozvoj.....	47
Tab. 3: Publikace zabývající se nástroji měřícími udržitelný rozvoj.....	62
Tab. 4: Vztah výsledků ukazatele HDP a HDI	71
Tab. 5: Vztah výsledků HDP a EPI	71
Tab. 6: Vztah výsledků HDI a HPI.....	72
Tab. 7: Vztah výsledků EPI a DESI	72
Tab. 8: Vztah výsledků HPI a DESI	73

Seznam obrázků

Obr. 1: SDGs – Cíle udržitelného rozvoje	22
Obr. 2: Pilíře udržitelného rozvoje	26

Seznam použitých zkratk

CCPI – Index změny klimatu (Climate Change Performance Index)

CRI – Index klimatem podmíněného rizika (Global Climate Risk Index)

CWI – Index změny v bohatství (Change in Wealth Index)

DAC – Výbor OECD pro rozvojovou pomoc (OECD Development Assistance Committee)

DESI – Index digitální ekonomiky a společnosti (Digital Economy and Society Index)

DOI – Identifikátor digitálních objektů (Digital Object Identifier)

EDP – Ekologicky upravený čistý domácí produkt (Environmentally Adjusted Net Domestic Product)

EPI – Index environmentální výkonnosti (Environmental Performance Index)

ESI – Index environmentální udržitelnosti (Environmental Sustainability Index)

EU – Evropská unie

EWI – Index dobrého zdraví ekosystémů (Ecosystem Wellbeing Index)

GCI – Index globální konkurenceschopnosti (Global Competitiveness Index)

GDI – Index rozvoje pohlaví (Gender Development Index)

GEI – Index globálního podnikání (Global Entrepreneurship Index)

GII – Index genderové nerovnosti (Gender Inequality Index)

GNH – Hrubé národní štěstí (Gross National Happiness)

gNNp – Zelený čistý národní produkt (Green national net product)

GoCI – Index dobré země (The Good Country Index)

GPI – Indikátor ryziho pokroku (Genuine Progress Indicator)

GS – Ryzí úspory jako indikátor udržitelnosti (Genuine Savings as a Sustainability Indicator)

GWBI – Index globálního blahobytu (Global Well-Being Index)

HDI – Index lidského rozvoje (Human Development Index)

HDP – Hrubý domácí produkt

HDPI – Indikátor lidského rozvoje citlivý na znečištění (Pollution-sensitive Human Development Indicator)

HNP – Hrubý národní produkt

HPI – Index šťastné planety (Happy Planet Index)

HWI – Index lidského blahobytu (Human Wellbeing Index)

IDEW – Index ekonomického blahobytu (Index of Economic Wellbeing)

ISEW – Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu (Index of Sustainable Economic Welfare)

IUCN – Mezinárodní svaz ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature)

IWI – Index inkluzivního bohatství (Inclusive Wealth Index)

LPI – Index živé planety (Living Planet Index)

MEW – Ukazatel ekonomického blahobytu (Measure of Economic Welfare)

NASI – Normalizovaný průměrný index udržitelnosti (Normalized average sustainability index)

NGOs – Nevládní neziskové organizace (Non-governmental organisations)

ODA – Oficiální rozvojová spolupráce (Official Development Assistance)

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

OSN – Organizace spojených národů

QOL – Kvalita života (Quality of life)

RCI – Index odpovědné konkurenceschopnosti (Responsible Competitiveness Index)

SDGI – Index cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goal Index)

SDGs – Cíle udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals)

SHDI – Indikátor udržitelného lidského rozvoje (Sustainable Human Development Indicator)

SOFI – Index stavu budoucnosti (State of the Future Index)

SSI – Index udržitelné společnosti (Sustainable Society Index)

UNDP – Program OSN pro rozvoj (United Nations Development Programme)

WCED – Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj (United Nations World Commission on Environment and Development)

WI – Index blahobytu či dobré životní úrovně (Wellbeing Index)

WSI – Index blahobytu/stresu (Wellbeing/Stress Index)

WTO – Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

WWF – Světový fond na ochranu přírody (World Wildlife Fund)

Seznam příloh

Příloha A: Soubor 57 indikátorů udržitelného rozvoje dle OSN z roku 2000

Příloha B: Témata a podtémata souboru indikátorů udržitelného rozvoje Evropské komise z roku 2005

Příloha C: 25 indikátorů indexu environmentální výkonnosti (EPI)

Příloha D: Shrnutí výkonnosti jednotlivých ukazatelů ekonomického blahobytu ve vztahu s SDGs

Příloha E: Přehled struktury DESI v roce 2020

Příloha F: Výsledky rozdělení indikátorů v rámci tří dimenzí udržitelného rozvoje

Příloha G: Pořadí zemí EU ukazatele HDP na obyvatele a HDI

Příloha H: Pořadí zemí EU ukazatele HDP na obyvatele a EPI

Příloha I: Pořadí zemí EU HDI a HPI

Příloha J: Pořadí zemí EU EPI a DESI

Příloha K: Pořadí zemí EU HPI a DESI

Příloha A: Soubor 57 indikátorů udržitelného rozvoje dle OSN z roku 2000

Téma	Podtéma	Indikátor
Sociální indikátory		
Rovnost	Chudoba	Podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby
		GINI index nerovnosti příjmů
		Míra nezaměstnanosti
	Rodová rovnost	Poměr průměrného příjmu žen k příjmu mužů
Zdraví	Úroveň výživy	Stav výživy dětí
	Úmrtnost	Míra úmrtnosti dětí (do 5 let)
		Očekávaná délka života při narození
	Úroveň hygieny	Podíl obyvatel s přístupem k adekvátní hygienické infrastruktuře
	Pitná voda	Podíl obyvatel s přístupem k nezávadné pitné vodě
	Zdravotní péče	Podíl obyvatel s přístupem k základní zdravotnické péči
		Očkování proti dětským infekčním chorobám
Míra užívání antikoncepce		
Vzdělání	Úroveň vzdělání	Míra ukončení základního nebo středního stupně vzdělání
	Gramotnost	Míra gramotnosti dospělých obyvatel
Bydlení	Podmínky bydlení	Podlahová plocha na osobu
Bezpečnost	Kriminalita	Počet zaznamenaných trestných činů na 1 000 obyvatel
Demografie	Změny obyvatelstva	Míra přírůstku obyvatel
		Obyvatelstvo v městských sídlech (formálních a neformálních)
Environmentální indikátory		
Atmosféra	Klimatické změny	Emise skleníkových plynů
	Degradace ozónové vrstvy	Spotřeba látek poškozujících ozónovou vrstvu
	Kvalita ovzduší	Koncentrace znečišťujících látek v urbanizovaných oblastech
Krajina	Zemědělství	Plocha orné půdy
		Používání umělých hnojiv
		Používání pesticidů
	Lesy	Plocha lesů jako % celkové rozlohy
	Desertifikace	Intenzita těžby dřeva
		Území postižené desertifikací

	Urbanizace	Plocha městských sídel (formálních a neformálních)
Oceány, moře a pobřeží	Pobřežní oblasti	Koncentrace řas v pobřežních vodách Podíl obyvatel žijících v pobřežních oblastech
	Rybolov	Roční výlov hlavních druhů ryb
Sladké vody	Kvantita vod	Roční spotřeba podzemních a povrchových vod jako % disponibilních zásob
	Kvalita vod	BSK5 vodních toků Koncentrace koliformních bakterií ve vodách
Biodiverzita	Ekosystémy	Plocha vybraných klíčových ekosystémů Chráněná území jako % celkové rozlohy
	Rostlinné a živočišné druhy	Četnost vybraných klíčových druhů

Ekonomické indikátory

Struktura ekonomiky	Výkonnost ekonomiky	Hrubý domácí produkt na obyvatele Podíl investic na HDP
	Obchod	Obchodní bilance zboží a služeb Dluh v poměru k HDP
	Finanční situace	Celková rozvojová pomoc poskytnutá, resp. přijatá v poměru k HDP
	Spotřeba zdrojů	Intenzita využívání zdrojů
Vzorce spotřeby a výroby	Využívání energie	Roční spotřeba energie na obyvatele Podíl spotřeby obnovitelných zdrojů energie Energetická efektivnost
	Produkce a využívání odpadů	Produkce tuhého průmyslového a komunálního odpadu
		Produkce nebezpečného odpadu
		Produkce radioaktivního odpadu
		Recyklace a druhotné využívání odpadů
Doprava	Ujetá vzdálenost na obyvatele podle druhu dopravy	

Institucionální indikátory

Institucionální rámec	Strategické uplatňování UR	Národní strategie trvale udržitelného rozvoje
	Mezinárodní spolupráce	Uplatňování ratifikovaných globálních dohod
Institucionální kapacita	Přístup k informacím	Počet rádii nebo připojení na internetu na 1 000 obyvatel
	Komunikační infrastruktura	Telefonní linky a mobilní telefony na 1 000 obyvatel
	Věda a technologie	Výdaje na výzkum a vývoj jako % HDP
	Připravenost a reakce na přírodní katastrofy	Ekonomické a lidské ztráty zapříčiněné přírodními katastrofami

Příloha B: Témata a podtémata souboru indikátorů udržitelného rozvoje Evropské komise z roku 2005

Témata	Podtémata
Ekonomický rozvoj	Investice
	Konkurenceschopnost
	Zaměstnanost
Chudoba a sociální vyloučení	Hmotná chudoba
	Přístup na trh práce
	Další aspekty
Stárnutí populace	Problematika důchodu
	Demografické změny
	Stabilita veřejných financí
Veřejné zdraví	Ochrana zdraví a životní styl
	Potravinová bezpečnost a kvalita
	Management chemických látek
	Zdravotní rizika vyplývající z environmentálních podmínek
Změny klimatu a čistá energie	Změny klimatu
	Energie
Udržitelná výroba a spotřeba	Ekologická efektivita
	Vzorce spotřeby
	Zemědělství
	Zodpovědnost podniků
Management přírodních zdrojů	Biodiverzita
	Mořské ekosystémy
	Zdroje pitné vody
	Využití původního fondu
Doprava	Nárůst dopravy
	Náklady v dopravě
	Sociální a ekologické vlivy dopravy
Dobré vládnutí	Politická koherentnost
	Participace veřejnosti
Globální partnerství	Globalizace obchodu
	Financování udržitelného rozvoje
	Management zdrojů

Zdroj: Nováček (2011, s. 263)

Příloha C: 25 indikátorů indexu environmentální výkonnosti (EPI)

Cíl	Tematický okruh	Tematický podokruh	Indikátor
Environmentální zdraví	Environmentální zátěž způsobená nemocemi		Environmentální zátěž způsobená nemocemi
	Voda (vlivy na člověka)		<u>Odpovídající sanitární zařízení</u> <u>Pitná voda</u>
	Znečišťování ovzduší (vlivy na člověka)		<u>Znečištění ovzduší ve vnitřních prostorách (indoor)</u> <u>Prašné částice ve městech</u> <u>Místní ozon</u>
	Znečišťování ovzduší (vlivy na ekosystémy)		<u>Regionální ozon</u> <u>Emise oxidu siřičitého</u>
	Voda		<u>Index kvality vody</u> <u>Stres z nedostatku vody (water stress)</u>
	Vitalita ekosystémů	Biodiverzita a přirozené prostředí (habitat)	
Produktivní přírodní zdroje		Lesnictví Rybářství Zemědělství	<u>Intenzita rybolovu</u> <u>Nedostatek zavlažování (irrigation stress)</u> <u>Zemědělské dotace</u> <u>Pěstování intenzivních plodin</u>
			<u>Plocha spálené půdy</u> <u>Regulace pesticidů</u>
			<u>Emise na obyvatele</u> <u>Emise na množství vybrané elektřiny</u>
			<u>Produkce CO₂ v průmyslu (Industrial carbon intensity)</u>
Klimatické změny			

Zdroj: Nováček (2011, s. 264)

Příloha D: Shrnutí výkonnosti jednotlivých ukazatelů ekonomického blahobytu ve vztahu s SDGs

Indikátory ekonomického blahobytu a přímé sladění s SDGs							
Cíle udržitelného rozvoje	Ukazatel ekonomického blahobytu						
	GDP	EDP	MEW	GS	GPI	IWI	
1. Konec chudoby	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
2. Konec hladu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3. Zdraví a kvalitní život			✓	✓	✓	✓	
4. Kvalitní vzdělávání					✓		
5. Rovnost mužů a žen							
6. Pitná voda, kanalizace		✓		✓	✓		
7. Dostupné a čisté energie		✓		✓	✓		
8. Důstojná práce a ekonomický růst	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
9. Průmysl, inovace a infrastruktura	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
10. Méně nerovností	✓				✓		
11. Udržitelná města a obce		✓	✓	✓	✓	✓	
12. Odpovědná výroba a spotřeba		✓		✓	✓	✓	
13. Klimatická opatření		✓	✓	✓	✓	✓	
14. Život ve vodě		✓	✓	✓	✓	✓	
15. Život na souši		✓	✓	✓	✓	✓	
16. Mír, spravedlnost a silné instituce							
17. Partnerství ke splnění cílů							
Celkový počet slazení	5	11	9	12	14	10	

Zdroj: Cook & Davíðsdóttir (2021, s. 7)

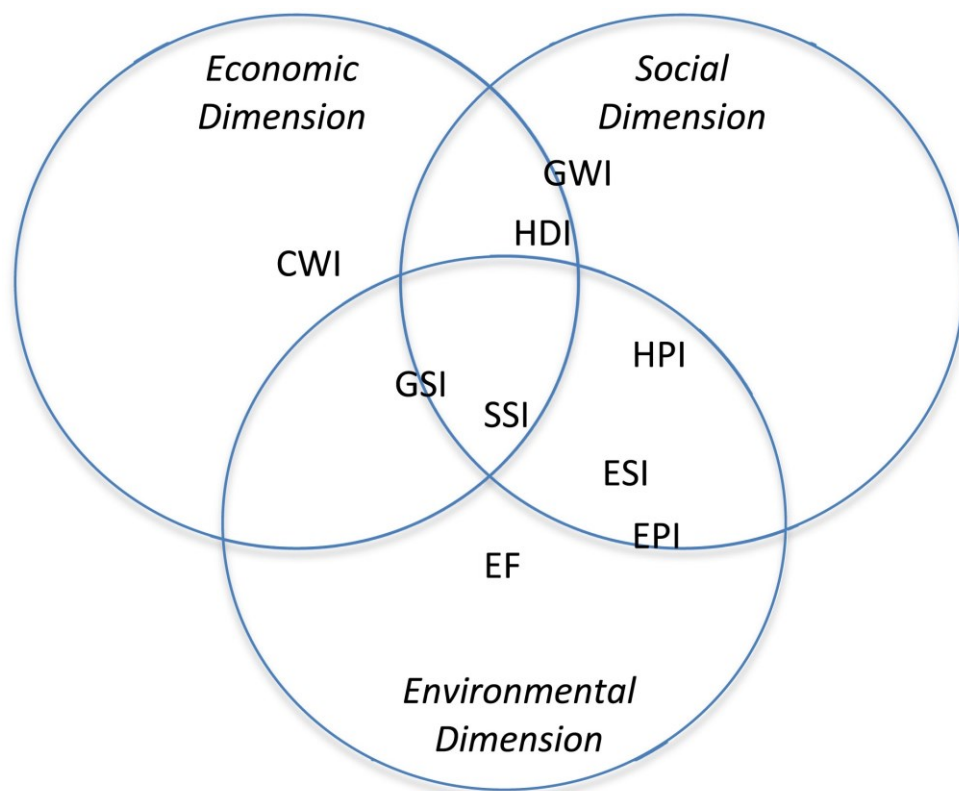
Příloha E: Přehled struktury DESI v roce 2020

Dimenze	Váha dimenze	Subdimenze	Váha subdimenze	Indikátor	Váha indikátoru		
1. Konektivita	25 %	Využívání pevného širokopásmového připojení	25 %	Celková míra využití pevného širokopásmového připojení	50 %		
				Míra využívání pevného širokopásmového připojení s rychlostí minimálně 100 Mbps	50 %		
		Pevné širokopásmové připojení	26 %	Rychlé širokopásmové pokrytí (NGA)	50 %		
				Pokrytí pevnou sítí s velmi vysokou kapacitou (VHCN)	50 %		
		Mobilní širokopásmové připojení	35 %	Pokrytí sítěmi 4G	25 %		
				Míra využívání mobilního širokopásmového připojení	25 %		
		Širokopásmový cenový index	35 %	Přípravenost na zavedení sítě 5G	50 %		
				Index cen širokopásmového připojení	100 %		
		2. Digitální dovednosti	25 %	Dovednosti uživatelů internetu	50 %	Alespoň základní digitální dovednosti	33 %
						Více než základní digitální dovednosti	33 %
Alespoň základní softwarové dovednosti	33 %						
Pokročilé dovednosti a rozvoj	50 %			Specialisté na IKT	33 %		
				Specialistky v oblasti IKT	33 %		
				Absolventi IKT	33 %		
3. Používání internetu	15 %	Používání internetu	25 %	Lidé, kteří nikdy nepoužili internet	50 %		
				Uživatelé internetu	50 %		
		Online aktivity	50 %	Zprávy	16,6 %		

				Hudba, videa a hry	16,6 %	
				Video na požádání	16,6 %	
				Videohovory	16,6 %	
				Sociální sítě	16,6 %	
				Účast na online kurzech	16,6 %	
			Transakce	25 %	Bankovníctví	33 %
					Nákupy	33 %
					Prodej online	33 %
4. Integrace digitální technologie	20 %		Digitalizace podniků	60 %	Elektronické sdílení informací	16,7 %
					Sociální média	16,7 %
					Velká data	33,3 %
					Cloud	33,3 %
					Online prodej MSP	33,3 %
					Elektronický obchod	40 %
					Přeshraniční online prodej	33,3 %
5. Digitální veřejné služby	15 %	eGovernment	100 %	Uživatelé elektronické veřejné zprávy	20 %	
				Předem vyplněné formuláře	20 %	
				Poskytnutí služby online	20 %	
				Digitální veřejné služby pro podniky	20 %	
				Otevřené údaje	20 %	

Zdroj: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (2020, s. 11,12)

Příloha F: Výsledky rozdělení indikátorů v rámci tří dimenzí udržitelného rozvoje

Zdroj: Strezov et al. (2017, s. 7)

Příloha G: Pořadí zemí EU ukazatele HDP na obyvatele a HDI

Název státu	HDP na obyvatele	HDI
Belgie	9	7
Bulharsko	27	27
Česká republika	18	13
Dánsko	3	5
Estonsko	17	14
Finsko	6	6
Francie	10	12
Chorvatsko	25	25
Irsko	2	1
Itálie	12	16
Kypr	11	18
Litva	21	19
Lotyšsko	22	21
Lucembursko	1	10
Maďarsko	24	24
Malta	14	15
Německo	8	2
Nizozemsko	5	4
Polsko	23	20
Portugalsko	16	22
Rakousko	7	8
Rumunsko	26	26
Řecko	19	17
Slovensko	20	23
Slovinsko	15	9
Španělsko	13	11
Švédsko	4	3

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Příloha H: Pořadí zemí EU ukazatele HDP na obyvatele a EPI

Název státu	HDP na obyvatele	EPI
Belgie	9	10
Bulharsko	27	27
Česká republika	18	13,5
Dánsko	3	1
Estonsko	17	19
Finsko	6	5
Francie	10	3
Chorvatsko	25	23
Irsko	2	11
Itálie	12	13,5
Kypr	11	20
Litva	21	24
Lotyšsko	22	25
Lucembursko	1	2
Maďarsko	24	22
Malta	14	15
Německo	8	7
Nizozemsko	5	8
Polsko	23	26
Portugalsko	16	18
Rakousko	7	4
Rumunsko	26	21
Řecko	19	16
Slovensko	20	17
Slovinsko	15	12
Španělsko	13	9
Švédsko	4	6

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Příloha I: Pořadí zemí EU HDI a HPI

Název státu	HDI	HPI
Belgie	7	16
Bulharsko	25	21
Česká republika	12	15
Dánsko	5	17
Estonsko	13	23
Finsko	6	4
Francie	11	5
Chorvatsko	24	9
Irsko	1	8
Itálie	15	7
Kypr	17	6
Litva	18	24
Lotyšsko	20	25
Maďarsko	23	19
Malta	14	22
Německo	2	2
Nizozemsko	4	1
Polsko	19	20
Portugalsko	21	18
Rakousko	8	13
Řecko	16	10
Slovensko	22	12
Slovinsko	9	14
Španělsko	10	3
Švédsko	3	11

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Příloha J: Pořadí zemí EU EPI a DESI

Název státu	EPI	DESI
Belgie	10	12
Bulharsko	27	26
Česká republika	13,5	18
Dánsko	1	1
Estonsko	19	7
Finsko	5	2
Francie	3	15
Chorvatsko	23	19
Irsko	11	5
Itálie	13,5	20
Kypr	20	21
Litva	24	14
Lotyšsko	25	17
Lucembursko	2	8
Maďarsko	22	23
Malta	15	6
Německo	7	11
Nizozemsko	8	4
Polsko	26	24
Portugalsko	18	16
Rakousko	4	10
Rumunsko	21	27
Řecko	16	25
Slovensko	17	22
Slovinsko	12	13
Španělsko	9	9
Švédsko	6	3

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Příloha K: Pořadí zemí EU HPI a DESI

Název státu	HPI	DESI
Belgie	16	11
Bulharsko	21	25
Česká republika	15	17
Dánsko	17	1
Estonsko	23	7
Finsko	4	2
Francie	5	14
Chorvatsko	9	18
Irsko	8	5
Itálie	7	19
Kypr	6	20
Litva	24	13
Lotyšsko	25	16
Maďarsko	19	22
Malta	22	6
Německo	2	10
Nizozemsko	1	4
Polsko	20	23
Portugalsko	18	15
Rakousko	13	9
Řecko	10	24
Slovensko	12	21
Slovinsko	14	12
Španělsko	3	8
Švédsko	11	3

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Abstrakt

Pátková, M. (2020). *Kvalita života v kontextu udržitelného rozvoje – ekonomický pohled* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: kvalita života, udržitelný rozvoj, makroregionální úroveň, měření, indikátory

Udržitelný rozvoj hraje významnou roli při dosahování vysoké životní úrovně a kvality života všech lidí. Výzkum udržitelného rozvoje poskytuje informace osobám, které mají rozhodovací pravomoci, aby mohli správně stanovit priority a iniciovat tak opatření, která mají za cíl chránit životní prostředí. Hlavním cílem práce bylo identifikovat a porovnat objektivní nástroje měřící udržitelný rozvoj, které se používají na makroregionální úrovni. K dosažení tohoto cíle byla provedena kvalitativní analýza, která současně posloužila jako podklad pro následnou kvantitativní analýzu. Pomocí tematické analýzy bylo identifikováno 27 nástrojů měřících udržitelný rozvoj. Mezi nejčastěji se opakující indikátory patřily HDI, GS, ukazatel ekologické stopy, HPI, a SSI. Záměrem kvantitativní analýzy bylo porovnat výsledky vybraných indikátorů v rámci zemí EU. Jednotlivé indikátory byly vybrány na základě literární rešerše, výstupu tematické analýzy a dostupnosti jejich dat. Pomocí Spearmanova koeficientu pořadové korelace byl zkoumán vztah mezi výsledky indikátorů HDI, HDP na obyvatele, HPI, EPI a DESI. Velmi silná korelace byla prokázána mezi výsledky ukazatele HDP a HDI, HDP a EPI a EPI a DESI. V případě porovnání výsledků HDI a HPI se jednalo o střední korelaci a při analýze výsledků HPI a DESI byla prokázána slabá korelace.

Abstract

Pátková, M. (2020). *Quality of life in the context of sustainable development - economic perspective* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: quality of life, sustainable development, macro-regional level, measurements, indicators

Sustainable development plays a vital role in achieving high living standards and everybody's life quality. The research of sustainable development provides the people, who are in the position to make decisions, with information to set the right priorities and accordingly initiate the measures to protect the environment. The main goal was to identify and compare the objective tools measuring the sustainable development and that are being used on the macro-regional level. In order to reach this goal, a thematic analysis has been performed that has also served as a basis for the following quantitative analysis. 27 tools measuring sustainable development have been identified thanks to the thematic analysis. The indicators that have repeated most often include HDI, GS, the ecological footprint indicator, HPI and SSI. The intention of the quantitative analysis was to compare the results of the chosen indicators within the EU countries. Individual indicators have been chosen on the basis of literary research, the output of the thematic analysis and the availability of its data. The relations between the results of HDI, HDP, HPI, EPI and DESI have been examined by using the Spearman's rank correlation coefficient. A very strong correlation was proved between the results of the HDP and HDI indicators as well as HDP and EPI and between EPI and DESI. In the case of comparing the results of HDI and HPI, it was a medium correlation and a weak correlation was demonstrated in the analysis of HPI and DESI results.